

CONFERENCE BOOK
AICHSS
2. ULUSLARARASI
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ
MUŞ
22 - 24 Mart 2024

www.aichss.org

Issued: 27.03.2024

ISBN: 978-625-6830-94-3

Published by Academy Global Publishing house

AICHSS 2ND INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES

MARCH 22 - 24, 2024

MUŞ

Edited By

AYNURƏ ƏLİYEVƏ

CONFERENCE ORGANIZING BOARD

Head of Organizing Board: Dr Gültekin Gürçay

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Naile Bilgili

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Ali Bilgili

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Başak Hanedan

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Dwi SULISWORO

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Həcər Hüseynova

Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti

Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi

Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Ivaylo Staykov

Organizing Committee Member: Dr. Öğr. Üyesi Naci Büyükkaracıyan

Organizing Committee Member: Dr. Öğr. Üyesi Mehdi Meskini Heydarlou

Organizing Committee Member: Aynurə Əliyeva

Organizing Committee Member: Amaneh Manafidizaji

All rights of this book belong to Academy Conferences Publishing House

Without permission can't be duplicate or copied.

Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

Academy Global–2024 ©

Issued: 27.03.2024

ISBN: 978-625-6830-94-3

CONFERENCE ID

AICHSS 2ND INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES

DATE – PLACE

MARCH 22 - 24, 2024

MUŞ

ORGANIZATION

ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & JOURNALS

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey – Malaysia- Thailand- Ukraine- Nigeria – Pakistan- Bahrain – Hungarian- Oman- USA- Qatar- India- Israel – Austria- Morocco- Lebanon- Algeria – Bangladesh – SERBIA - Azerbaijn

PRESENTATION

Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION

More than 55% of the papers were presented by foreign participants.

17 papers from Turkey and 31 papers from other countries

Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"

LANGUAGES

Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

Scientific & Review Committee

- Prof. Dr. Ali BİLGİLİ – Türkiye
Prof. Dr. Naile BİLGİLİ – Türkiye
Prof. Dr. Başak HANEDAN – Türkiye
Prof. Dr. Hülya Çiçek KANBUR – Türkiye
Prof. Dr. Emine KOCA – Türkiye
Prof. Dr. Fatma KOÇ – Türkiye
Prof. Dr. Hajar HUSEYNOVA – Azerbaijan
Prof. Dr. Dwi SULISWORO – Indonesia
Prof. Dr. Natalia LATYGINA – Ukraina
Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV – Russia
Prof. Muntazir MEHDI – Pakistan
Prof. Dr. Raihan YUSOPH – Philippines
Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ – Iran
Prof. Dr. F. Oben ÜRÜ – Türkiye
Prof. Dr. T.Venkat Narayana RAO – India
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ – Türkiye
Prof. Dr. Mustafa BAYRAM – Türkiye
Prof. Dr. Saim Zeki BOSTAN – Türkiye
Prof. Dr. Hyeonjin LEE – China
Assoc. Prof. Dr. Abdulsemet AYDIN – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat BARAN - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Dilorom HAMROEVA - Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Abbas GHAFFARI – Iran
Assoc. Prof. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ - Türkiye
Assoc. Prof. Ivaylo STAYKOV - Bulgaria
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Ümit AYATA – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Okan SARIGÖZ – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Eda BOZKURT – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet TOPAL – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Kırbaş – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Mesut Bulut – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Emgili – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Sandeep GUPTA – India
Assoc. Prof. Dr. Veysel PARLAK – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahmut İSLAMOĞLU – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Nazile ABDULLAZADE – Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Aysel ARSLAN – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Bekir GÜRBULAK – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Erkan EFİLTİ - Kirgizistan
Assist. Prof. Dr. Göksel ULAY – Türkiye
Assist. Prof. K. R. PADMA – India
Assist. Prof. Dr. Omid AFGHAN - Afghanistan
Assist. Prof. Dr. Maha Hamdan ALANAZİ - Saudi Arabia
Assist. Prof. Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amina Salihi BAYERO – Nigeria

Assist. Prof. Dr. Baurcan BOTAKARAEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ahmad Sharif FAKHEER - Jordania
Assist. Prof. Dr. Gültekin GÜRÇAY – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Dody HARTANTO - Indonesia
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini HEYDALOU – Iran
Assist. Prof. Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Keles Nurmaşulı JAYLIBAY - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Mamatkuli JURAYEV – Ozbekistan
Assist. Prof. Dr. Kalemkas KALIBAEVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bouaraour KAMEL – Algeria
Assist. Prof. Dr. Alia R. MASALİMOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amanbay MOLDIBAEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bhumika SHARMA - India
Assist. Prof. Dr. Gulşat ŞUGAYEVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. K.A. TLEUBERGENOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA – Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Hoang Anh TUAN - Vietnam
Assist. Prof. Dr. Botagul TURGUNBAEVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA - Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Yang ZİTONG – China
Assist. Prof. Dr. Gulmira ABDİRASULOVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Imran Latif Saifi – South Africa
Assist. Prof. Dr. Zohaib Hassan Sain – Pakistan
Assist. Prof. Dr. Murat GENÇ – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Monisa Qadiri – India
Assist. Prof. Dr. Vaiva BALCIUNIENE – Lithuania
Assist. Prof. Dr. Meltem AVAN – Turkiye
Aynurə Əliyeva - Azerbaijan
Sonali MALHOTRA - India

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND
SOCIAL SCIENCES
AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH,
ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES
MARCH 22 - 24, 2024
MUŞ

Join Zoom Meeting

<https://us06web.zoom.us/j/81604584722?pwd=y2kFvDBw8AEhxbZ5eSknYVkdXt0yTt.1>

Meeting ID: 816 0458 4722

Passcode: 202224

ÖNEMLİ AÇIKLAMA (Lütfen okuyunuz)

- ZOOM bağlantısı için yukarıda verilen bağlantıyı veya yine yukarıda verilen giriş bilgilerini kullanabilirsiniz.
- Oturum içerisinde en KIDEMLİ olan moderator olarak seçilir. Moderatörün oturum düzenini gözetmesi, akademisyen adaylarını yönlendirmesi beklenmektedir.
- Oturuma bağlanmadan önce Salon numaranızı adınızın önüne aşağıdaki gibi ekleyiniz. Bu sayede kongre açılışında beklemeden oturumlarınıza gönderilebileceksiniz. Ör. 5 Ahmet Ahmetoglu
- Sunum süresi 10 dakikadır. Bu sürenin aşılmasını moderatörler temin edecektir.
- Sunum sonrası 5 dakikayı geçmeyen soru-cevap, tartışma süresi verilmektedir.
- Sunumlar TÜRKÇE veya İNGİLİZCE yapılabilmektedir.
- Kameralar, oturum süresince toplam % 70 oranında açık olmak zorundadır.
- Sunum yapan katılımcının kamerası açık olmak zorundadır.
- Sunum yapmak zorunludur. Herhangi bir nedenle sunum yapmamış olan katılımcıya sertifika verilmesi ve çalışmasının yayınlanması söz konusu olamaz.
- Katılımcı, kendi oturumda, oturum bitene kadar bulunmak zorundadır.
- Katılımcıların kendi oturumları dışındaki oturumlara katılma zorunluluğu yoktur.
- ZOOM platformunun kapasite sınırı nedeniyle, DİNLEYİCİ, sadece kapasite izin verdiği sürece kabul edilebilmektedir.

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 1	Dr. Meryem ÇEKİM	1	ABOUT THE SUFİ HERİTAGE OF ABULKASİM QUSHAYRİ	Davronbek Kodirov
		2	ÖĞRETMENLER İÇİN BİR YOL HARİTASI: DİSİPLİN MODELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Öğretmen, BETÜL KAŞ
		3	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	Arş. Gör. Gülenay Esranur AKTEPE Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL
		4	SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ PERSPEKTİFİNDEN İYD-İ SAİD-İ FITR (1876-1909)	Dr. Meryem ÇEKİM
		5	OSMANLI'DA MUHTÂCİN MAAŞI ÖDENEĞİNİN SOSYAL HİZMET POLİTİKASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	Dr. Meryem ÇEKİM

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 2	Dr. Öğr. Üyesi, Bilge ÇAĞLAR DEMİR	1	REFLECTION OF THE 22nd TERM GENERAL ELECTIONS ON ŞIRNAK PROVINCE	Dr. Lecturer, PINAR KAŞ
		2	SOSYOLOJİK BAĞLAMDA GAZZE'NİN DİNİ VE SİYASİ MEŞRUTİYETİ: TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU VE İSLAM DÜNYASINDAKİ KONJEKTÖREL ROLÜ	Dr. Selameddin BAYSAL
		3	TÜRKİYE'DEKİ CEZA VE İNFAZ KURUMLARININ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK İNFAZ SÜRECİNDEKİ İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI	Dr. Selameddin BAYSAL
		4	MODERN DÜNYADA PAZARLAMANIN DİJİTAL GÖRSEL İLETİŞİMİ	Dr. Öğr. Üyesi, Bilge ÇAĞLAR DEMİR
		5	ÖRGÜTSEL DUYGU YÖNETİMİNDE LİDERLİK UYGULAMALARININ ROLÜ: HAVACILIK SEKTÖRÜNDE NİTELİKLİ BİR ARAŞTIRMA	Asst. Prof. Dr. ABDULLAH TÜRK

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 3	Doç. Dr. AHMET SALİH İKİZ	1	ÜNİVERSİTE KENT ETKİLEŞİMİ MUĞLA ÜNİVERSİTESİNİN KENTE KATKILARI	Doç. Dr. AHMET SALİH İKİZ
		2	CHILD PROTECTION POLICIES IN TÜRKİYE: THE ROLE OF CHILDREN’S HOMES	Sahra Melisa AKPINAR Mehtap DEMİR
		3	CHOICE AND MORALITY IN DAVID HUME’S PHILOSOPHY	Mehmet Nuri DEMİR
		4	AN EPISTEMIC EVALUATION OF TESTIMONY	Dr, Mehmet Nuri DEMİR
		5	BESNİ BEKİRBEY HAMAMI	Yasemin Yaşar

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 4	Dr. Jelena Bijeljic	1	FOSTERING COLLABORATION: EXAMINING TEAMWORK IN COMMUNITY SERVICE PROJECTS THROUGH COOPERATIVE LEARNING	Dr. Jelena Bijeljic
		2	SOCIAL MEDIA INTEGRATION IN BUSINESS EDUCATION: EXPLORING CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR NIGERIAN UNIVERSITY STUDENTS	Edwin Lim Wei Bin Mohd Kamarul Irwan Abdul Rahim
		3	MOBILE COLLABORATION LEARNING IN DEVELOPING NATIONS: IMPACT ON STUDENTS AND OPPORTUNITIES FOR GROWTH	Ikramuddin Junejo Soonh Mangi
		4	NAVIGATING COMPLEXITY: LEADERSHIP STRATEGIES AND KNOWLEDGE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION	Umme Naiemah Sarai Muhammad Saad
		5	STRATEGIC EDUCATIONAL PLANNING: ENSURING THE MAINTENANCE OF ELECTRIC POWER EQUIPMENT	Chennai Yasmine Belaidi Salah
		6	PRINCIPALS' INTERPERSONAL EMOTIONAL INTELLIGENCE AND JOB SATISFACTION: INSIGHTS FROM TEACHERS' PERSPECTIVES	Imola Katalin NAGY
		7	PROFESSIONAL DEVELOPMENT PRACTICES AMONG SECONDARY SCHOOL TEACHERS IN BRUNEI DARUSSALAM	Baiju Thomas
		8	FROM TRADITIONAL TO ENTREPRENEURIAL UNIVERSITIES: A SWEDISH PERSPECTIVE ON TRANSFORMATIVE APPROACHES	Ouassaf Mebarka

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 5	Dr. Deepali Rawat	1	EXPLORING GENDER DISPARITIES IN BASIC MATH SKILLS PERFORMANCE: A STUDY IN LEBANESE STATISTICS COURSES	Hiba Naccache
		2	UNVEILING LEARNERS' PERSPECTIVES ON CODE SWITCHING AMONG TERTIARY LEVEL EDUCATORS IN VIETNAM	BENNANI Fatima Zahra DINAR Brahim BENJOUID Zakaria
		3	ENHANCING LEARNER-CENTERED APPROACHES IN HIGHER EDUCATION INSTRUCTION	Nataliia Antoniuk
		4	BRIDGING HIGHER ORDER THINKING SKILLS WITH GEOGEBRA IN PRE-SERVICE TEACHER TRAINING	Dr. Deepali Rawat Ms. Sapna Tomar
		5	FLIPPED CLASSROOM METHODOLOGY FOR LIBERAL ARTS STUDENTS	Okorafor Uneke Josephine
		6	NAVIGATING THE DIGITAL PEDAGOGICAL LANDSCAPE: CRAFTING A WRITING TOOL FOR EDUCATION	DEEPALI TOMAR
		7	EVALUATING THE FEASIBILITY OF ONLINE ASSESSMENT IN FOSTERING CRITICAL THINKING	Jelena Lutovac
		8	UNDERSTANDING FACTORS AFFECTING ENGLISH LANGUAGE LEARNING AT BISHA COLLEGE OF TECHNOLOGY	Jelena Lutovac

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 6	Imola Katalin Kovács	1	ENHANCING MATHEMATICS LEARNING ONLINE THROUGH OPEN EDUCATIONAL RESOURCES	Haohao Wang
		2	TOWARDS A MEANINGFUL REFORM IN GENERAL EDUCATION: INTEGRATING CORE CURRICULA WITH INSTITUTIONAL VALUES	Mahrn Al-Ghayeb Nayef Jomaa Jomaa
		3	HARNESSING THE POWER OF BIG DATA IN EDUCATION: PRACTICAL APPLICATIONS AND IMPLICATIONS	Francis, A. JERO Edirin IKENGA
		4	EXPLORING FACEBOOK AS AN ALTERNATIVE LEARNING TOOL IN MALAYSIAN HIGHER EDUCATION: A STRUCTURAL EQUATION MODELING PERSPECTIVE	Imola Katalin Kovács
		5	LEVERAGING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY TO ENHANCE CHILDREN'S POTENTIAL IN SCIENCE: ADDRESSING CHALLENGES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN NIGERIA	Dr. Gabriella NAGY
		6	DEVELOPING A TRANSNATIONAL STUDENT SUCCESS FRAMEWORK FOR PRE-CLINICAL MEDICAL EDUCATION: AN ACTION RESEARCH INITIATIVE IN TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION	Ayesha Batool
		7	CASE STUDY: FACILITATING COLLABORATIVE TEAMWORK IN HIGHER EDUCATION	Dr. Farkhanda Iqbal
		8	EXAMINING TEACHER DISCOURSE IN LEARNER-CENTERED TEACHING PRACTICES	Assoc. Prof. Asif Anjum

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 7	Svitlana Hanaba	1	"EXPLORING ACCESS TO HIGHER EDUCATION: INSIGHTS FROM THE UNIVERSITY OF CALABAR PRE-DEGREE PROGRAM"	Eni I. Eni, James Okon, Ashang J. Ashang
		2	"FACILITATING COOPERATIVE LEARNING: PRINCIPLES OF MATHEMATICS INSTRUCTION FOR GRADUATE-LEVEL STUDENTS"	Abdulgaffar Muhammad Sunday Jones ANIEFOR
		3	RELATIONSHIP OF ARM ACUPRESSURE POINTS AND THAI TRADITIONAL MASSAGE	Svitlana Hanaba
		4	DESIGNING EFFECTIVE RUBRICS FOR VOCATIONAL EDUCATION ASSESSMENT	Phan Kim Huong Bui Hoang Tan
		5	UNDERSTANDING DRUG USE KNOWLEDGE AND ANTIMICROBIAL BEHAVIOR: A STUDY	Ionela RUS Prof. Dr. Remus RUNCAN
		6	UTILIZING PROJECT-BASED LEARNING TO ADDRESS NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK: TQF LEARNING DOMAINS	Muhammad Bello DROBOT
		7	INNOVATIVE ONLINE LESSONS TO ENHANCE MASTER'S DEGREE LEARNING IN CURRICULUM AND INSTRUCTION	Assoc. Prof. Dr. Dr. PatriciaRUNCAN
		8	FOSTERING COLLABORATIVE ONLINE LEARNING EXPERIENCES FOR EDUCATORS	Mina Mahbod

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 1	Doç. Dr. Enver KENDAL	1	Uteroimplantation Growth Restriction during Early Gestation in Rats is triggered through ADM 22-52 Antagonist	Assist. Prof. K.R.Padma Reader K.R.Don Prof. P.Josthna
		2	ANTIBACTERIAL EFFECTS OF BOLETUS EDULIS, CANTHARELLUS CIBARIUS, CRATERELLUS CORNUCOPIOIDES, AGARICUS BISPORUS, PLEUROTUS OSTREATUS AND MORCHELLA ESCULENTA MUSHROOMS	Dr. Özge ÖZCAN Dr. Gamze ALTINTAŞ KAZAR Elif GEZER ASLAN
		3	EXPLORING THE ANTIBIOFILM ACTIVITY OF FOMITOPSIS PINICOLA EXTRACT AGAINST METHICILLIN-RESISTANT STAPHYLOCOCCUS AUREUS: IMPLICATIONS FOR COMBATING ANTIBIOTIC RESISTANCE	Dr. Öğretim Üyesi Başar KARACA
		4	DETERMINATION OF THE EFFECTS OF WORM FERTILIZER ON YIELD AND YIELD TRAITS OF LENTIL (LENS CULINARIS MEDIK.) CULTIVARS	Aynur EREN Doç. Dr. Enver KENDAL
		5	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF DIFFERENT NITROGEN DOSES ON YIELD AND TRAITS IN SECOND CROP CORN CULTIVATION	Servet COŞKUN Doç. Dr. Enver KENDAL
		6	METaverse'İN PSİKOSOSYAL RİSKLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	Dr., Süleyman ŞİMŞEK İrem Nazlı ERKUL Habibe ER

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 2	Prof Dr Deniz Hasirci	1	INVESTIGATING THE IMPACT OF FENG SHUI PRINCIPLES ON RESIDENTIAL BEDROOM INTERIOR DESIGN	Güneş Boy Nisan Çömezoğlu Zeynep Yıldırım Nilhan Aydın Deniz Hasirci
		2	IMPROVING THE DESIGN OF PUBLIC SEATING AREAS	Ecem Naz Duva Busem Doğdu Asya Karafırtınalar Deniz Hasirci
		3	DUYUSAL BAHÇELERE YÖNELİK TASARIM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	GİZEM SENANUR GÖZLER Prof. Dr., TUĞBA KİPER
		4	PEYZAJ TASARIM ÖLÇEĞİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ YEŞİL ALAN İLİŞKİSİNE YÖNELİK YAKLAŞIM VE UYGULAMALAR	GİZEM SENANUR GÖZLER Prof. Dr. TUĞBA KİPER
		5	EXAMINATION OF EXAMPLES OF APPLICATION OF LANDSCAPE AND DESIGN PRINCIPLES IN SOME CITY SQUARES	Masters Student, Gökçe CAN Associate Professor, ELİF AKPINAR KÜLEKÇİ
		6	THE USE OF WATER ELEMENT IN LANDSCAPE ARCHITECTURE NEW APPROACHES	Masters Student, Gökçe CAN Associate Professor, ELİF AKPINAR KÜLEKÇİ
		7	EXAMINATION OF EXAMPLES OF APPLICATION OF LANDSCAPE AND DESIGN PRINCIPLES IN SOME CITY SQUARES	Masters Student, NİSANUR GÜL Associate Professor, ELİF AKPINAR KÜLEKÇİ

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 3	Assist. Prof. CEM ÖZKURT	1	CELLULAR METABOLIC NETWORKS AND CONSTRUCTAL LAW	Muhammed Erkan Karabekmez
		2	SEMIPRIME IDEALS AND MULTIPLICATIVE GENERALIZATION DERIVATIONS	Emine KOÇ SÖGÜTCÜ
		3	IMPROVING BALANCE SKILLS WITH MOBILE APPLICATIONS DEVELOPED WITH FLUTTER	ENSAR TOKYAY Assist. Prof. CEM ÖZKURT
		4	IMPROVING THE TRACKING OF RADIO FREQUENCY DEVICES WITH 10-STEP KAIZEN IN E-COMMERCE WAREHOUSES	İbrahim ÇİL Alişan ARASLI Ayşe Nur TOPCAN Damla PINAR M. Fatih AKAY

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 4	Prof. Dr. Abdullah Göktaş	1	ARDIŞIK GÜNLÜK AKIŞLILIK KATSAYILARI İLE GÜNLÜK AKIŞ SÜREÇLERİNİN STASYONER HALE GETİRİLMESİ	Dr. Öğr. Üyesi AHMET ALKAN
		2	ACTIVE POWER FACTOR CORRECTION CIRCUITS IN SINGLE PHASE POWER SUPPLY	Dr.Öğr.Üyesi AHMET ILICA
		3	TRAPEZOIDAL AND S-CURVE MOTION PROFILES IN SERVO SYSTEMS	Dr.Öğr.Üyesi AHMET ILICA
		4	ALÜMİNYUM ALAŞIMLI BİNEK ARAÇ JANTLARININ BURULMA RİJİTLİĞİ ANALİZİ İÇİN OPTİMİZASYONU	Ür-Ge Uzman Mühendisi, İLKE ŞİMŞEK Ar-Ge Kıdemli Uzmanı, MERİÇ IŞIK
		5	Photocatalytic and Optical Properties of Mn-doped ZnS thin films derived by sol-gel	Sultan GÖKTAŞ Gülşen ŞAHİN Abdullah GÖKTAŞ

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 5	Assoc. Prof. Dr. Hasna Huwaidah	1	MOLECULARLY IMPRINTED POLYMERS (MIPS): TARGETED REMOVAL OF CARBAMAZEPINE FROM WATER	Bianca Schweiger, Lucile Bahnweg, Barbara Palm, Ute Steinfeld
		2	DUAL APPROACH FOR PENTACHLOROPHENOL REMOVAL: ADSORPTION AND BIODEGRADATION	Ayətəxan ZİYAD (İsgəndərov) Dr.Elvan CAFEROV Dr. Zemfira Azizah
		3	ENHANCED VAGINAL SUPPOSITORIES WITH LACTOBACILLUS: FORMULATION AND ASSESSMENT	Assoc. Prof. Dr. Hasna Huwaidah Muhamad Syahrul Arifin
		4	INFLUENCE OF SERICIN CONCENTRATION ON FILM PROPERTIES: A STUDY	Laila Kholisa Azzahra Lizianil Anacan
		5	NEW RP-HPLC METHOD VALIDATION FOR NORFLOXACIN DETECTION	Prof. Dr. Angga Candra Winata Dr. Minkhatul Maula
		6	EXPLORING ANTIBACTERIAL POTENTIAL OF PLUMERIA ALBA PETALS	Aulia Nailis Slamah Ria Anisatus Solihah
		7	PROACTIVE DETECTION OF FALSE DRUG-DRUG INTERACTION ALERTS	Lilis Arviani Umi Fikriyah
		8	COMPARATIVE ANTIBACTERIAL EFFECTS OF ETHANOL AND ISOPROPYL EXTRACTS OF ZINGIBER OFFICINALE ROSE	Ridwan Abu Djibran Aris Syafi'i

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224 23 Mart / March 23, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 6	Prof. Dr. Tri Ayu Surur	1	ENHANCING SHEAR STRENGTH PARAMETERS OF LOESS WITH COMMON ADMIXTURES IN GORGAN, IRAN	Seyed Erfan Hosseini Mohammad K. Alizadeh, Amir Mesbah
		2	ADVANCEMENTS IN BIM SOFTWARE DEVELOPMENT IN CLOUD COMPUTING ENVIRONMENT	Assis. Prof. Dr. Zulfatus Saroya Dr. Anisa Kamila Dr. Muhammad Sultan Mubarak
		3	FINITE ELEMENT SIMULATION AND PARAMETERIZATION OF A C-SHAPED ELECTROMAGNET FOR MAGNETIC MATERIAL CHARACTERIZATION	Laila Ameliya Muhammad Sultan Mubarak
		4	THERMAL CONVECTION IN LIGHTWEIGHT TIMBER CONSTRUCTIONS ENHANCED WITH MINERAL WOOL	Dina Lutfiyana Muhammad Sultan
		5	UNDERSTANDING THE CAUSES OF POOR CONSTRUCTION SITE SAFETY AND PRIORITIZING SOLUTIONS	Prof. Dr. Tri Ayu Surur Achmad Tubagus Widyastuti
		6	OPTIMIZING STABILITY IN FUNCTIONALLY GRADED PIPES FOR FLUID CONVEYANCE	Muhammad Abadi TAUFIQ
		7	DESIGN OPTIMIZATION OF LAUNCHING NOSE FOR INCREMENTAL LAUNCHING CONSTRUCTION OF SAME-SPAN CONTINUOUS BRIDGES	Mubaro Syamsuddin
		8		

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 7	Assoc. Prof. Dr. Ade Gunawan	1	EVALUATING URBAN LAND DEVELOPMENT DIRECTION IN KABUL CITY, AFGHANISTAN	Ahmad Sharif Ahmadi Yoshitaka Kajita
		2	EXPLORING PLACE IDENTITY INFLUENCE ON WALKABILITY: A COMPARATIVE STUDY OF MIXED-USE STREETS IN ISFAHAN, IRAN, AND LEFKOŞA, NORTH CYPRUS	Linda Martalia Kholilah Dr. Amilatul Khasanah Lec. Sri Wahyuningsih
		3	REVITALIZING URBAN WATERFRONTS: SPATIAL DYNAMICS OF CONTEMPORARY URBAN SPACES	Suciativ Firda Yuliasari Fadila Salsa Faradiva
		4	UNDERSTANDING URBAN ECOLOGICAL INTERACTION: AIR, WATER, AND LIGHT IN BARCELONA'S SUPERILLES	Assoc. Prof. Dr. Ade Gunawan
		5	ASSESSING PERFORMANCE: TRANSITIONING FROM 'PRIORITY-CONTROLLED' TO SIGNAL-CONTROLLED INTERSECTIONS	Erna Wijayanti Ega Vivia Fatikhah
		6	EXAMINING THE EVOLVING LANDSCAPE OF URBAN MASTER PLANNING IN CHINA: A CASE STUDY OF CHANGSHOU DISTRICT, CHONGQING CITY	Firda Nadyarahma
		7	HYBRID LIVING: NAVIGATING CRISES AND DIVISIONS IN URBAN ENVIRONMENTS	Gita Oktavia Rosita Muhammad Ariffianto Kholimah
		8	IMPACT OF URBANIZATION ON LAND USE, LAND COVER, AND STREAM FLOW IN A SUB-TROPICAL RIVER BASIN OF INDIA	Rossidah Rihadataul Aisi Rina Tri Astuti Anggi Permatasari

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 8	Assis. Prof. Dr. Anjan Saikia	1	CORRELATIONAL ANALYSIS BETWEEN BRAIN DOMINANCES AND MULTIPLE INTELLIGENCES	Lakshmi Dhandabani, Rajeev Sukumaran
		2	AWARENESS OF STUDENTS AND TEACHERS TOWARDS AIDS AND AIDS EDUCATION	Assis. Prof. Dr. Anjan Saikia
		3	APPLICATION OF SINGLE SUBJECT EXPERIMENTAL DESIGNS IN ADAPTED PHYSICAL ACTIVITY RESEARCH: A DESCRIPTIVE ANALYSIS	Jiabei Zhang Ying Qi
		4	THE CLASSIFICATION PERFORMANCE IN PARAMETRIC AND NONPARAMETRIC DISCRIMINANT ANALYSIS FOR A CLASS- UNBALANCED DATA OF DIABETES RISK GROUPS	Dr. Lily Ingrisawang Assis. Prof. Dr. Tasanee Nacharoen
		5	VALIDATION OF AN ACUITY MEASUREMENT TOOL FOR MATERNITY SERVICES	Cherryl Lowe
		6	A COMPREHENSIVE METHOD OF FAULT DETECTION AND ISOLATION BASED ON TESTABILITY MODELING DATA	Junyou Shi Weiwei Cui
		7	YAWNING AND CORTISOL AS A POTENTIAL BIOMARKER FOR EARLY DETECTION OF MULTIPLE SCLEROSIS	Simon B. N. Thompson
		8	AN APPLICATION OF SELF-HEALTH RISK ASSESSMENT AMONG POPULATIONS LIVING IN THE VICINITY OF A FIBER-CEMENT ROOFING FACTORY	Assis. Prof. Dr. Phayong Thepaksorn

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES MARCH 22 - 24, 2024 MUŞ Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
23 Mart / March 23, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 9	Assis. Prof. Dr. Gleda Kutrolli,	1	ANGIOGRAPHIC EVALUATION OF ETT (TREADMILL) POSITIVE PATIENTS IN A TERTIARY CARE HOSPITAL OF BANGLADESH	Syed Dawood Md. Taimur, Saidur Rahman Khan, Farzana Islam
		2	PROTECTIVE EFFECT OF SAPONIN EXTRACT FROM THE ROOT OF GARCINIA KOLA (BITTER KOLA) AGAINST PARACETAMOL- INDUCED HEPATOTOXICITY IN ALBINO RATS	Yemisi Rufina Alli Smith, Isaac Gbadura Adanlwo
		3	EVALUATION OF SALIVARY NICKEL LEVEL DURING ORTHODONTIC TREATMENT	Mudafara S. Bengleil, Juma M. Orfi, Iman Abdelgader
		4	A STUDY OF CARDIO PULMONARY CHANGES DURING UPPER GASTROINTESTINAL ENDOSCOPY	Sharan Badiger, Prema T. Akkasaligar, P. Amith Kumar
		5	THE ROLE OF IDENTIFICATIONS IN WOMEN PSYCHOPATHOLOGY	Mary Gouva, Elena Dragioti, Evangelia Kotsotsiou
		6	A REVIEW OF PHARMACOLOGICAL PREVENTION OF PERI- AND POST-PROCEDURAL MYOCARDIAL INJURY AFTER PERCUTANEOUS CORONARY INTERVENTION	Assis. Prof. Dr. Syed Dawood Md. Taimur, Md. Prof. Dr. Hasanur Rahman, Syeda Fahmida Afrin, Farzana Islam
		7	AN EMPIRICAL MODE DECOMPOSITION BASED METHOD FOR ACTION POTENTIAL DETECTION IN NEURAL RAW DATA	Sajjad Farashi, Assoc. Prof. Dr. Mohammadjavad Abolhassani, Mostafa Taghavi Kani
		8	THE ORIGIN, DIFFUSION AND A COMPARISON OF ORDINARY DIFFERENTIAL EQUATIONS NUMERICAL SOLUTIONS USED BY SIR MODEL IN ORDER TO PREDICT SARS-COV-2 IN NORDIC COUNTRIES	Assis. Prof. Dr. Gleda Kutrolli, Assis. Prof. Dr. Maksi Kutrolli, Etjon Meco

AICHSS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES
AICHEAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH, ENGINEERING AND APPLIED SCIENCES
MARCH 22 - 24, 2024
MUŞ

Contents

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	1
KİŞİLİK VE DİN	2
MARİFETNAME BAĞLAMINDA DİN-BİLİM İLİŞKİSİ.....	10
SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ PERSPEKTİFİNDEN İYD-İ SAİD-İ FITR (1876-1909).....	18
OSMANLI'DA MUHTÂCİN MAAŞI ÖDENEĞİNİN SOSYAL HİZMET POLİTİKASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	19
22.DÖNEM MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİNİN ŞIRNAK İLİNE YANSIMASI	20
TÜRKİYE'DEKİ CEZA VE İNFAZ KURUMLARININ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK İNFAZ SÜRECİNDEKİ İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI.....	22
SOSYOLOJİK BAĞLAMDA GAZZE'NİN DİNİ VE SİYASİ MEŞRUTİYETİ: TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU VE İSLAM DÜNYASINDAKİ KONJEKTÖREL ROLÜ	28
MODERN DÜNYADA PAZARLAMININ DİJİTAL GÖRSEL İLETİŞİMİ.....	33
ÖRGÜTSEL DUYGU YÖNETİMİNDE LİDERLİK UYGULAMALARININ ROLÜ: HAVACILIK SEKTÖRÜNDE NİTELİKLİ BİR ARAŞTIRMA	43
ÜNİVERSİTE KENT ETKİLEŞİMİ MUĞLA ÜNİVERSİTESİNİN KENTE KATKILARI	44
TÜRKİYE'DE ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARI: ÇOCUK EVLERİNİN ROLÜ	45
DAVİD HUME'UN FELSEFESİNDE TERCİH VE AHLAK.....	53
TANIŞIKLIĞIN EPİSTEMİK BİR DEĞERLENDİRİLMESİ	55
AYLAK SINIFIN TEORİSİNDE KADIN, MÜLKİYET VE TÜKETİM.....	57
BESNİ BEKİRBEY HAMAMI	59
FOSTERING COLLABORATION: EXAMINING TEAMWORK IN COMMUNITY SERVICE PROJECTS THROUGH COOPERATIVE LEARNING	61
SOCIAL MEDIA INTEGRATION IN BUSINESS EDUCATION: EXPLORING CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR NIGERIAN UNIVERSITY STUDENTS.....	62
MOBILE COLLABORATION LEARNING IN DEVELOPING NATIONS: IMPACT ON STUDENTS AND OPPORTUNITIES FOR GROWTH.....	63
NAVIGATING COMPLEXITY: LEADERSHIP STRATEGIES AND KNOWLEDGE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION	64
STRATEGIC EDUCATIONAL PLANNING: ENSURING THE MAINTENANCE OF ELECTRIC POWER EQUIPMENT.....	65
PRINCIPALS' INTERPERSONAL EMOTIONAL INTELLIGENCE AND JOB SATISFACTION: INSIGHTS FROM TEACHERS' PERSPECTIVES	66
PROFESSIONAL DEVELOPMENT PRACTICES AMONG SECONDARY SCHOOL TEACHERS IN BRUNEI DARUSSALAM	67
FROM TRADITIONAL TO ENTREPRENEURIAL UNIVERSITIES: A SWEDISH PERSPECTIVE ON TRANSFORMATIVE APPROACHES.....	68
EXPLORING GENDER DISPARITIES IN BASIC MATH SKILLS PERFORMANCE: A STUDY IN LEBANESE STATISTICS COURSES	69

UNVEILING LEARNERS' PERSPECTIVES ON CODE SWITCHING AMONG TERTIARY LEVEL EDUCATORS IN VIETNAM	70
ENHANCING LEARNER-CENTERED APPROACHES IN HIGHER EDUCATION INSTRUCTION	71
BRIDGING HIGHER ORDER THINKING SKILLS WITH GEOGEBRA IN PRE-SERVICE TEACHER TRAINING .	72
FLIPPED CLASSROOM METHODOLOGY FOR LIBERAL ARTS STUDENTS.....	73
NAVIGATING THE DIGITAL PEDAGOGICAL LANDSCAPE: CRAFTING A WRITING TOOL FOR EDUCATION	74
EVALUATING THE FEASIBILITY OF ONLINE ASSESSMENT IN FOSTERING CRITICAL THINKING	75
UNDERSTANDING FACTORS AFFECTING ENGLISH LANGUAGE LEARNING AT BISHA COLLEGE OF TECHNOLOGY	76
ENHANCING MATHEMATICS LEARNING ONLINE THROUGH OPEN EDUCATIONAL RESOURCES.....	77
TOWARDS A MEANINGFUL REFORM IN GENERAL EDUCATION: INTEGRATING CORE CURRICULA WITH INSTITUTIONAL VALUES	78
HARNESSING THE POWER OF BIG DATA IN EDUCATION: PRACTICAL APPLICATIONS AND IMPLICATIONS	79
EXPLORING FACEBOOK AS AN ALTERNATIVE LEARNING TOOL IN MALAYSIAN HIGHER EDUCATION: A STRUCTURAL.....	80
LEVERAGING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY TO ENHANCE CHILDREN'S POTENTIAL IN SCIENCE: ADDRESSING CHALLENGES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN NIGERIA..	81
DEVELOPING A TRANSNATIONAL STUDENT SUCCESS FRAMEWORK FOR PRE-CLINICAL MEDICAL EDUCATION: AN ACTION RESEARCH INITIATIVE IN TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION	82
CASE STUDY: FACILITATING COLLABORATIVE TEAMWORK IN HIGHER EDUCATION.....	83
EXAMINING TEACHER DISCOURSE IN LEARNER-CENTERED TEACHING PRACTICES.....	84
EXPLORING ACCESS TO HIGHER EDUCATION: INSIGHTS FROM THE UNIVERSITY OF CALABAR PRE-DEGREE PROGRAM.....	85
FACILITATING COOPERATIVE LEARNING: PRINCIPLES OF MATHEMATICS INSTRUCTION FOR GRADUATE-LEVEL STUDENTS	86
RELATIONSHIP OF ARM ACUPRESSURE POINTS AND THAI TRADITIONAL MASSAGE	87
DESIGNING EFFECTIVE RUBRICS FOR VOCATIONAL EDUCATION ASSESSMENT	88
A STUDY ON UNDERSTANDING DRUG USE KNOWLEDGE AND ANTIMICROBIAL BEHAVIOR.....	89
INNOVATIVE ONLINE LESSONS TO ENHANCE MASTER'S DEGREE LEARNING IN CURRICULUM AND INSTRUCTION.....	90
FOSTERING COLLABORATIVE ONLINE LEARNING EXPERIENCES FOR EDUCATORS.....	91
ÖĞRETMENLER İÇİN BİR YOL HARİTASI: DİSİPLİN MODELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	92

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ¹

Arş. Gör. Gülenay Esranur AKTEPE

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, -
0000-0003-4330-6184

Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi - 0000-0002-8594-0485

ÖZET

Kaynaştırma yoluyla eğitimin en temel amaçlarından birisi özel gereksinimli bireyin tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamda vakit geçirerek topluma katılmasını desteklemektir. Sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarından birisi de öğrencilerin topluma kazandırılmasını sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler dersi kaynaştırma yoluyla eğitim gören öğrenciler için çok önemlidir. Bu noktada sosyal bilgiler öğretmenlerine etkin şekilde ders işlemek için önemli bir sorumluluk düşmektedir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik görüşlerinin irdelendiği çalışmalar incelenerek mevcut durumu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda konuyla ilgili anahtar sözcükler (kaynaştırma, sosyal bilgiler, özel gereksinimli öğrenciler) kullanılarak son 10 yılda yapılan çalışmalar taranmış ve veriler kod ve kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenler sosyal bilgiler dersinin özel gereksinimli öğrencilere özellikle toplumsallaşma ve bağımsız yaşam becerileri, coğrafya, tarih ve genel kültür ile ilgili temel kazanımlar hakkında önemli katkılar sağladığını düşünmekle beraber ders sırasında kaynaştırma öğrencisi için birçok yöntem, teknik ve materyal kullandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenler kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları sorunları dile getirerek en ciddi sorunların sınıf mevcudu fazlalığı, öğrencilerle bireysel olarak ilgilenmek için yeterli zamanın olmaması, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri hakkında kendilerini yeterli hissetmemeleri olduğunu belirtmektedirler.

Anahtar Kelimeler : Sosyal Bilgiler, Özel Eğitim, Kaynaştırma

¹ Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tezine dayandırılarak üretilmiştir.

KİŞİLİK VE DİN²

Prof. Dr. Ramazan BİÇER

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1501-2103>

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Sakarya-Türkiye

ÖZET

Dilimizin en soyut sözcüklerinden biri olan kişilik kelimesinin İngilizce karşılığı ‘personality’dir. Latince tiyatro oyuncularının yüzlerine taktıkları maske (persona) sözcüğünden gelmektedir. Antik tiyatrodaki oyuncunun oyun esnasında taktığı bu maskenin bir özelliği oyunun süreklilik ve sabitlik göstermesi ilkesine dayanmaktadır. Maskenin ifade ettiği bu süreklilik görünümü gibi, bir tutarlılık ve devamlılığı ifade eden psikolojik bir fonksiyonun insan kişiliğinde mevcut olduğu benimseniyordu. Grekçe kişiliğin bir yanı, insanı öteki kişilerle ilişkilerinde aldığı tavır, gösterdiği davranış, başka bir deyişle, taktığı maskedir. Çevreyle sürekli ilişkide olan insan, çoğu kez duygularına, düşüncelerine, tutum ve davranışlarına olduklarından değişik biçim vermeye çalışır. Kimisinde bu durum sürekli; kimisi yerine göre değişik görünmek ister. İnsan sürekli ya da zaman zaman takınılan bir maskenin arkasına sığınarak, kendisini istediği ya da istendiği gibi göstermeye çalışır. Kişilik çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir. İrade, zekâ, duygu, heyecan, mizaç, biyolojik yapı, soya çekim, çevre etkinlikleri, sosyo-ekonomik etkenler gibi pek çok özellikler kişiliğin içeriğinde yer alır. Her insan, kendine özgü kişisel özellikler göstermekle beraber türüne özgü genel özellikleri de yapısında bulundurur. Bunlardan biri olan din, kişiliğin şekillenmesinde önemli bir etkidir. Dini anlayış ve kabuller, kişiliğin farklılaşmasında etkin olan bir faktördür.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Kişilik, Duygular, Dini inanç.

1. GİRİŞ

İnsanın kendi kişiliğini ve başkalarınınkini tanıma, anlama ve anlatma faaliyetleri insanlık tarihi kadar eskidir. İlk insanın yaratılışından günümüze kadar insanlar kendilerini, üstün ve alçak yönlerini, birlikte yaşadıkları diğer insanları, diğer canlıları ve kâinatı tanımak için büyük

² Bu bildiri, tarafımızca kaleme alınan “Kişilik ve Bir Kur’an Terimi Olarak Şakile” (GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 31/2 (2011): 399-418) adlı makalenin genişletilmiş halidir.

gayretler sarf etmişlerdir. Birçok din, felsefi doktrin, filozof ve bilim adamı insanın nasıl ve ne zaman var olduğu, mahiyetinin ne olduğu, nereden gelip nereye gittiği, hayatı boyunca mutlu ve huzurlu olabilmesi için neler yapması gerektiği gibi sayısız pek çok soruyu cevaplandırmaya çalışmıştır.

Psikolojinin 19. asırda bağımsız bir bilim dalı olmasıyla birlikte çok kısa bir zaman sonra bu devrin psikologları, insan kişiliğiyle ilgilenmeye başlamışlardır. Kişilik psikolojisi, psikoloji ilminin ilginç konularından birisi oldu. İnsanların, kişilik psikolojisine ilgi duymasının nedenlerinden birisi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak insanların kendi benliklerini anlamak ve geliştirmek istemeleri, daha çekici, daha sevilen ve daha etkili bir insan olmak istemeleridir. Kişilik çeşitlilik gösteren bir kavramdır. Canlılık, neşelilik, özgürlük, bağımlılık, mutluluk, karamsarlık, maymun iştahlılık gibi çok çeşitli kişilik nitelikleri vardır. (Baymur, 1997:251) Kişilikle ilgili bilimsel çalışmalar ilk olarak tıp doktorları tarafından psikiyatrik vakıaları incelemekle başlamıştır. Birçok psikiyatrisi anormal davranış gösteren hastalardan hareketle genel psikolojik sistemler tasarlamışlardır.

İnsan birçok özellikleri üst üste geçmiş çok karmaşık bir komplekstir. Onun bir bedeni, düşüncesi, duyguları ve inançları vardır. Bu yönüyle onun kişiliğini ortaya koyarken de birçok farklılıklar ortaya çıkacaktır. Kişilik yapısını araştıran psikologlar, insanın karmaşık bir yapıda olduğundan dolayı farklı kişilik kuramları geliştirmişlerdir. Bu kuramlar genel olarak dört grupta incelendiğini görmekteyiz:

- Psikanalitik Kişilik Kuramı.
- Sigmund Freud ve Kişilik Kuramı
- Jung ve Kişilik Teorisi.
- Sheldon Ve Kuramı.
- Hans Eysenck'in Teorisi.
- Carl Rogers ve Kişilik Teorisi.
- B.F.Skinner ve Kişilik Kuramı.

İnsanın kişiliği üzerinde böylesine farklı kişilik kuramlarının geliştirilmiş olmasının en önemli nedeni “İnsan nedir?” sorusuna verilen cevapların tek yönlü kalması, onun bir bütün olarak ele alınmamasıdır. (Hazar, 2006; Okutan, 2010:48-64; Tatlılıoğlu, 2013; Çiçek-Aslan, 2020)

Konunun geniş olması hasebiyle, bizim de asıl üzerinde durmak istediğimiz konu, “Beden Yapısı İle Kişilik Arasındaki İlişki”nin somut ve bilimsel olarak ele alıp inceleme arzusunu

güttüğümüzden dolayı, araştırmamızın da bu ana başlık altında sınırlanması zorunluluğunu gerektirmiştir.

İnsanın kişiliği ile ilgili meseleler tarih boyunca genelde bütün insanlığın, özelde ise filozofların ilgisini çekmiştir. Sokrates, Aristoteles, Descartes, Spinoza, Farabi, İbn Sina, İbn Miskeveyh, Erzurumlu İbrahim Hakkı ve daha nice pek çok filozof az ya da çok insanın kişiliğini oluşturan faktörler ve etkenler üzerinde durmuşlar ve çeşitli görüşler ortaya koymuşlardır.

Kişilik kavramı bireyin başkalarıyla kurduğu ilişkilerde ki tepkiyi ve kendisini gösterme biçimini içermektedir. (Köknel, 1997:22) Zaman zaman mizaç ve karakter kavramlarıyla eşanlamda kullanılan kişilik, bireyi diğer bireylerden ayıran öznel davranışlarını kapsar. Bir başka deyişle bireyin sergilediği davranışlarla kişiliği hakkında bir fikir geliştirebiliriz. (Uysal, 1996:25)

Kişilik kavramı psikolojide terminolojik bir kelime olmasına rağmen gündelik dilde çok çeşitli manaları ifade etmek amacıyla kullanılır. Psikologların kişilik üzerinde anlayabildikleri bir tanımlama yoktur. Kişiliğin ellinin üzerinde tanımını tespit eden Allport: “İki insan arasındaki ayrılık, iki hayvan arasındaki farktan çok daha karmaşıktır” der. Parot kişiliği; bireyin kendine özgü davranış biçimlerini veren zihni yapısını tüm elemanlarının sentezi olarak tanımlar. (Altınköprü, 1999:19)

Köknel’e göre kişili, bir insanın başkalarından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünüdür. Bir başka deyişle, kişilik kavramından, bir insan nesnel ve öznel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü anlaşılır. (Köknel, 1997:19)

2. KİŞİLİĞİN OLUŞUMUNU ŞEKİLLENDİREN FAKTÖRLER

Kalıtım. Canlılar, özellikle fiziksel yapıları bakımından, kendilerine benzer yavrular meydana getirir. Bir insanın yavrusu insan, bir atın at, bir köpeğin ise köpek olur. Zencinin çocuğu zenci, beyazın ki beyaz olur. Bunlar soya çekimin varlığını açıkça ortaya koyar. Ayrıca aynı çevrede buldukları halde çocukların birbirinde ayrı özelliklere sahip olmaları farklı davranışları ve gelişmeleri, kalıtımın etkisini göstermektedir. Çevre aynı olduğu halde bireyin farklı davranışları, başarıları ve ilgileri ancak değişik kalıtımla açıklanabilir. Doğuştan geri zekâlı olan bir çocuk, ne kadar iyi terbiyeciler elinde yetiştirilirse yetiştirilsin, normal zekâ seviyesine ulaşamaz. (Baymur, 1997:210)

Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda, davranışların öğrenilmesi, yenilenmesi, pekiştirilmesi, hatırlanması açısından kalıtımın etkili bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Kalıtımla gelen gizil güçler kişilik yapısında ve gelişmesinde önemli rol oynar ve kişiliğin temel

katmanlarından birisini oluşturur.(Köknel, 1997:28) Bu örnekler, kalıtımın önemini belirlemektedir. Bununla beraber kalıtımı tanımlamak güçtür.

Kalıtım sadece ana-babaya benzerlik olarak tanımlanamaz. Çünkü çocuk ana ve babasına benzemediği halde gene de bir çocuk nitelikleri soya çekiminden ileri gelebilir. Örneğin siyah saçlı ana babadan kızıl saçlı bir çocuk doğduğu zaman, onun bu niteliği daha eski atalarından gelmiş olabilir. Kalıtım, bireyde doğuştan bulunan özellikler olarak da açıklanamaz. Çünkü çocukta doğuştan bulunan özelliklerin bir kısmı ana rahminde ya da doğuş sırasında kazanılmış olabilir. (Baymur, 1997:211)

Soyaçekim Mekanizması. Genetik yapıda saklanan soy özelliğinin yeni oluşacak bir üyeye geçişi şu şekilde olmaktadır. Bir insanın oluşumu anadan gelme yumurta ve babadan gelen sperma denilen iki tohum hücrenin bir tek hücre şeklinde birleşmesi olur. Buna dölüt (zigot) denir. Bir insanın kalıtımı tam bu sırada saptanmış olur. Canlıların her hücresinde ince iplikçikler şeklinde ve ancak mikroskopla görülebilecek bir takım kromozomlar vardır. İnsan bedeninin her hücresinde kırk altı kromozom vardır. Yumurta ve sperma gibi tohum hücrelerinden dölüte 23'er olmak üzere aynı sayıda kromozom verilir. Bunlar, gözün, saçın ve tenin rengini, yüz çizgilerini, bedenin şeklini, zekâ ve çeşitli kabiliyetler gibi türlü özellikler gibi tayin eden faktörlerdir. Canlıların kalıtsal materyallerinde buldukları ve nesilden nesile aktardıkları bu özelliklerine genotip denir. Bu tür özellikler kromozomlardaki DNA'larda bulunur. Bir insanın iç özelliklerinin dışa yansıyan yönüne veya bir başka kişi tarafından görülen özelliklerine ise fenotip denilir. Fenotip çevrenin etkisiyle değişebilir, ama bu değişim geçicidir. Çünkü fenotipte asıl olan kalıtımdır. (Kayalı, 1997:43; Bilge, 1997:60)

Zekâ Bölümünün Sabitliği. Bazı araştırmacılara göre zekâ yaşının takvim yaşına nispeti demek olan zekâ bölümü ilk çocukluk yaşlarında ne ise daha sonraki yaşlarda gençlikte ve yetişkinlikte de aynıdır. Harvard ünivertesinde 1000 kadar çocuk üzerinde yapılan deneylerde zekâ bölümünün değişmediği görülmüş ve böylece zekâ üzerinde çevreden ziyade kalıtımın müessir bir sebep olduğu sonucuna varılmıştır. Zekâ bölümünün yaşla değişmeyip sabit kalması keyfiyeti gerçekte bir kalıtım ve çevre meselesidir. Bu mesele biyoloji, psikoloji ve sosyal hayat bakımından fevkalade öneme haizdir. Zekâ kabiliyetinin derecesi ve gelişmesi meselesi ele alınca hiç kimsenin yanlış verasetin zekâ üzerinde etkili olduğu iddiasını ortaya atması icap etmez. Her ikisini de birlikte mütalaa etmek daha doğru olur. Bu alanda çevrenin rolünün ileri olduğunu söyleyen bir takım deliller de vardır.(Kaysal, 1969:61)

Çevre. İnsanın tabiatı ve davranışları üzerinde çevreni büyük rolü olur. Hatta insanlarla hayvanları birbirinden ayıran en önemli özelliklerden biri, insanı öğrenme yeteneği çok kuvvetli

olmasıdır. Öğrenme ve eğitimde, çevre etkinliklerinin insan davranışlarında meydana getirdiği değişiklikler olarak tanımlana bilir. Çevre kavramı, insan davranışlarını etkileyip genetik olmayan bütün etmenleri içine alır. İnsanın çevresi fiziksel ve sosyal olmak üzere iki bölüme ayırabiliriz. Besin, hava, sıcaklık, ışık, atmosfer basıncı, organizmanın fiziksel çevrenin önemli öğeleridir. Bireyin etrafındaki insanlar ve bu insanların oluşturduğu örf ve adetler, gelenek ve görenekler, sosyal ve kültürel çevreyi meydana getirir. Biyoloji alanında çalışma yapan araştırmacılar ise çevreyi; tabii coğrafi, psikolojik, sosyal, manevi ve biyolojik çevre olmak üzere beşe ayırmaktadır.(Mengüşoğlu, 1979:21)

Binet'den beri çocuğun doğuştan gelen kabiliyetinin mi yoksa çevrenin mi zekâsı üzerine etkili olduğu meselesi mevcuttur. Binet, bu hususta verasete daha ziyade yer verdiği için hazırladığı testlerde de buna dikkat etmiştir. Bu itibarla onun testleri çocuğun doğuştan gelen kabiliyetlerini yeni bir durum karşısında ona uyma kabiliyetini ölçer.

İnsanın tabiatı ve davranışları üzerinde çevrenin büyük rolü olur. Hatta insanlarla hayvanları birbirinden ayıran en önemli özelliklerden biri, insanı öğrenme yeteneği çok kuvvetli olmasıdır. Öğrenme ve eğitimde, çevre etkinliklerinin insan davranışlarında meydana getirdiği değişiklikler olarak tanımlana bilir. Çevre kavramı, insan davranışlarını etkileyip genetik olmayan bütün etmenleri içine alır. İnsanın çevresi fiziksel ve sosyal olmak üzere iki bölüme ayırabiliriz. Besin, hava, sıcaklık, ışık, atmosfer basıncı, organizmanın fiziksel çevrenin önemli öğeleridir. Bireyin etrafındaki insanlar ve bu insanların oluşturduğu örf ve adetler, gelenek ve görenekler, sosyal ve kültürel çevreyi meydana getirir. Biyoloji alanında çalışma yapan araştırmacılar ise çevreyi; tabii coğrafi, psikolojik, sosyal, manevi ve biyolojik çevre olmak üzere beşe ayırmaktadır (Mengüşoğlu, 1979, 21).

Karakter ve mizaç. Karakter, ruhta iyice yerleşen prensipler vasıtasıyla her irade fiilinin kesin ve belirli olması üzerine ruhun istikrar kazanmış halidir. Eğer bu prensipler zamanı ve toplumun ahlaki değerleri ile uygunluk teşkil ederse, o zaman karakter ahlaklılık vasfını taşır ki, bu aynı zamanda kıymeti ifade eden bir kavram olur. Kişilik, mizaç ve karakter birbirleriyle karıştırılır, bazen bu terimlerden biri bir diğeri yerine kullanılır, fakat terminolojik olarak bu üç kelime birbirinden ayrı kavramlardır. Latince bir kavram olan karakter Almanca, Fransızca ve İngilizcede kullanılmaktadır. Türkçede seciye, ayırt edici nitelik anlamına gelmektedir. Cansız varlıklar söz konusu olduğunda bilhassa “karakteristik” kelimesi kullanılır ki, kendine mahsus ve belirli özelliklere sahip olan bir şey demektir. İnsanla ilgili olarak karakter, bir insanın tutum ve davranışlarındaki kararlılığı ve devamlılığını ifade eder. Yani karakter sahibi olan bir kimse, aynı durum ve aynı şartlar altında daima aynı şekilde hareket eden kişidir. Bu bakımdan

karakter sahibi olan kimsenin karakterlerinde devamlı bir istikrar vardır. Ayrıca karakter terimine sebat, metanet kavramları da dâhildir. Güçlü bir karaktere sahip olan bir kimse, bildiği ve inandığı bir şeyi, bazı hoşnutsuzluklara ve tehlikelere rağmen daima sebat ve metanetle müdafaa etmekten geri durmaz (Peker, 1993, 84). Karakter, içerisinde yaşadığı dünyaya intibak etmeye çalışan bir bireyin geliştirmiş olduğu bazı belirli ifade biçimleridir. Karakter toplumsal bir kavramdır. Ancak bir bireyin çevresi ile olan ilişkilerini göz önünde bulundurduğumuz takdirde bir karakter özelliğinden söz edebiliriz. Karakter özellikleri, bir bireyin çevresiyle olan ilişkilerinin ve davranış kalıbının dış görünüşlerinden başka bir şey değildir. Bu özellikler ne verasetle geçen güçlerin ifadesidir, ne de doğuştan gelen yatkınlıklardır. Onları, özel bir beden yapısını ya da bünyeyi yaşatabilmek amacıyla kazanılmış özellikler olarak görmek lazımdır. Bu yönlü değerlendirmeler karşımıza üzerinde durulması gereken bazı durumlara dikkat çekmektedir. Bunlardan biri olan verimlilik ve performansı artırmak için “insanları gruplara ayırmadan, standart paketler hâlinde hizmet içi eğitimden geçirme” düşüncesi, bu bilişsel verilere rağmen büyük ölçüde devam etmektedir. İnsanlardan azamî istifade hususundaki yeni ve daha doğru olan anlayışa göre, insanlara verilecek eğitim-öğretim ile rehberlik hizmetleri, şahsın mizaç ve kişilik yapısına, algı, idrak ve öğrenme tarzlarına uygun olması gerekir (Aydın, 2005). Dolayısıyla ders anlatım tekniklerinin, görev ve mesuliyet yükleme kriterlerinin bu istikamette yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. (Ziguras 2002, 109-110)

3. SONUÇ

Kur'an-ı Kerim, müminlerin birbirlerine destek olmaları anlatılırken, müşriklerden uzak durmaları gerektiği ifade edilmektedir. Bunun sosyo-teolojik sebepleri yanında psikolojik faktörleri de bulunmaktadır. Burada karşımıza, kişiliği şekillendiren etkenler ile imanın oluşum ve gelişim ilişkisi çıkmaktadır. Kur'an'da kişiliğin oluşumunun inanç boyutuna yansımalarıyla ilgili hem harici hem de dâhili etkenler olduğu vurgusu bulunmaktadır. Sözelimi “Nuh dedi ki: ‘Yeryüzünde kâfirlerden bir tek kişi bırakma. Zira sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarırlar ve sadece ahlâksız ve kâfir çocuklar doğururlar” (Nuh, 27-28) mealindeki ayet buna bir örnektir. Burada çevresel faktörlerden daha çok kalıtımla ilişkili karakteristik oluşuma dikkat çekilmektedir. Zira Hz. Nuh'un duasındaki helak, henüz bilinçsel boyuta ulaşmamış, varlığının şuurunda olmamakla birlikte sosyal görüntüye sahip bireysel bağlama yöneliktir. Harici etkenlerin imanın şekillenmesindeki faktörüyle ilgili ayetlerin de varlığı bir realitedir. Nitekim bazı Kur'an ayetleri çevre ve eğitime vurgu yapmaktadır. Mesela “Ey iman edenler! Allah'ın emirlerine karşı gelmekten sakının ve sadıklarla birlikte olunuz” (et-Tevbe 19/119)

veya “Âyetlerimiz hakkında dedikoduya dalanları gördüğün vakit başka bir söze dalıncaya kadar onlardan yüz çevir, uzaklaş. Şayet şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra kalk, o zalimler grubu ile beraber oturma” (el-En’am 6/68). Burada da eğitim ve çevre gibi dış faktörler nazara verilmektedir.

Kur’an-ı Kerim’de insanların dini duygularının geliştirilmesi amacıyla kendi ve evrensel yaratılışa yönelmelerini önerilmektedir. Ancak bu şekilde gerçek anlamda imana sahip olabilecekleri vurgusu yapılmaktadır. Bu ise imanın oluşum ve gelişiminde en önemli faktörün çevresel şartlar olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda gelenek, alışkanlık ve medya yanında, imanın şekillenmesinde başka önemli etkenlerin de eğitim sürecinde okul, yönlendirme ve etkileme bağlamında ise aile ve arkadaşlar olduğu görülmektedir. Nitekim ailenin etkisi bir hadiste şöyle vurgulanmıştır: "Her doğan çocuk, fitrat üzerine doğar. Anne ve babası onu Yahudi, Hıristiyan veya Mecusi yapar. Eğer ana-baba Müslüman ise, çocuk da Müslümandır" (Müslim, "Kader", 6. krş. Buhari, "Cenaiz", 80, 93; Ebu Davud, "Sünne", 17) Gazzali de bu hadisle bağlantılı olarak, çocuklara küçüklüğünden itibaren hangi inanç telkin edilirse, o inanç üzerine hayatını yönlendireceğini kaydeder. (Gazzali, t.y:1, 162) Buradaki "fitrat" kavramını birçok İslam âlimi, “potansiyel inanma yetisi”, “doğuştan dine yetenekli olarak yaratılış” veya “inanma kabiliyeti” şeklinde anlamışlardır.

KAYNAKÇA

- Altınköprü, Tuncel. *Şahsiyet Analizi*. İstanbul: Hayat Yayınları, 1999.
- Baymur, Feriha. *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap Yayınları, 1997.
- Biçer, Ramazan. İmanın Bilişsel Yapısının Ana Dinamikleri ve Etkileri. *EKEV Akademi Dergisi* 8/18 (2004):17-34.
- Biçer, Ramazan. Kişilik ve Bir Kur’an Terimi Olarak Şakile. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 31/2 (2011): 399-418.
- Bilge, Emine. *Genetik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi, 1997.
- Çiçek, İlhan & Aslan, Ayşe Esra. Kişilik Ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri: Kuramsal Bir Çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 10/1 (2020):137-147.
- Gazzali, Ebu Hamid. *İhya'u ulumi'd-din*, Kahire: t.y.
- Güvenç, Bozkurt. *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi yayınları, 1996.
- Hazar, Çetin Murat. Kişilik ve İletişim Tipleri. *Selçuk İletişim* 4/2 (2006):125-140.
- Kayalı, Halit. *İnsan Emriyolojisi*. İstanbul: Güven yayınları-1997.
- Kaysal, S. Sami. *İnsanlığın Kader Çizgisi*. İstanbul-1969.
- Köknel, Özcan. *Kayıdan Mutluluğa Kişilik*, İstanbul: Altın Kitaplar, 1997.

- Mengüšođlu, Takiyettin. *İnsan ve Hayvan, Dünya ve Çevre*. İstanbul: İ.Ü.E.F. Yayınları, 1979.
- Okutan, Elvan. *Kişilik Özelliklerinin Tükenmişliğe Etkisi: Bir Örnek Olay İncelemesi*. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Peker, Hüseyin. *Din psikolojisi*, İstanbul: Sönmez Matbaası, 1993.
- Tatlılıoğlu, Kasım. Beş Faktör Kişilik Kuramı Bağlamında Kişilik Kavramına Genel Bir Bakış. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3/6 (2013):127-146.
- Uysal, Veysel. *Din Psikolojisi Açısından dini Tutum ve Şahsiyet Özellikleri*. İstanbul: MÜİFV. Yayınları, 1996.
- Ziguras, Christopher. International Trade in Education Services: Governing the Liberalization and Regulation of Private Eterprise. *Globalizing Education*. eds. J. Kenwey, M. Singl. New York: Peter Lang, 2002.

MARİFETNAME BAĞLAMINDA DİN-BİLİM İLİŞKİSİ³

Prof. Dr. Ramazan BİÇER

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1501-2103>

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Sakarya-Türkiye

ÖZET

Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Marifetname* adlı eseri, yüzyıllardır Anadolu ev sohbetlerinde okunmuş, tasavvufi derslerde yer almış ve çok yönlü boyutuyla halkın hemen hemen her kesinine hitap etmiş nadide ve özgün bir eserdir. Ansiklopedik bir çalışma olan *Marifetname*, dini ve ahlaki bilgiler yanında özellikle astronomi ile ilgili verileriyle günümüz uzay fiziğinin bazı öngörülleri ve tespitlerini içermektedir. Kara delikler, paralel uzay, kuantum insan ve kuantum evren tezlerini de içeren eser, aynı olguları mistik ve dini terminolojiyle ifade etmiştir. İslam düşüncesinde ilimlerin sınıflandırılmasında ana tema, dini ve müspet ilimler olarak şekillenmiştir. Müspet ilimler ile dini ilimler, İslam düşüncesinde birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmemiştir. Nitekim birçok din âlimi, aynı zamanda bir tıp, fizik veya astronomi bilgini olmuştur. Zira onlara göre din, aynı zamanda insanı ve dünya hayatını korumaktadır. Dini ilimlerle müspet bilimleri birlikte yürüten âlimler, daha çok Kelamcılar ve Sufiler olmuştur. Kelam, tasavvuf, astronomi ve de tıp görüşlerinin yer aldığı "Marifetname" sahibi Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın özellikle tıp ve astronomi ile ilgili görüşleri dikkat çekicidir. Ona göre din ve tasavvuf bir ruh terbiyesi olduğu gibi, aynı zamanda bir beden terbiyesidir. Bu doğrultuda İbrahim Hakkı, günümüz tıp ve astronomi dünyasında yankı yapan görüşler ileri sürmüştür. Bu haliyle *Marifetname*, din-bilim ilişkisi yanında kelam-tasavvuf ilişkisi açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Din, Bilim, Tıp, Astronomi, Kelam, Mistisizm.

1. GİRİŞ

Erzurumlu İbrahim Hakkı, ünlü eseri *Marifetname*'de din-bilim ilişkisi ekseninde tasavvufi kavram ve konular yanında, astronomi ve tıp mevzuları üzerinde durmuştur. Erzurumlu burada kendisine özgü bir metot ortaya koymuştur. Ona göre evrende her şey

³ Bu bildiri, *Türk-İslam Klasiklerini Güncel Okuma* adlı kitabımızın, "Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Tıp-Astronomi İlişkisi" adlı bölümünden derlenmiştir.

birbiriyle bağlantılıdır. Bu doğrultuda insan çevresiyle alakadar olduğu gibi, çevresi de onunla ilintilidir. Bu durumda insan varlığı, çevresel varlıkların etkisi altındadır. Söz konusu çevre, yaşadığı ortamın yanında tüm dünya ile ilişkilidir. Bu durumu daha da genişleten İbrahim Hakki insanın, atmosfer ötesi ay ve güneşle ilişkili olduğunu vurgular. Ay ve güneşin insan üzerine olumlu ve olumsuz etkilerinden bahseden müellif, insanın fiziksel ve ruhsal yapısının aynı zamanda gezegenlerle de alakadar olduğunu belirtir. Bu doğrultuda Ay ile dünyadaki canlılar arasındaki ilişki, Erzurumlu'nun ilgi odağı olmuş ve tedavilerinde bu bağlantıyı göz önüne alınması gerektiğini vurgulamıştır. Erzurumlu İbrahim Hakki'ya (ö. 1194/1780) göre, ayın ilk yarısında canlıların beyin dokuları artmakta, ikinci yarısında azalmaktadır. Yine ona göre, ayın ilk yarısında hasta olanlar, bedenleri kuvvetli olduğu için ekseri hastalıklardan kurtulur. Ayın ikinci yarısında hasta olanların bedeni zayıflayıp, hastalıkları artar (Erzurumlu, 1981:147).

Mehtapta insan aya karşı uyusa veya çok otursa, bedenine gevşeklik ve tembellik oluşup, baş ağrısı ve nezle meydana gelir. Mehtapta hayvan eti dışarıda kalsa, tadı ve kokusu değişir. Müellife göre, ayın ilk gününden dolunaya kadarki süresi içerisinde deniz ve ırmaklardaki balıklar yağlı olup, su yüzüne çıkarlar. Dolunaydan sonra ay ışığının azaldığı, noksanlaştığı sürede balıklar zayıflayıp, suyun dibine inerler. Erzurumlu'ya göre ayın ilk yarısında haşerat yeryüzüne çıkıp çoğalır. Yırtıcı hayvanlar da canlıları yemeğe çok hırslı olur. Ayın ikinci yarısında ise bunun tam tersi gerçekleşir. Yine ona göre ayın ilk yarısında dikilen ağaçlar çabuk büyür ve çok gelişir. İkinci yarısında dikilen ağaçlar zayıf olur veya kurur. Ayrıca ayın ilk yarısında bütün meyveler, çiçekler ve otlar, büyüyüp gelişir ve renklenir. Ayın ilk yarısında kamış, keten ve kuru bitkiler üzerine ay ışığı düşünce, daha çok çürüyüp, parçalanır. Bu durum ayın ikinci evresinde tam tersine gerçekleşir (Erzurumlu, 1981:147).

Ayın parlak küresi aynı gibi yer küresinden karşısına gelen deniz ve karaların, ada ve sahillerin, gemi ve dalgaların, dağ ve ovaların köy ve şehirlerin bütün şekilleri, renkleri, şahısları ve halleri ile bize aksetmektedir. Bu doğrultuda da ayın halleri insan psikolojisine etki eder. Uzay-insan ilişkisi bağlamında müellif, sağlık uygulamasına yönelik günlük ritmin verilerine göre tablolar oluşturmuş tur. O, günü gece ve gündüz olarak on ikişer saatlik dilimlere ayırmış ve bunları da yedi gezegen doğrultusunda şekillendirmiştir.

Gezegenin dünya üzerindeki izdüşümü doğrultusunda insanlara olumlu-olumsuz etki edeceği kanaatinde olan yazar, insanların gündelik hayatlarının, günlük dilimlere göre

şekillenmesinde, anlamlı bir ilişki olduğunu kabul etmiştir. Erzurumlu gibi klasik dönem bilginlerin yapmış oldukları tabloların benzerleri günümüzde bilimsel araştırmalara konu olmuştur (Şenel, 2008:58-67). Günümüz çalışmalarında bu yönlü değerlendirmeler, 'biyolojik saat' ve 'sirkadiyan ritim' şeklinde adlandırılmaktadır.

2. DÜNYANIN HAREKETLERİNE TIBBİ, ASTRONOMİK VE TEOLOJİK YAKLAŞIM

Erzurumlu'ya göre güneş, ay ve gezegenlerin canlılar ve insan üzerindeki etkisi, âlemin her parçasında olduğu gibi, hakiki müessir, amil etken, Allah Teâlâ olduğu bilgisiyile şekillenmektedir. Nitekim bu gökler yıldızlar, tabiatlar, dolap, aletler ve hayaller gibi bulunmuştur. Bu hallere tefekkür etmek, Allah'ı tanımaya vesile olduğu için, her şeyde insanın Tanrısı bulması amacıyla söz konusu astronomi ve tıp konuları işlenmiştir (Erzurumlu, 1981:147). Yazar söz konusu *Marifetname* adlı eserinde güneşin, dünyanın, ayın ve gezegenlerin konumlarına ve hareketlerine bağlı olan zaman dilimleri ve bunların canlılar üzerindeki etkilerinden söz etmektedir. O, günlük 24 saatlik dilimi uygulamakla birlikte, gündelik hayatı tanımlamak amacıyla 60 dakikalık bir saat dilimi yerine imsak, seher, kuşluk, öğlen, gün ortası, ikindi, grup, akşam, yatsı ve gece yarısı gibi tanımlamalarda bulunmuştur (Erzurumlu, 1981:156).

Marifetname'de dünya ve içindekiler üzerinde çevresel faktörler olarak, güneş ve ayın etkisi olduğu gibi, bazı gezegenlerin de tesirinden de bahsedilmektedir. Dünya güneş ekseninde dönmesi esnasında, aynı zamanda gezegenlerle de yörüngesel bağlantı kurmaktadır. Bu doğrultuda müellif, aylık, haftalık dünya döngüsünde, günlük olarak gezegenlerle ilgili bir bağlantı oluşturmuşlardır. Daha sonra bu verilerini, gece 12, gündüz de 12 olmak üzere, 24 saatlik gezegen dilimlerine ayırmışlardır. Modern araştırmalarda buna, "vücudun günlük mesaisi" gibi adlar verilmiştir (Nirvani, 2018; Webb, 2017).

Konuyla ilgili son dönem çalışmalar arasında yer alan dikkat çekici bir makale hazırlayan Eda Alemdar'a göre, İbn Sina'nın ifadesi doğrultusunda doktor, sadece hasta bedenindeki bulgularına göre değil, o hastalıkta etkin olan tabiatı iyi tanımakla başarılı sonuçlar elde eder. Bu bağlamda Erzurumlu'nun tıbbıya yönelik ifadeleri ile modern tıp çalışmaları yanında astronomik veriler doğrultusunda Alemdar'ın yapmış olduğu araştırmaya göre, hastalıkların tedavisinde en uygun olan zaman dilimi ve bu zaman dilimini oluşturan biyolojik saat belirginleşmiştir. Bu çalışmada ayrıca gezegenlerin gece ve gündüz döngüsüne ve her bölgenin konumuna göre ayarlanıp, o bölge hangi gezegenin döngüsüne

giriorsa, tespit edilen biyolojik saatte, o ışının rengiyle hastalıkların tedavisinin yapılabileceği, yine Alemdar tarafından belirtilmiştir (Alemdar, 2018a).

Yine Alemdar'ın, bu çalışmasına göre gezegenlerden dünyaya yayılan sıra dışı bir ışımaya söz konusudur. Ay ve Güneş yanında gezegenlerin de dünya ile ışık ve frekans bağlantısı bulunmaktadır. Onların, dünyaya doğrudan etkisi söz konusudur. Bu etki şekli ışın ve renk frekanslarıyla gerçekleşmektedir. Nitekim NASA'nın ortaya çıkardığı son araştırmalara göre, karadeliklerin radyo yankıları olduğu ve onların evrene enerji jeti saldığı ortaya çıkmıştır. Buna göre evrende yayılan ışıkların dünyayı etkilediği kabul edilmektedir. Yine uzaydaki yüklü parçalar, dünyanın manyetik alanına etki etmektedir. Bu doğrultuda uzaydaki kütleler, evrene ışık ve enerji yaymaktadır. Bu, güneş sistemi için de söz konusudur. Ancak bunun yeterli düzeyde belirlenmesi için daha fazla bilimsel araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır (Alemdar, 2018b). Öte yandan, dünyanın dönüşü esnasında söz konusu gezegenle ilişkisi noktasında o gezegenin rengi ile bağlantılı tedavi uygulamaları gerçekleşebilir. Bu ise dünyanın döngüsü doğrultusunda kıta ve bölgelere göre bir farklılık arz edebilir. Dünya ile belirli bir gezegenin yörünge kesişimi sonucu, bir kıta veya bölgenin insanları için tedavide uygulanacak ışığın rengi ve dalga boyu, bir başka kıta ve bölge için söz konusu olmayabilir. Gezegenlere ait olan renklerin ve onların atmosfere yansıyan ışınları, frekans titreşimlerini harekete geçirmek suretiyle, tedavide önemli bir pozitif etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Belirli bölgelerde yaşayan insanların, o yöreye ait belirli hastalıkları bulunduğu şeklindeki çalışmalar göstermektedir ki, yerel anlamda bir hastalığın varlığı veya yaygınlaşmasında, insan davranışları, seyahatler, iklim değişikliği ve küreselleşme gibi faktörler bazı çalışmalarda öne sürülse de söz konusu gerekçelerden önce de bu yönlü hastalıkların mevcut olması, bu gerekçelerin yeterli olmadığını göstermektedir (Alemdar, 2018a).

Yine, ekonomik durumun değişkenliğine rağmen hastalıkların değişkenlik göstermediği şeklinde yapılan değerlendirmeler göstermektedir ki, gelir ve gider düzeyi farklı olan kesimlerde de aynı hastalıklar mevcuttur. Bu da ileri sürülen gerekçelerin dışında başka faktörler olduğunu göstermektedir (Erzurumlu, 1981:204, 210, 218-220). Erzurumlu'ya göre bedenin beş senelik eczası, tamamen değişip, an be an tedrici ile bedenimizde ayrılır. Beş yaşımızda iken bedenimizde olan hücreler, elli yaşımızdakinden başkadır. İnsan bedeninin hücreleri her an dışta ve içte değişmekte ve yerine yenileri, aldığı gıdalardan olmaktadır (Erzurumlu, 2018:260).

Marifetname'de tüm organları tek tek ele alarak inceleyen Erzurumlu, insan vücudundaki kemik, et ve kaslar gibi tüm parçaların kendilerine özgü nitelikleri olduğunu belirtir. Ona göre insandaki her parçanın bir yararı ve anlamı vardır. Bu doğrultuda en küçük parça dâhil hiçbir parça yararsız ve anlamsız değildir. Sözelimi bedende olan sinirlerin bir kısmının bizzat bazısının ise dolaylı yararları vardır. Zati olan faydası, sinirler aracılığıyla beyin, diğer uzuvlara his ve hareket bahşetmiştir. Dolaylı olan yararı ise, eti sağlam, bedeni kuvvetli eylesidir. Bu sinirlerin kökleri beyinde, uçları ise cilttedir. Allah'ın beyinden iç organlara inen hareket sinirlerini özellikle korunaklı yarattığı görülmektedir. Çünkü başlangıç noktalarından uzak oldukları için çok sağlam olmaları gerektiğinden, üç yerde kırıldakla sinirler arasında, orta kıvamda olan şeylerle perdelenmiştir. Birinci yer hançere, ikincisi kaburgaların kökleri, üçüncüsü ise göğsün altıdır (Erzurumlu, 1981:301).

Yazara göre uyku, beyin damarlarının dinlenmesi ve boşalmasıdır. Kuvvetlerin dinlenmesi, gıdaların hazm olması ve uzuvların olgunlaşması içindir (Erzurumlu, 1981:327). Bu doğrultuda İbrahim Hakkı, insan bedeninin yaratılışındaki mükemmelliği ve uygunluğa dikkat çekerek, organların kullanım amaçlarını belirtmektedir. Buna göre, insandaki her aza ve organın mükemmel bir yapısı ve görevi vardır. Bize anlamsız veya hikmetsiz gibi görünen bazı organların kendisine özgü ama tüm bedenle ilişkisi bir yapısı vardır. Bu nedenle insan mahiyetini anlamadığı aza organların, hikmet boyutunu incelemeli ve özelliklerini araştırmalıdır. Bu doğrultuda insan bedeninin sağlıklı olması açısından hastalıkların teşhis ve tedavisine yönelik tavsiyelerde bulunan İbrahim Hakkı'ya göre, baş ağrısı, tansiyon yükselmesi sonucu sallanma, esnemek, durgunluk, hislerin hareketsizliği, yüzün ve dilin kızarması, çıban çıkması, uyandığında ağızda tatlılık hissi bulunması, kanın çokluğunun alametidir.

Mevsimlerin de kendisine özgü hastalıkları olduğunu ve bunlara önlem alınması gerektiğini vurgulayan Erzurumlu'ya göre yaz mevsimi, safrayı çoğaltarak, rutubeti bozar, kalbi ısıtarak susuzluk ve harareti artırır. Sonbahar ise, gece ve gündüz döngüsüyle sıcaklık ve soğukluğu hızlı değiştirir, bu ise bazı hastalıklara davetiye olur. Bu mevsimde meyvelerin çoğalması, kanın azalmasına yol açar. Kış ise, balgamı çoğaltarak zükam getirir. Gündüz uykusu da iyi değildir. Zira rengi bozar, dalağa zarar verir ve üzüntüyü artırır. Ancak gündüz uykusu adet haline geldiyse, hemen terk edilmemelidir. Ancak yavaş yavaş terkedilmelidir.

İnsan sağlığının temel taşı olan yiyecek ve içecekler beden ilacı ve halis gıdası olduğunu söyleyen Erzurumlu'ya göre, gıdalar latif (hafif) veya galiz (ağır) olur. Bunların bedeni besleyiciliği az veya çok olabilir. İkisi arasında olanlar da vardır. Örnek olarak mutlak su basit olduğundan onun bir gıdası yoktur. Sağlıklı olmak için kuvvetli hareketlerden, tatlılardan ve hamam gibi sıcak ortamlardan kaçınıp, az yemeli ve ince giyilmelidir.

Yazara göre bedenin gıdaya ihtiyacı olması nedeniyle onsuz hayat devam edemez ancak hiçbir gıda, bir organa doğrudan parça olamaz. Söz konusu kısmın ilgili uzva gıda olup, ondan bir parça olurken, bir kısmı da bedene fazlalık olur. Tüm bu fazlalıklar için riyazet (perhiz ve egzersiz) en önemli ilaçtır. Bütün maddi hastalıklardan emin edip, mizâcî hastalıklardan çoğunu uzaklaştırır. Söz konusu riyazetin vaktinin besinlerin tamamen alınması ve hazmından sonra olduğunu belirten İbrahim Hakkı, bunun akşam yemeğinin mide, karaciğer ve damarlarda hazm olunup, diğer yemeğin vakti geldiği zaman olduğunu vurgular. Riyazette de aşırılıklarda kaçınılması gerektiğini belirten yazar, mutedil bir riyazetle hangi uzvun riyazeti yapılıyorsa, söz konusu organın çok güçleneceğini belirtir. Psikolojik boyuttaki hareket ve hareketsizliğin tezahürünün gazap ve şehvet olduğunu kaydeden yazar, kızgınlığın çokluğunun kontrolsüz gazap, azlığının ise korkaklık, orta yolunun ise yiğitlik olduğunu kaydeder (Erzurumlu, 1981:363-365) ve nezleyi artırır. İlkbahar mevsimi, dört esas karışımı hareket ettirerek bademcikleri şişirir, kanı çoğaltarak maddeli hastalıkların ortaya çıkmasına neden olur (Erzurumlu, 1981:362).

Hareketli olmanın sağlık açısından büyük bir önemi olduğunu belirten Erzurumlu'ya göre, cismani olan hareket ve durmaları bakımından çok eylem ve çok durmak, bedeni soğutur. Mutedili ise, normal yemek yediren ve sindirimi kolaylaştıran harekettir. Psikolojik bağlamda şekillenen hareket ve durmalar açısından kızgınlık, heyecan, sevinç ve lezzetin fazla veya yok denecek kadar az olması, insanı hasta eder.

Sağlıklı olma açısından uykunun önemine değinen İbrahim Hakkı'ya göre, uykunun çokluğu, bedenin rutubet ve soğukluğunu artırır. Gece uykusunun çokluğu, beyni zayıflatır, sindirimi bozar, maddeyi tahlil edip, tabii rutubet ile acıkma göre bu üçlü taksim, tüm beden organları için bir ölçüttür. En sağlıklı her türlü bedensel eylemlerde, ifrat ve tefritten kaçınıp, orta yol olan itidali seçmek insan ömrünü uzatır.

3. SONUÇ

Erzurumlu İbrahim Hakkı, din-bilim ilişkisini daha çok tıp ve astronomi bağlamında incelemiştir. Bu doğrultuda o, Kur'an ve hadis merkezli buyrukları, tıp ve astronomi bağlamında bilimsel veriler doğrultusunda incelemiştir. Nitekim ona göre hıfzu's-sıhha bağlamında bir kimsenin sağlığını koruması amacıyla bir takım yeme ve içme önerilerinde bulunmuştur. İbrahim Hakkı'nın söz konusu tavsiye metotları, günümüz tıp verileriyle bağdaşmaktadır. İnsanın her bir bireyi özel bir varlıktır ve herkes için geçerli tek bir tedavi yöntemi yoktur. Zira Allah, Vahid olduğu için tüm insan türünü benzer yaratırken, Ehad ismi gereği de herkesi özel ve diğerlerinden farklı yaratmıştır. Bu doğrultuda her bir kişinin hastalık gerekçesi, kendisinden kaynaklanan ve ona özgü bir etkenle ortaya çıkabilir. Bu nedenle 'kişiye özgü' tedavi asıldır. Zira Kur'an'da, "De ki: 'Herkes kendi yaratılışına (şâkilesine) göre davranır'" (el-İsra 17/84) buyruğu bulunmaktadır. İbrahim Hakkı, *Marifetname* adlı eserinin önemli bir kısmını astronomiye ayırmıştır. O, eserinin ilk bölümünü "heyet-i İslam" şeklinde adlandırmış ve burada dört bölüm halinde âlemin yaratılışından başlayarak, dini terminolojide yer alan "arş-ı azam," "kürsi"; "levh", "kalem" gibi kavramları astronomik veriler doğrultusunda incelemiştir. Daha sonraki ara bölümlerde ise dünyanın yuvarlak olduğu, gezegenlerin mahiyeti, dünya ile irtibatları ile ayın dünya eksenli özellikleri gibi konulara değinmektedir. Burada yazar, bazen astrolojiyle ilgili mevzulara değinmiş olsa da dünya-ay ve dünya-gezegenler ilişkisini ele alırken, yakın zamanlarda gündeme gelen gezegenlerin dünya ile iletişimi konularını, dini terimlerle ifade etmiştir. Öte yandan yazar, her bir gezegenin bir meleği bulunduğu, bunun de gezegenin hareketlerin yönlendirdiği ve şekillendirdiği şeklindeki yaklaşımıyla, uzay cisimlerinin hareketlerinin boyutunu, meleklerin eylemleri şeklinde anlatmıştır.

KAYNAKÇA

Alemdar, Eda. External factors that direct the biological clock and role in treatment of disease. *Archives of Medicine* 10:3 (2018a),1-7.

Alemdar, Eda. The Best times to treat of diseases. *Biomedical science* 5:3 (2018b):1-3.

Erzurumlu, İbrahim Hakkı. *Marifetnâme*. Sad. Faruk Meyan. İstanbul: Veli Yayınları. 1981.

Nirvani, M & Cuong, K & Tor, P. U & Lars, P.S & Amer, S. Circadian clock and oral cancer. *Molecular And Clinical Oncology* 8 (2018): 219-226.

Şenel, Ferda. Biyolojik saat. *Bilim ve Teknik*. 493 (2008):58-67.

Webb, Alexis. Adapting your body clock to a 24-hour society. *American Scientist*. 105:6 (2017), 348-355.

SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ PERSPEKTİFİNDEN İYD-İ SAİD-İ FITR (1876-1909)

Dr. Meryem ÇEKİM

mernus1453@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9337-6557

ÖZET

Yayın hayatına 27 Mart 1891’de başlayan Servet-i Fünûn Dergisi, 27 Mayıs 1944 tarihinde çıkarılan iki bin dört yüz altmış birinci sayısı ile veda etmiştir. Resimli bir dergi olan Servet-i Fünûn, başlangıçta günlük olarak çıkarılmış kısa süre sonra haftalık olarak yayımlanmaya başlamıştır. Bu dergi Osmanlı Devleti’nde Ramazan Bayramı coşkusunu, bayramın sosyal hayat üzerindeki etkilerini müşahade etmek adına kıymetli bildiler sunduğu için tercih edilmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde İyd-i Said-i Fıtrın nasıl gerçekleştiğine Servet-i Fünûn Dergisi sayıları üzerinde bakmayı hedefleyen bu çalışma dönemin sosyal, ekonomik, kültürel yapısına dair önemli bilgilere de ulaşmıştır. İyd, ıydiyye (îdiyye) sözlüklerde bayram kutlaması, bayramlarda din ve devlet adamlarına sunulan kaside manalarına gelmektedir. İslam dininde ramazan ayının ardından üç gün boyunca kutlanan dini bayrama İyd-ı Said-i Fıtr yani Ramazan Bayramı, İftar Bayramı, Şeker Bayramı denilmiştir. Osmanlı Devleti’nde bayramın kutlanacağı gün, İstanbul kadısı huzurunda hilali görenlerin şahitliğinde tespit ve tescil edilmiştir. İstanbul kadısının ilamı üzerine arefe günü top atılması, Bayram gecesini minare kandillerinin yakılması usul gereği gazeteler aracılığıyla halka duyurulmuştur. Ramazan Bayramı için yapılan hazırlık ve kutlamalar Servet-i Fünûn Dergisi’nin “İstanbul Postası” sütununda okuyucuyla buluşmuştur. Burada elbise mağazaları, kumaş dükkânları, kunduracılar, cambazhane locaları ve muhtelif mevkilerin hınca hınç dolu olduğu belirtilmiştir. Camii mahyalarına yazı yazıldığı bir kısma ise resim çizildiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca bayramın birinci günü Sultan II. Abdülhamid’in halkla bayramlaşması, saray tarafından düzenlenen törenler ve halk tarafından yapılan kutlamalar anlatılmıştır. Servet-i Fünûn Dergisi’nin bayram günü yayımlanan özel sayı kapağında ve iç sayfalarda Sultan II. Abdülhamid’in bayramını kutlamak için yazılan şiirlere yer verilmiştir. Süslü çerçeve içerisinde “Tebrik-i İyd-i Said-i Fıtr” başlıklı şiirlerin yanı sıra mensur tebrik yazılarıyla da karşılaşmıştır. Bu yazıların içeriğine bakıldığında ramazanın sonuna gelindiği bayrama erişildiği için Allah’a şükürler edilmiş, padişahı ve saltanatı yücelten ifadeler kullanılmıştır. Ramazan Bayramı Osmanlı Devleti’nde olduğu gibi günümüzde de milli ve dini duyguların pekiştirilmesinde, toplumunun birlik ve beraberliğinin sağlanmasında daima etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İyd-ı Said-i Fıtr, Servet-i Fünûn, Sultan II. Abdülhamid.

OSMANLI'DA MUHTACIN MAAŞI ÖDENEĞİNİN SOSYAL HİZMET POLİTİKASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Meryem ÇEKİM

mernus1453@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9337-6557

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin seküler yardım uygulamalarından biri olan muhtâcîn maaşı, kayd-ı hayat şartıyla ya da belirli bir süre zarfında yoksullara geçimlerini sağlayabilmeleri için yapılan ödemedir. Muhtâcîn maaşı toplumun dezavantajlı gruplarından fukaraya XIX. yüzyılın erken dönemlerinden itibaren verilmeye başlanmıştır. Bu şekilde ihtiyaç sahibi bireyler devlet tarafından koruma altına alınarak rahat bir yaşam sürmeleri sağlanmıştır. Maliye Hazinesi tahsisat kalemlerinden karşılanan muhtâcîn maaşı Sultan II. Abdülhamid döneminde ayrıca belediye ve nezaret gelirlerinden ödenen bir maaş şekline dönüşmüştür. Bu dönemde saray başta olmak üzere sadarete, dâhiliye ve maliye nezâretlerine muhtâcîne maaş tahsisi veyahut uygun miktarda maaş bağlanması talepleriyle sunulmuş çok sayıda arşiv kaydı bulunmaktadır. İncelenen kayıtlarda belediyeler tarafından ödenen muhtâcîn maaşının sabit, Maliye Hazinesi ve nezaret bütçelerinden ödenen maaş miktarlarının farklı olduğu gözlemlenmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde askeri, siyasi, ekonomik açıdan zor günler yaşandığı halde ödemelerde aksaklıkların yaşamamasına özen gösterilmiştir. Bu durum tebaanın devlete bağlılık ve sadakat duygularını artırdığı gibi hükümdarın yegâne koruyucu olduğu fikrinin benimsenmesini kolaylaştırmıştır. Muhtâcîn maaşı Sultan II. Abdülhamid döneminde gazeteler aracılığıyla geniş kitlelere duyurulmuş, İmparatorluk topraklarının en ücra köşelerine kadar ulaştırılmıştır. Merkezi hükümetin yaptığı ödemeler tebaa tarafından hükümdarın ihsanı, sadakası, hediyesi olarak algılanmıştır. Muhtâcîn maaşı Sultan II. Abdülhamid döneminde yalnızca fukara ahaliyi değil aynı zamanda toplumun birçok kesimini kapsamıştır. Bu kitleyi dul kadınlar, yetimler, ikiz çocuklar, ulema, din adamları, mühtediler, muhacirler, malûller, iş göremeyenler, iş kazası sonrası vefat eden kişilerin aileleri, devlet görevlileri ve felaketzedeler oluşturmuştur. Böylelikle zihinlere halkın zorunlu ihtiyaçlarını karşılayan şefkatli, merhametli bir hükümdar portresi çizilmiştir. 27 Haziran 1910 tarihine kadar herhangi bir yönetmeliğe bağlı kalmaksızın yoksullara maaş bağlama yükümlülüğü altına giren devlet bu tarihte çıkardığı Muhtâcîn Maaşatı Hakkında Nizamname ile keyfi uygulama ve suiistimallerin önüne geçmeye çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhtâcîn, Maaş, Osmanlı Devleti, Sosyal Hizmet, Sultan II. Abdülhamid.

22.DÖNEM MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİNİN ŞIRNAK İLİNE YANSIMASI

PINAR KAŞ

Dr. Öğretim Görevlisi, Şırnak Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-5176-6458

ÖZET

Şehirler, Türk Siyasi Hayatının oluşumunun önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda bu şehirlerden bir tanesi de Şırnak İlidir. Şırnak, Osmanlı dönemine kadar Cizre'ye bağlı yerleşim birimi iken 1914 yılında ilçe statüsünde Siirt iline bağlanmış ve bu idari yapısını 1990 yılına kadar sürdürmüştür. 16 Mayıs 1990 tarihinde ise Siirt'ten ayrılarak il statüsüne kavuşturulmuştur. Şırnak ilinin, 22.dönem milletvekili genel seçimlerini ele aldığımız bu çalışmamızda seçimler 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Milletvekili Genel Seçimleri öncesi ise Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) 14 Ağustos 2001 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulmuş, AK Parti'nin katılımıyla gerçekleştirilen 2002 milletvekili genel seçimleri Türkiye genelinde bu parti'nin zaferiyle sonuçlanmıştır. Seçimlerde CHP ise ikinci sırada yer almıştır. Ülke barajlı (%10) d'Hondt seçim sistemi uygulandığından ANAP, DYP ve MHP barajın altında kalarak TBMM'de temsil edilmemiştir. Türkiye genelinde AK Parti'nin başarısı Şırnak ilinde de kendini göstermiş, Şırnak ili Meclis'e AK Parti ve Bağımsızlardan olmak üzere toplam 3 milletvekili göndermiştir. Abdullah Veli Seyda ve İbrahim Hakkı Birlik AK Parti'den, Mehmet Tatar ise Bağımsız milletvekili seçilmiştir.

Anahtar kelimeler: Şırnak, milletvekili, seçim.

REFLECTION OF THE 22nd TERM GENERAL ELECTIONS ON ŞIRNAK PROVINCE

ABSTRACT

Cities are an important part of the formation of Turkish Political Life. In this context, one of these cities is Şırnak Province. While Şırnak was a settlement affiliated with Cizre until the Ottoman period, it was connected to the province of Siirt as a district in 1914 and maintained this administrative structure until 1990. On 16 May 1990, it was separated from Siirt and gained provincial status. In this study, we discuss the 22nd term parliamentary elections of Şırnak

province, the elections were held on November 3, 2002. Before the Parliamentary General Elections, the Justice and Development Party (AK Party) was established on 14 August 2001 under the leadership of Recep Tayyip Erdoğan, and the 2002 parliamentary general elections held with the participation of the AK Party resulted in the victory of this party throughout Turkey. CHP came in second place in the elections. Since the d'Hondt election system with a country threshold (10%) was implemented, ANAP, DYP and MHP were below the threshold and were not represented in the Turkish Grand National Assembly. The success of the AK Party throughout Turkey was also evident in the province of Şırnak, where Şırnak province sent a total of 3 deputies to the Parliament, including the AK Party and the Independents. Abdullah Veli Seyda and İbrahim Hakkı Birlik were elected as MPs from the AK Party, and Mehmet Tatar was elected as an Independent MP.

Keywords: Şırnak, deputies, election.

TÜRKİYE'DEKİ CEZA VE İNFAZ KURUMLARININ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK İNFAZ SÜRECİNDEKİ İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

Selameddin BAYSAL

byslsdu@gmail.com - ORCID ID: 0009-0000-9691-5747

ÖZET

Türkiye'de ceza ve infaz kurumlarının tarihçesi oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüze kadar olan süreçte cezaevi sistemi birçok değişikliğe uğramıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda cezaevleri genellikle hapisane, kışla veya kale gibi yapıları içerirdi. Cezaevleri, suçluların cezalandırılması yanında, devletin güvenliği, düzenin korunması ve vergi toplama işlevlerini de yerine getirirdi. 19. yüzyılın ortalarında ise Tanzimat dönemi reformları kapsamında cezaevi sistemine dair bazı düzenlemeler yapıldı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte, ceza ve infaz politikalarında da önemli değişiklikler yaşandı. Cumhuriyet döneminde, hukukun modernleştirilmesi amacıyla yeni ceza kanunları kabul edildi. Cezaevleri, suçluların cezalandırılması ve rehabilite edilmesi amacıyla düzenlendi. Günümüzde Türkiye'de ceza ve infaz kurumları, cezaevleri ve gençlik infaz kurumları olmak üzere farklı kategorilere ayrılmış durumdadır. Türkiye, ceza infaz sisteminde ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğu artırmak amacıyla çeşitli reform girişimlerinde bulunmaktadır. Ayrıca, cezaevlerindeki insan haklarına saygı ve tutukluların topluma kazandırılması konularına odaklanan çeşitli projeler yürütülmektedir. Örneğin bunlar arasında bireysel veya grup terapisi, öfke kontrolü terapisi madde bağımlılığı terapileri gibi programlar yapılmaktadır.

Çalışmanın amacı ülkemizde bulunan mevcut Ceza ve İnfaz Kurumlarının kurumsal işlevlerine değinmek ve bu kurumların Tutuklu ve hükümlüleri ıslah edebilmede yeterli çalışmalar yapıp-yapmadığını irdelemektir. Çalışmanın sonucu cezaevleri etkili ıslah edici programları sunarak mahkumların eğitim, meslek edinme, psikososyal destek ve rehabilitasyon süreçlerinin etkili bir süreç izleyip-izlenilmediğine değinilecektir. Ayrıca bu tür etkinlikler sonrasında tutuklu ve hükümlülerin topluma dönmelerini kolaylaştırabilir programların yürütüldüğü görülecektir.

Anahtar Kelimeler: Ceza ve İnfaz Kurumu, Tutuklu, Hükümlü, İyileştirme, Türkiye

ABSTRACT

Today, penal and correctional institutions in Turkey are categorized into prisons and juvenile correctional facilities. Turkey has undertaken various reform initiatives to enhance compliance with national and international standards in the correctional system. Additionally, various projects focusing on respect for human rights in prisons and the reintegration of inmates into society are being implemented. These projects include individual or group therapies, anger management therapy, and substance addiction treatments.

The aim of this study is to discuss the institutional functions of existing penal and correctional institutions in our country and to examine whether these institutions are conducting sufficient efforts to rehabilitate detainees and convicts. The conclusion of the study will address whether correctional facilities are providing effective rehabilitation programs for inmates, including education, vocational training, psychosocial support, and rehabilitation processes. Furthermore, it will be observed whether programs facilitating the reintegration of detainees and convicts into society are being implemented following such activities.

Keywords: Penal and Correctional Institution, Detainee, Convict, Rehabilitation, Turkey

1. CEZA İNFAZ KURUMLARI VE İYİLEŞTİRME SERÜVENİ

Sanayi ve teknoloji ile beraber istisnalar hariç dünyanın hemen hemen her ülkesinde suç olgusu farklı yönleriyle artmıştır. Ceza verme, cezalandırma ya da bir insanı bazı yaptırımlardan mahrum bırakma bugünün hadisesi değildir. Çünkü insanın olduğu her yerde suç olgusu mümkündür. Dolayısıyla bu durumla beraber ceza ve hapsedme oldukça normal bir algılanması gerekir. Buradan hareketle hapis cezası verme, hapsedmenin tarihi de oldukça eskiye dayandığı söylenebilir. Öyle ki dünya tarihinde ilk olarak hapsedme anlayışına 16 ve 17. yüzyıldan daha da insani olduğu söylenebilir. İnsanların yaşam koşullarına göre şekil kazanan hapsedme olgusu önceleri bazı şeylerden mahrum bırakıldığında caydırıcı ve iyileştirici için yeterli görülmüştür. Ancak günümüz dünyasında bu koşullar daha da farklıdır. Öyle ki yaptırımlar bazen kısa bazen de oldukça uzun süre olabilmektedir. Buna dayalı olarak 19. yüzyılda hapsedmenin yanında tutuklu ve hükümlüler eğitim yoluyla ıslah etme de önemli bir mesele haline gelmiştir. Dolayısıyla tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tutuklu ve hükümlüleri topluma kazandırma yöntemi benimsenmiş ve bu doğrultuda çalışmalar hızlandırılmıştır (Tekin, 2023: 1200-1213).

İyileştirme; ceza infaz kurumlarına giren tutuklu ve hükümlülerin, kurumuna girişinden salıverilmesine kadar ki süreci kapsar. Bu sürecin temel amacı tutuklu ve hükümlüleri bedensel ve zihinsel açıdan güçlü tutmak ve sosyal kimliklerinden herhangi bir rol kaybetmesini önlemektir. Dolayısıyla ceza ve infaz kurumlarına giren bir kişi yetkili servisler tarafından adeta takibe alınır ve topluma kazandırılmasına yönelik bir takım programlara dahil edilir. Örneğin eğitim-öğretim için Milli Eğitim Bakanlığı ile, sağlık için Sağlık Bakanlığı ile, psiko-sosyal hizmetler ile meslek edindirmek için ise diğer ilgili bakanlıklarla protoküller dahilinde alanında uzmanlar tarafından eğitimlere verilir. Bu programların amacı tutuklu ve hükümlüyü topluma faydalı bir birey olarak sosyalleşmesini ve meslek edinmesini hızlandırmaktır. Ayrıca bu programlar aracılığıyla kanunlara saygılı bir kimse başta ailesine sonra topluma karşı sorumluluk sahibi olmasını sağlamaktır.

1. KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNDA PSİKOSOSYAL İYİLEŞTİRME

Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumları iç ve dış güvenliği üst düzeyde olup güvenliği personeller tarafından sağlanmaktadır. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları isminden anlaşıldığı üzere Hükümlü veya tutukluların firar etmemeleri amacıyla birçok önlem alınmaktadır. Bu önlemler elektronik düzeyde olduğu gibi, mekanik veya fiziki olarak da sağlanmaktadır. Bu Ceza İnfaz Kurumlarında hükümlü ve tutukluların kaldıkları koğuşların kapıları kapalı tutulmaktadır. Dolayısıyla mahkûmların giriş ve çıkış yaptıkları koridorlar var, buralar da kapalı tutulmaktadır. Mevzuatta da belirtildiği gibi hükümlülerin insani gereksinimlerine göre iyileştirmeler programlar dahilinde görevliler tarafından sağlanmaktadır. Genel olarak bu tip Ceza ve İnfaz Kurumları Ağır ceza mahkemelerinin buldukları yerlerde olur. Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumları aynı zamanda tutukevi olarak da bilinmektedir. Kapalı ceza infaz kurumlarının kapasiteleri ve fiziki yapılarına göre tipleri belirlenir(Balı, 2021: 35). Tutuklu ve hükümlülerin infaz sürecinde Adalet Bakanlığı çalışanları tarafından topluma kazandırılmasına yönelik faaliyetler sürdürülür.

1. SAMBA

Ceza ve İnfaz Kurumları bünyesinde nitelikli personellerin olduğu geniş bir ailedir. Buradaki uzmanlar tarafından tutuklu ve hükümlülere yönelik sigara, alkol ve madde bağımlılarına çalışmaları sürdürülmektedir. Tutuklu ve hükümlülerin sağlık hakları göz önünde bulundurularak sağlıklı bir birey olmaları adına madde bağımlılığının önlenmesi, tedavisi ve rehabilitasyonu sıkı takibe alınır. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarında bulunan psiko-sosyal yardım servisi uzmanları "Yapılandırılmış Ruhsal Değerlendirme ve Müdahale Programı (YARDM)" kategorisinde sigara bağımlılığı ile ilgili bireysel çalışma üzerine bir modül bulunmaktadır. Bununla beraber Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) grup çalışmaları dahilinde bazı eğitimler uygulanmaktadır([Psiko-Sosyal Programlar \(adalet.gov.tr\)](http://Psiko-Sosyal Programlar (adalet.gov.tr))).

2. ÖFKE KONTROLÜ

Ceza ve İnfaz Kurumlarında bulunan bir diğer grup çalışması programı da öfke kontrolü çalışmasıdır. Bu grup çalışması 2 şer saatlik 10 oturumdan oluşur. Programın amacı isminden anlaşılacağı üzere Bilişsel Davranışçı Yaklaşım temeline göre eylemlerde bulunmasını amaçlar. Dolayısıyla öfke kontrol tekniklerini nasıl geliştirilir eğitimleri sayesinde tutuklu ve hükümlülerin olası agresif davranışlar sergilemesinin önüne geçilir. Programda; öfkenin aşamaları, öfkenin fiziksel belirtileri ve bu doğrultuda problem çözme becerileri öğretilir. Bununla beraber programda tutuklu ve hükümlüler kendilerini daha iyi bir şekilde nasıl ifade edeceklerine dair eğitimlere tabi tutulur. Programın asıl amacı öfkenin başarılı bir şekilde kontrol edilmesine yöneliktir. Bu program sadece hükümlüler için değil aynı zamanda gündelik hayatta öfkesini kontrol etmekte zorlanan bütün herkese uygulanması adına yararlı bir çalışmadır. Dolayısıyla öfkeyi kontrol etmenin bazı olayları bastırmak olmadığı, aynı zamanda kişinin aşamalı olarak bir davranışa sürüklendiği farkındalığını yaratmaktır([Psiko-Sosyal Programlar \(adalet.gov.tr\)](http://Psiko-Sosyal Programlar (adalet.gov.tr))).

2. AÇIK CEZA İNFAZ KURUMUNDA MESLEKİ OLARAK İYİLEŞTİRME

Türkiye son yıllarda çağdaş infaz kurumu anlayışına göre hükümlü ve tutukluların topluma kazandırma çalışmalarını yapmaktadır. Özellikle tutuklu ve hükümlülerin topluma yararlı bireyler olarak geri dönmelerinin sağlanması adına Adalet Bakanlığı bünyesinde yer alan CTE'nin kıymete değer çalışmaları yürütülmektedir. Ruhsal olduğu kadar CTE fiziksel ve etkinlikler noktasında çok hassas bir şekilde bu çalışmaları sürdürmektedir. “Meslek Edindirme Eğitimi ve Kursları” bu işin başında gelmektedir. CTE diğer kurumlar aracılığıyla meslek eğitimi çalışmalarının son derece profesyonel bir şekilde yapma gayretindedir. Adalet Bakanlığı uzmanları tarafından hazırlanan ve ince eleyip sık dokunan bu meslek edindirme çalışmaları katılımcılara kurslar sonunda sertifikalar verilerek sonlandırılmaktadır. Kurslar Ceza ve İnfaz Kurumlarının buldukları yörelere göre, tarım ve hayvancılık, mevsimlik meyve ve sebzelere göre açılmaktadır. Bu nedenle hükümlü ve tutukluların tahliyelerinden sonra daha kolay iş bulabilmeleri adına bu kurs ve etkinlikler son derece önemlidir. Türkiye’de hükümlülerin çalışmalarına bir kaç örnek vermek gerekirse; Edirne Açık Cezaevi “ Tarım Cezaevi” olarak buna güzel bir örnektir. Bu cezaevinde bulunun hükümlüler tarım ve hayvancılık alanlarının dışında fırınlarda, çay bahçelerinde, inşaat alanlarında da iş yurtları kapsamında cüzi bir miktarda maaşla ile çalışmaktadırlar. Dolayısıyla görüldüğü üzere hükümlülerin hem meslek sahibi olmaları hem de gelir elde etmelerine iş yurtları fırsat tanımaktadır. Bir diğer ceza infaz kurumu ise Ceyhan Tarım Açık Cezaevinde hükümlüler parke taşı üretmeleridir. Hükümlülerin ürettiği parke taşları CTE'nin izni dahilinde ilçenin cadde ve sokaklarında değerlendiriliyor(Yakışır, 2006: 56-65) Bu gibi çalışmalar neredeyse Türkiye’deki bütün Ceza ve İnfaz Kurumlarında sürdürülmektedir. Özellikle Niğde, Marmara, Foça, Sincan, Kahramanmaraş, Ankara Ayaş Ceza İnfaz Kurumlarında üretilen gıda ve malzemeler gündelik hayatta birçoğumuzun sofrasında yer almaktadır.

Fotoğraf 1: ([cte iş yurtları - Google'da Ara](#))

Fotoğraf 2: ([adalet.gov.tr](#))

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Türkiye'deki cezaevleri bünyesinde bulunan iş yurtları, hükümlülerin meslek edinmelerine, üretim yapmalarına ve gündelik pazarda tüketilen ürünlerde çok ciddi bir katkı sağlamaktadırlar. Bu iş yurtlarına yukarıda da değinildiği gibi, farklı sektörlerde faaliyet alanları ülke piyasasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda Ceza ve İnfaz Kurumları Meslek Edindirme Sahaları olarak hükümlülere çeşitli mesleklerde eğitim ve beceri kazandırmaktadır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan tarım, hayvancılık, sebze ve meyve sektörüne ciddi kazanımlar sağlamaktadır. Bu bağlamda Üretim Faaliyetleri adına son derece kaliteli ürünler üretmektedirler. Bir diğer husus ise iş yurtlarında bulunan hayvan besiciliğidir. İş yurtları tarafından beslenen hayvanlar kurbanlık olarak bayramlarda tüketilir. Eğitim ve Danışmanlık: Hükümlülere iş bulma, iş görüşmesi becerileri, meslek seçimi ve benzeri konularda eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunulabilir. Ceza ve İnfaz Kurumları gündelik hayatta birçok insan için staj olanaklarını sağlamaktadır. Bu ve benzeri pek çok yararlı toplumsal faaliyetler CTE ve Adalet Bakanlığının himayesinde sürdürülen başarılı çalışmalarındır.

KAYNAKÇA

- Balı, M., *Türkiye' de Ceza İnfaz Kurumları ve Tipleri (1923- 2018)*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2021.
- Tekin, C.(2023). *Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında Eğitim ve İyileştirme Faaliyetler ve Yasal Dayanakları*, Elektrik Sosyal Bilimler Dergisi, 22(87), 1200-1223.
- Yakışır, B., *Türkiye' de Tutuklu Ve Hükümlülerin Yeniden Sosyalleştirilmesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul, 2006.
([Psiko-Sosyal Programlar \(adalet.gov.tr\)](https://adalet.gov.tr)).

(Erişim tarihi: 24.03.2024)

(adalet.gov.tr)

Erişim tarihi: 24.03.2024

([cte iş yurtları - Google'da Ara](https://www.google.com/search?q=cte+iş+yurtları))

SOSYOLOJİK BAĞLAMDA GAZZE’NİN DİNİ VE SİYASİ MEŞRUTİYETİ: TÜRKİYE’NİN ORTADOĞU VE İSLAM DÜNYASINDAKİ KONJEKTÖREL ROLÜ

Dr. Selameddin BAYSAL

byslsdu@gmail.com - ORCID ID: 0009-0000-9691-5747

ÖZET

Dini meşrutiyet söylemi genel anlamda bir toplumda dinin otoritesinin ve etkisinin meşru bir şekilde nasıl bir işleve sahip olduğunu ifade eder. Dini meşrutiyet, bir devletin, bir toplumun veya toplumun bireylerinin dinin rehberliğinde hareket edip etmediklerini, bireylerin etik normlara ve değerlere yaklaşımıdır. Dini meşrutiyet söylemi genel hatları ile toplumun inanç sistemine dayanarak, devletlerin meşru politikalarının ve yasalarının bu inançlara uygun olmasını içermektedir.

Dini kriz ise bir toplumda veya bireyler arasında dinin otoritesinde, meşruiyetinde veya etkisinde meydana gelen ciddi tepkileri ifade eder. Öyle ki bu krizler diğer ülkelere politik, ekonomik veya kültürel olarak da yansır. Ancak genel manada dini krizler, toplumun sosyal değerlerinde, normlarında veya inanç sistemlerinde bir takım derin değişikliklere de neden olabilmektedir. Uzun zamandır bölgede yaşanan siyasi ve askeri çatışmalar sırasında meydana gelen insan hakları ihlalleri, Müslümanlar, Yahudiler ve diğer dini gruplar arasında öfke ve endişe yaratmıştır. Yaşanılan bu durum, İslam ülkelerinin siyasi ve dini liderlerine olan güvenin yitirmesine sebebiyet vermektedir.

Çalışmanın amacı; 5 ay boyunca İsrail’in Gazze’ye yönelik saldırılarına karşı kayıtsız kalan İslam ülkelerinin politik meşrutiyet ve dini kriz söylemlerine açıklık getirmektir. Çalışmanın nihai sonucu ise, İslam ülkelerinin Batı ve Avrupa Devletleri’nin güçlü bir siyasi örgütlenmeye sahip olup- olmadığını sosyolojik olarak analiz etmektir. Çalışmanın sonucunda Gazze’nin İşgali sonrasında Müslüman ülkelerin dini ve meşrutiyet krizini çözmek adına Türkiye’yi lider bir ülke olarak görüp – görmediklerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dini Meşrutiyet, Dini Kriz, İsrail, Gazze, Türkiye

THE SOCIOLOGICAL CONTEXT OF GAZA'S RELIGIOUS AND POLITICAL LEGITIMACY: TURKEY'S CONTEXTUAL ROLE IN THE MIDDLE EAST AND THE ISLAMIC WORLD

ABSTRACT

The term religious legitimacy generally refers to the legitimate function of the authority and influence of religion in a society. Religious legitimacy signifies whether a state, a society, or individuals within that society act in accordance with the guidance of religion, and how individuals approach ethical norms and values. The discourse of religious legitimacy broadly

entails that the legitimate policies and laws of states align with these beliefs. A religious crisis, on the other hand, denotes significant reactions occurring within a society or among individuals concerning the authority, legitimacy, or influence of religion. Such crises may also have political, economic, or cultural ramifications on other countries. However, religious crises, in a general sense, can lead to profound changes in the social values, norms, or belief systems of a society. Human rights violations occurring during prolonged political and military conflicts in the region have stirred anger and concern among Muslims, Jews, and other religious groups. This situation has led to a loss of trust in the political and religious leaders of Islamic countries.

The aim of the study is to elucidate the political legitimacy and religious crisis discourse of Islamic countries that remained indifferent to Israel's attacks on Gaza for five months. The ultimate outcome of the study is to sociologically analyze whether Islamic countries possess strong political organization comparable to Western and European states. The study will also address whether, in the aftermath of the occupation of Gaza, Muslim countries perceive Turkey as a leading country in resolving the religious and legitimacy crisis.

Keywords: Religious legitimacy, religious crisis, Israel, Gaza, Turkey.

1. Giriş

İsmi asırlar önce yani XII. yüzyılda Avrupa'daki kavimler göçü esnasında alan Filistin deniz yolu ile Filistlerden gelen ve Filistin Arz-ı Kenan veya Arz-ı Mukaddes olarak tarihe geçmiştir. Jeopolitik olarak Filistin, Akdeniz'in güney doğu ucu ile Asya ve Afrika arasında adeta bir köprü konumundadır. Bugün itibariyle Filistin jeopolitik anlamda Mısır, Akdeniz, Suriye, Şeria nehri gibi toprakları birbirine bağlamaktadır. Günümüz sosyal bilimcilerine göre M.Ö 5000'lerden sonra Arabistan bulvarlarından ilk defa göç vasıtası ile gelen ve Arapların atası kabul edilen Amerikalılar olduğu düşünülür. Ancak daha sonra ise Kenanlılar, Fenikeliler ve Ârâmîler de bu topraklara sırası ile yerleşmişlerdir. Benzer şekilde örneğin tarihçilerin Kudüs şehrini Kenanlıların küçük bir kolu olarak bilinen Yebûsîler tarafından kurulduğu fikridir. Bugün itibari ile Filistin ve özellikle Gazze'nin jeopolitik konumu Orta Doğu'da stratejik açıdan oldukça önemlidir. Gazze, Filistin topraklarında konum itibarı ile adeta tampon bir yerleşim yere sahiptir. Konumu farklı güzergahları birbirine bağlamaktadır. Örneğin doğu ve kuzeyde İsrail, güneyde Mısır, batıda ise Akdeniz Denizi gibi farklı ülkelere sınırı bulunmaktadır. Dolayısıyla Gazze hem tarihsel hem de fikirsel olarak Afrika, Asya ve Avrupa'yı bir arada buluşturan jeopolitik bir öneme sahiptir. Ancak bazı zamanlarda bu Jeopolitik konum siyasi çatışmalara yol açmaktadır. Gerek konum gerek ise Müslüman bir şehri diyar olan Gazze ve toprakları uzun yıllardır İsrail ablukasındadır. Bu durum Gazze'nin ekonomisini ve kalkınmasını önemli ölçüde etkilemiştir (Karaköse, 2018: 150-165).

2. Gazze'nin Sosyoekonomik Yapısı

Filistin ülke olarak bugün Gazze Şeridi ve Batı Şeria olarak ikiye farklı yerleşim sahasına dönüşmüştür. Filistin konum itibarı ile oldukça önemi bir yere sahip olmasına rağmen İsrail'in bölgeye olan ablukası nedeniyle yoksulluk ile mücadelede savaşı vaziyettedir. "Kutsal Topraklar"ın kıymetli bir ülkesi olarak bilinen Filistin, Arap ve Yahudiler arasında çoğu zaman tartışmaların yaşandığı ve yakın zamanda da savaşın yaşandığı görülmüştür. Ancak İsrail ve Avrupa'nın baskısına rağmen Filistinliler ulus olarak kendi ülkelerini koruma gayretindedirler. Gazze'nin sosyoekonomik yapısına bakıldığında ise heterojen özellikte bir yaşam biçimi olduğu görülür. İsrail'in uzun yıllardır uyguladığı abluka, Gazze'yi sınırlı ekonomik kaynaklara erişmesine neden olmaktadır. Ayrıca yüksek işsizlik ve altyapı eksiklikleri de diğer problemler arasında görülmektedir. İsrail'in Gazze'yi ablukası vatandaşların gündelik hayat akışlarını da olumsuz etkilemektedir. Bu abluka ve haksız işgal, Gazze'nin dış dünyayla olan iktisadi ve insani ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Hali ile bu durum Gazze'nin sosyoekonomik yapısını da oldukça işlevsiz kıldırmaktadır. İsrail saldırılarından sonra bölgede çoğu zaman elektrik kesintileri yaşanmaktadır. İçme suyu ve altyapı problemleri de belirginleşmektedir (Ertem, 2019: 133-168). Bu duruma kayıtsız kalmayan insanlar ve sivil toplum kuruluşları Gazze'nin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Ayrıca, yerel girişimcilerle beraber sivil toplum örgütleri de Gazze'deki ekonomik kalkınma ve sosyal refahı yaşatmak adına zaman zaman İsrail ile politik ve askeri olarak karşı karşıya gelmektedirler. Öyle ki İsrail'in uyguladığı ambargo hukuk dışı ve tamamen bir ulusun insani haklarını işgal ettiğini göstermektedir. (Çalık Topuz, 2022: 209-222).

3. Gazze'de Sosyokültürel Hayat

Gazze'deki dini ve kültürel hayat çoğunlukla Müslüman kültürüne bağlıdır. Filistin ülkesi ve halkı kültürel olarak köklü bir mirasa sahiptirler. Dolayısıyla Gazze'deki dini ve kültürel hayata ilişkin bazı ana unsurlara bakıldığında denilebilir ki Gazze'nin salt çoğunluğu Müslüman'dır. Bu sebeple İslam dini bölgenin en etkin dinidir. Camilerde İslam dini mensuplarına eğitim işlevselliği bağlamında hizmet eder. Aynı şekilde İslami etkinlikler, Gazze'nin gündelik hayatında önemli bir yere sahiptir. Örneğin Gazze'de Ramazan ayı ve diğer İslami dini bayramlarda İslam kültürü yaşatılır. Ramazan ayında Müslümanların dini ritüelleri arasında yer alan oruç tutma, iftar etkinlikleri ve toplu ibadetler ağırlıklıdır, ancak günümüzde savaş mağdurları Gazze halkı oldukça zor şartlarda bu ibadetlerini eda etmektedir. Kültürel miras Gazze'nin en önemli hadisesidir. Zengin bir kültürel mirasa sahip olan bu Gazze halkı aile ve toplumun dinamiklerini bir arada buluşturan geleneklerine ve göreneklerine sahiptirler. (Ateş, 2009: 61-71).

Fotoğraf 1: [İletişim Başkanlığı "Gazze'de patlama gösteren sahte video üretildiği" iddiasını yalanladı - Son Dakika Haberleri \(trthaber.com\)](#)

Fotoğraf 2: [Savaşın masum mağdurları: Gazzeli çocuklar | TRT Haber Foto Galeri](#)

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

İsrail'in Gazze'ye haksız saldırıları tüm dünyada yankı uyandırması gerekirken küresel güçlerin desteği ile bu zulüm uzun yıllardan beri sürdürülmektedir. Gazze; mazlum ve oranın

asıl sahibi olan Filistinlileridir. Bahanesi ne olursa olsun İsrail'in işgali kabul edilemez. Savaş sonrasında yaklaşık 35 bin insan hayatını kaybederken yaklaşık 2 milyon insan ise göçmen konumuna düşmüştür. İsrail tarafından ihlal edilen insan hakları hukuka aykırı tutuklamalar, keyfi gözaltılar, ev yıkımları ve sivillerin hedef katledilmesi gibi durumlar asla kabul edilemez. Bütün dünyaya rağmen ısrarla kutsal Filistin topraklarına zulüm eden İsrail ve küresel güçler ablukayı uzun zamandır sürdürmektedir. Gazze halkına yapılan ambargolar, sınırlı gıda ve temiz içme suyu, tıbbi malzeme erişimi, sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve temel altyapıda meydana gelen eksiklikler, bölgedeki insanların hayatını olumsuz etkilemektedir. İsrail tarafından kuşatılan İslam şehirleri halkı mutlak yoksulluğa zorlamaktadır. Özellikle Gazze'deki çocuklar ve gençler, bu durumdan önemli ölçüde etkilenmektedir. İsrail'in Gazze'yi işgali ve sürdürdüğü politikalar, bölgedeki barış sürecine zarar vermektedir.

KAYNAKÇA

Ateş, Davut.,(2009). Gazze Trajedisi: Sorumluluk Ve Kavramların Haklılaştırma İşlevi, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 61-81).

Çalık Topuz, Z.,(2022.) Tek Taraflı Çekilmenin Ardından Gazze, *International Journal of Social Inquiry*, 15(1), 209-222.

Ertem Sarı, H., (2019). Filistin'in Sosyo-Ekonomik Sıkıntılarının Giderilmesinde Türkiye'nin İmkân ve Sınırları, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*,6(1), 133-168).

Karaköse, H.,(2018). Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış (XIX. Yüzyılın Ortasından XX. Yüzyıl Ortalarına Kadar), *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*,4(2), 150-165.

[Savaşın masum mağdurları: Gazzeli çocuklar | TRT Haber Foto Galeri](#)

Son Erişim(25.03.2024).

[İletişim Başkanlığı "Gazze'de patlama gösteren sahte video üretildiği" iddiasını yalanladı - Son Dakika Haberleri \(trthaber.com\)](#)

Son Erişim(25.03.2024).

MODERN DÜNYADA PAZARLAMANNIN DİJİTAL GÖRSEL İLETİŞİMİ

Dr. Öğr. Üyesi, Bilge ÇAĞLAR DEMİR

Trabzon Üniversitesi
Çarşıbaşı Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon Programı

ORCID ID: : <https://orcid.org/0000-0002-1754-2389>

Özet

Yaşadığımız yüzyılda internet ve dijital teknolojilerin gelişmesinin bir sonucu olarak diğer pek çok alanda olduğu gibi pazarlamada da kullanılan iletişim araçları ve mecraları yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle web 2.0 sisteminin ortaya çıkmasından sonra medya ortamlarında yeni bir döneme girilerek iletişim, pazarlama, bütünleşik pazarlama gibi kavramların önemi açığa çıkmıştır. İnternet ve dijital teknoloji hizmetlerinin gelişmesi hem tüketicilere hem de işletmelere geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır. Sınırları olmayan bu dijital dünyada markalar rekabet üstünlüğünü sağlayabilmek adına sıklıkla dijital ortamda üretilmiş dijital tasarım yöntemlerine başvurmaktadır. Pazarlama; işletme ve markaların büyümesi ve marka tanınırlığını arttırabilmesi için kritik bir rol oynayan aynı zamanda işletme ve müşteri arasında etkileşim köprüsü kuran bir araçtır. Yaşadığımız çağda, geleneksel pazarlama kanallarının yanı sıra teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza dâhil olan ve geleneksel pazarlama araçlarının dijitalle evrimini sağlayan melez bir pazarlama ortamı mevcuttur. Bu ortamda internet ve bilgisayar temelli; web siteleri, e-posta, sosyal medya, mobil uygulamalar, dijital 3B platformlar, sanal oyunlar, sanal sosyal ağlar gibi kanalları kapsamaktadır. Özellikle yapay zekâ, sanal gerçeklik ve bilgisayar programlarındaki teknolojilerin gelişmesi dijital pazarlamada, bu dijital kanallar aracılığıyla markanın tüm ürün ve faaliyetlerini potansiyel alıcılara ulaştırılabilir duruma getirmiştir. Pazarlamayı farklı boyutlara taşıyan bu uygulamalar, sunduğu pek çok imkân ile hem satıcı hem de müşteri açısından oldukça tercih edilebilir bir ortam olma özelliği de taşımaktadır. Tüm bu ortamlarda işletmeler, yürüttükleri pazarlama faaliyetleriyle mevcut ve potansiyel müşterileriyle iletişim kurmakta, bu noktada da kullanılan görsel iletişim tasarımı uygulamaları önem kazanmaktadır. Görsel tasarımı doğru kullanmak markayı rakiplerden bir adım öne çıkararak markanın hedef kitleyle derin bağlar kurmasına imkân tanıyabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, gelişen teknolojik imkânlar doğrultusunda pazarlama kampanyalarında kullanılan dijital görsel iletişim tasarım uygulamalarının neler olduğu ve görsel iletişimin pazarlamada kendine nasıl yer bulunduğunu örnekler üzerinden ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: pazarlama, dijital pazarlama, görsel iletişim, görsel iletişim tasarımı, görsel iletişim trendleri, dijital reklamlar.

1. Pazarlama, Dijital Pazarlama ve Görsel İletişim Tasarımı İlişkisi

Küreselleşme ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte dünya küçük bir toplanma alanı haline gelmiştir. Rekabetin yoğun olduğu bir ortamda markalar, dünyanın diğer ucunda

gördükleri yeni teknolojik gelişmeleri bünyelerine katarak başarıya ulaşma çabasındalar. Tüm yeni teknolojik trendler iş dünyasında da kendine yer bulmakta, firmalar bu yeni trendler doğrultusunda pazarlama amaçlarını gerçekleştirmektedir.

Pazarlama en geniş tanımlamayla; bir ihtiyaca yönelik fikrin doğuşu ile başlayarak kullanıcının satın alması ve ürün ömrünü tamamlamasına kadar tüm basamakları içeren bütünsel bir sürece karşılık gelmektedir (Tuğrul ve Akengin, 2020: 273). Belirli bir hedef kitlede belirli bir konu ya da hizmete yönelik ilgi yaratmak amacıyla yürütülen (Kocabaş, 2005: 40) pazarlama faaliyetleri; satış, arz ve talebin kesiştiği yer olarak da anılmaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte pazarlama ortamları gelenekselden dijitale doğru hızlı bir geçiş yapmıştır. Bu geçiş sürecinde şirketlerin de sürekli yenilik yapması ve rakiplerinden öne çıkarak akılda kalmasını gerektirmektedir. İnternet kullanımının üst seviyelere ulaştığı günümüzde, We are Social ve Meltwater'ın 2023 raporuna göre; dünya çapında 5.16 milyar internet kullanıcısı ve 4.76 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmakta ve bu rakamlar her geçen yıl artış göstermektedir (We are Social, 2023). İnternet ve sosyal medya kullanımında görülen bu artışlar, dünya nüfusunun önemli bir kısmının dijitalize olduğunu göstermekte ve bu durumda şirketlerin dijital kanallarda reklam ve pazarlama konusunda daha aktif olmalarına yol açmaktadır. İnterneti aktif olarak kullanan tüketicinin tercih ettiği dijital pazarlama; işletmelerin bu ortamda potansiyel müşterileriyle iletişim kurmak için birçok dijital taktik ve kanalın kullanılmasıyla gerçekleştirilmektedir (Desai, 2019: 196).

Stratejik bir planlama süreci olan pazarlama faaliyetleri; kalabalık pazar alanında kendini kitlelere tanıtmak, farklılaştırmak ve uzun soluklu ilişkiler kurmak amaçlarıyla yapılmaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmede önemli bir araç olan görsel iletişim tasarımı ise, belirlenen mesajları etkin bir şekilde ileterek duygusal tepkiler uyandırma gücüne sahiptir. Firmalar ortaya koydukları logolar, ambalajlar, kurumsal kimlik tasarımları ve diğer benzer tanıtım materyalleri ile hedef kitleleriyle buluşmakta ve bu görsel öğeler aracılığıyla duygusal bağlar kurmaktadır. Bu sebeple, dijital çağda markalaşmanın ve müşteriyle etkili iletişimin önemli bir basamağını görsel iletişim tasarımı oluşturmaktadır (Yüksel, 2023: 1). Dijitalleşen dünyada görsel iletişim tasarımı, yeni dijital teknolojiler ile birlikte daha sınırsız, daha yoğun etkileşimi içeren, daha hedef kitle odaklı ve daha sıradışı bir yöneliş sürecine girmiştir. Bu görsel iletişim sürecinde müşteriler yalnızca ikna olan taraf olmamakta aynı zamanda gerçekleşecek bir sonraki pazarlama kampanyalarını da şekillendirmektedir. Başka bir deyişle, geleneksel pazarlama ortamlarında tek taraflı işleyen iletişim süreci dijital pazarlamada teknoloji ve internetin sağladığı imkânlar doğrultusunda çift yönlü ve kendisini sürekli yenileyen bir iletişim sürecini ortaya çıkartmıştır (Ergin, 2019: 16). Üretici-tüketici ilişkisinin kurgulanmasına imkân tanıyan dijital pazarlama, tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını anlık takip ederek kampanyalar oluşturmakta ayrıca dijital ortamda bulunan verileri toplayarak değerlendirebilmektedir. Dijital pazarlama ortamlarında yenilikçi, kişileştirilmiş ve yaratıcı tasarımlar hazırlanarak hedef kitle ile etkileşime girme olanağı da bulunmaktadır.

Dijitalleşme ile ortaya çıkan yeni mecralarda ürün ve hedef kitle arasında tasarım problemlerine çözüm üreten görsel iletişim tasarımı, iletişimin yaratıcı görsel kodlar aracılığıyla kurulduğu disiplinlerarası bir alandır. Bu süreçte, iletinin hedef kitle üzerinde istenen tepkileri oluşturması amacıyla görsel simgeler bütünü kullanılmaktadır (Kocabaş, vd.

2000: 17). Başka bir ifadeyle, görsel iletişim tasarımında mesaj; görsel yapı ile yarattığı duygu arasındaki ilişki üzerine kuruludur (Bernard, 1998: 166). Yeni medyanın çoklu olanakları çerçevesinde belirli bir kitle için özelleştirilmiş bir görsel mesaj yaratma, programlama, tasarlama ve sürdürme gibi etkinlikleri içermektedir (Bedir Erişti, 2022: 27). Görsel iletişim tasarımı, ses teknolojisi, 3D modelleme ve sağladığı etkileşimler gibi unsurlar aracılığıyla markaların tüketici sadakatini etkileyebilir ve güçlendirebilir. Bu nedenle markalar görsel iletişime büyük önem vererek iletilmesi amaçlanan mesajları, renk, tipografi, hareketli içerikler gibi çeşitli tasarım öğeleriyle birleştirerek sunmaktadır. Örneğin, günümüzde sosyal medyayı kullanan kullanıcı sayısının artmasıyla birlikte, markalar, dijital olarak sunmak istediği görüntüleri video ve hareketli grafiklerle anlatabilmektedir. Özellikle Facebook içerisinde yayınlanan video içeriklerinin %85'i sesi olmadan bile izlenebilmekte; ses içermeyen bu hareketli grafikler, izleyiciler tarafından mesajın kolayca görselleştirebilmesine imkân tanımaktadır (Rodriguez, 2024).

Bir zamanlar pazarlamanın pasif bir alıcısı olarak görülen tüketici, artık yalnızca pazarlama iletişimi sürecinde aktif bir katılımcı değil, aynı zamanda ürün, hizmet ve tüm pazarlama süreci açısından eşit bir eş-yaratıcı (üretici ve tüketicinin ortak değer yaratımı) haline gelmiştir (Demir, 2019: 136). Bu sebeple, gerek internet üzerinde gerek outdoor ortamlarda her mecranın ve her aracın bir reklam alanı olarak kullanıldığı günümüzde, yalnızca görsel tasarımın teknik bilgilerine hâkim olmak yeterli olmamakta hedef kitleyi tanımak, hedef kitleye özel içerikler üretmek ve pazarlama alanının sunduğu imkânlardan yararlanmak markaların başarıya ulaşmasını daha kolay hale getirmektedir.

Dijital medyanın günlük yaşam pratikleriyle bütünleştiği bu modern çağda, bir web sitesinin ya da mobil uygulamanın görsel çekiciliği nihai hedef olan satış eylemini gerçekleştirme sürecinde önemli rol oynamaktadır. İyi kurgulanmış bir görsel tasarım, tüketicide güvenilirlik, profesyonellik gibi anlamları aktararak tüketiciyle anında bir bağ kurabilir, site içerisinde gezinen ziyaretçilere bilgiye erişim noktasında rehberlik ederek ürünler arasında kolayca gezinme imkânı sağlayabilir ve ürünleri estetik açıdan göze hoş gelecek şekilde sunarak satış ve geri dönüşleri artırma noktasında yardımcı olabilir (Yüksel, 2023: 2). Özetle, tasarımın tüm öğeleri, dijital mecralarda hedef kitle ile istenilen şekilde etkileşimde bulunabilmek için birbirini desteklemelidir. Kullanıcıların çok sayıda seçeneğe sahip olduğu günümüzün rekabetçi e-ticaret ortamında, kaliteli iyi aydınlatılmış görsellerle, okunur tipografiyle, kullanıcı dostu arayüzlerle hazırlanmış ilgi çekici bir görsel tasarım, müşterinin aklında yer edinerek daha fazlası için geri gelmelerini sağlayabilmektedir. Görsel tasarım, markanın kimliğini güçlendiren ve uzun vadeli müşteri sadakatini teşvik eden stratejik bir araç konumundadır.

2. Pazarlama Kampanyalarında Dijital Görsel İletişim Trendleri

Bu başlıkta dijital pazarlama kampanyalarında güncel görsel iletişim tasarımı teknolojileri ve yöntemleri örnekler üzerinden incelenmiştir.

2.1.CGI Pazarlama Kampanyaları

Bilgisayarla oluşturulan görüntü, görsel şeklinde dilimizde kullanılan CGI (Computer Generated Imagery) teknolojisi, öncelikle reklam sektörü olmak üzere sinema ve dizi gibi çeşitli sektörlerde görsel olarak çekici ve yaratıcı içerik oluşturmak amacıyla kullanılan bir teknolojidir. Bu kampanyalarda gerçeğe yakın görüntüler hedef kitle ile buluşturularak; hedef kitlenin dikkati ürün/markaya çekilmekte marka hatırlanabilirliğini sağlayacak gelişmiş bilgisayar

grafikleri ve animasyonları kullanılmaktadır. Örneğin, sinema sektöründe gerçek hayatta göremeyeceğimiz dev dinazorları bu teknoloji sayesinde görebilmekteyiz.

Geleneksel animasyon, akıcı hareket oluşturmak için çizim ve hareket sekansları kullanırken CGI teknolojisinde, sanal iskeletler bilgisayar yazılımı kullanılarak tamamlanmaktadır. Bu sayede zamandan ve enerjiden tasarruf sağlanarak normal şartlarda yaratılması zor olan gerçekçi görüntüler, karakterler, yapılar veya dünyalar yaratmak mümkün hale gelmektedir. CGI, sanal ve gerçekliğin başarılı birleşimine olanak tanıyan, özellikle global şirketler tarafından tercih edilen bir pazarlama kampanyasıdır. Bu teknoloji aracılığıyla marka fikirlerini hayata geçirerek tüketicilere farklı bir deneyim imkânı sunmaktadır. CGI, markalar için yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda tüketicilerle duygusal bir bağ kurmanın ve onları büyülemenin bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kampanyalara, dışarıda (outdoor) denk gelinebileceği gibi sosyal medyada platformlarında da karşılaşılmaktadır. Sosyal medya haber akışında ya da video, reels gibi içeriklerde CGI kampanyasıyla karşılaşan kullanıcı gördüğü hiper-gerçeklikle büyülenerek bunu viral reklama dönüştürebilmektedir. Bu da markaların hedef kitleleriyle daha etkili etkileşim kurmasına imkân tanımaktadır.

Görsel.1. Samsung Türkiye, “Sadece ön ekranı büyütmedik, olayı komple büyüttük!” CGI Pazarlama Kampanyası

Görsel. 2. “Nescafe Xpress’in yaz boyu sır gibi sakladığı gerçekler, su yüzüne çıktı! “Nedir Bu Tat?” CGI Pazarlama Kampanyası.

2.2 AR Kampanyaları

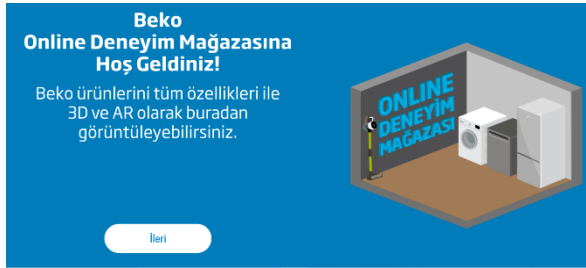
Artırılmış gerçeklik (AR), akıllı bir cihaz aracılığıyla video, resim, oyun ve internet sitesi gibi çoklu ortam grafiklerinin gerçek ortamda görüntülenmesini (Peddie, 2017: 20) ve tüketicilerin gerçek dünya algılarını sanal içeriklerle zenginleştirmesini sağlayan bir teknolojidir. AR teknolojisi, bir iletişim aracı olarak ele alındığında gerçek fiziksel ortama sanal bazı öğeler eklenmesini olanaklı kıldığından ürünün tüketiciye sunumunu iyileştirmekte ve kullanıcı deneyimi sunmaktadır (Fan, vd., 2020). Bu teknoloji sayesinde müşteriler, satın almayı planladıkları ürün ve hizmetleri deneme imkânı bularak çevrimiçi alışveriş deneyimini daha eğlenceli bir boyuta dönüştürebilmektedir.

Her geçen gün akıllı cihazlar sayısının arttığı, sosyal medya kullanıcılarının giderek büyüdüğü ortamda artırılmış gerçeklik bu kitleye ulaşılmasında ve etkileşim kurulmasında yeni imkânlar sunma potansiyeline sahiptir (Yaoyuneyoung, vd., 2016: 26). Online alışveriş alanında, etkileşim açığını kapatmak ve müşterilerin markaya ve online alışverişe olan güvenini artırmak amacıyla da artırılmış gerçeklik uygulamaları kullanılmaktadır. Bu uygulamalar müşterilere ürünleri farklı açılardan ve 3 boyutlu olarak görüntüleme olanağı sunmakta ve bir ürünün sadece boyut, renk gibi fiziksel özellikleri hakkında değil aynı zamanda fonksiyonel özellikleri hakkında da kapsamlı bilgi verebilmektedir. Örneğin, bir alışveriş sitesinde beğenilen bir montun kişinin üzerinde nasıl duracağı fiziksel mağazaya gidilmesine gerek kalmadan, artırılmış gerçek teknolojiyle deneme imkânına sahip olunabilmektedir. Tüketicilerin alışveriş alışkanlıklarını değiştireceği düşünülen bu teknolojiyi; kozmetik, küçük ev aletleri, mobilya sektörü gibi pek çok sektör kullanmaktadır. Görsel 3. de Ikea’nın 2014 kataloğu için artırılmış gerçeklik teknolojisiyle geliştirdiği AR kampanyasında; önce katalogdaki sayfa QR kodu okutulmakta, ardından dergi ürünün koyulmak istenildiği yere yerleştirilmekte. Bu şekilde almak istediğiniz ürünün gerçekte nasıl duracağını oldukça gerçek

bir biçimde görebiliyorsunuz. Benzer şekilde, Beko'nun online deneyim mağazasına girerek seçtiğiniz ürünü evinizde gerçeğe yakın renk ve boyutlarla evinizde istediğiniz yere yerleştirebilir, ürünü satın aldığımızda nasıl görüneceğini deneyimleme imkânına sahip olabilirsiniz (Görsel. 4).

Görsel.3. IKEA mobilyaları evinizde nasıl görünür? Artırılmış gerçek teknolojisiyle hazırlanmış kampanya örneği.

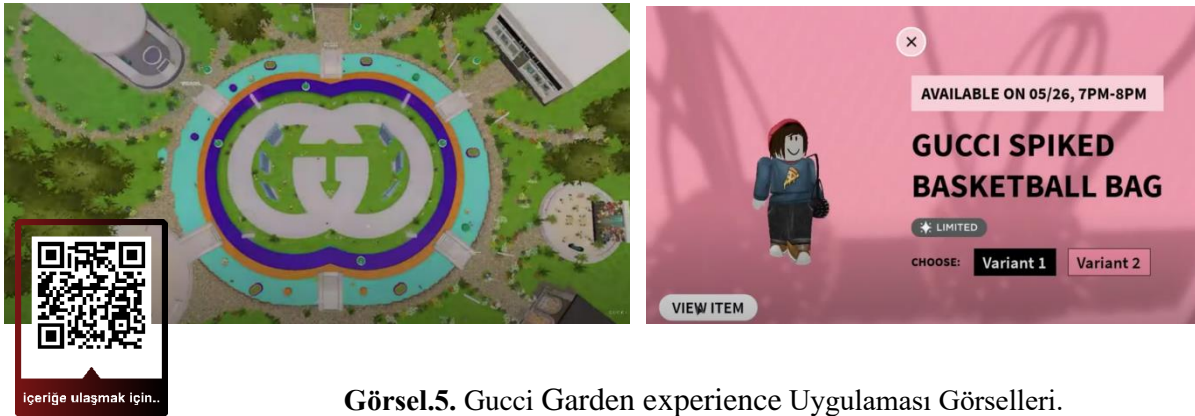
Görsel. 4. Beko Online Deneyim Mağazası Görselleri

2.3 Metaverse Reklam Kampanyaları

Hızlanan veri akışı sayesinde bireylerin gündelik yaşamlarının bir parçası haline gelen dijital teknolojiler, toplumsal dinamiklere nüfuz ederek yeni dijital alanların var olacağını fikrini de beraberinde getirmiştir. Gerçek yaşama benzer sosyal bir yaşam alanı sunması planlanan Metaverse'e (sanal evren) ilişkin sanal şehirlerde yaşama, çalışma ve toplumsallaşma gibi pratiklerin var olması fikrini temsil eden yenilikçi bakış açıları bulunmakta; insan davranışlarının sosyal platformların aracılığıyla analiz edilmesi ve bu sayede toplanan verilerin Metaverse evrenine dahil edilmesinin, sanal toplumsallaşma biçimleri üzerinde gerçeğe yakın etkilerinin olacağı öngörülmektedir (Allam, vd., 2022: 771).

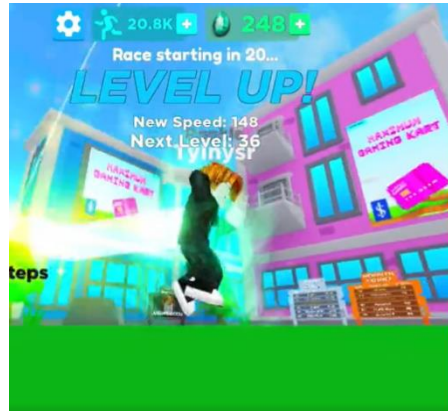
Yeni kuşakların gündelik yaşamlarında dijital teknolojileri kullanımının arttığı günümüzde, meta evreninin algoritmik verilerinin Facebook, Instagram, Whatsapp, Oculus VR gibi şirket sahipleri tarafından toplanmakta, bireysel ve toplumsal davranışların sanal alanda gerçeğine en yakın haliyle oluşturulması için kullanılmasının amaçlandığı düşünülmektedir (Söğütler ve Başer, 2022: 85). Bu düşüncülerin şekillenmesinde en önemli belirleyicilerden biri, küresel çapta değişen internet ve mobil araçların kullanım pratikleridir.

Reklamcılık, pazarlama iletişimi içinde teknolojik ilerlemelerden optimum düzeyde yararlanan multidisiplinlerarası bir alandır. Reklamverenler açısından hedef kitleye ulaşabilme noktasında yeni bir yol sunan Metaverse, şuan ki klasik e-ticaretin sunduğu imkânların çok ötesinde; yalnızca reklamları görüntülemekle kalmayıp aynı zamanda evden, işten dışarı çıkmaya gerek kalmadan ürünlerin tüketiciler üzerinde anlık olarak denenebileceği ve çevrimiçi satın alma kararları verebileceği üç boyutlu “gerçek mağaza” deneyimi yaşayabileceği bir alan olacaktır. Metaverse’nin reklamverenlere vaadi ise; dijital pazarlama stratejisinin bir parçası olarak yapay zekâ ile birlikte Sanal Gerçekliği (VR), Artırılmış Gerçekliği (AR) ve Karma Gerçekliği (MR) birleştiren teknolojileri kullanan, esas olarak yeniliğe değer veren müşterilere özel erişim sağlamasıdır (Kadry, 2022: 133). Bu da reklamverenler açısından fiziksel mağazada satışa sunduğu tüm ürünlerin sanal karşılığını kullanıcıyla buluşturabileceğine işaret etmektedir. 2021 yılında Gucci’nin metaverse evrenine yeni ve heyecan verici bir şekilde girdiği Gucci Garden experience uygulamasında; avatarlar kasaba içerisinde gezintiye çıkarak Gucci’nin dijital koleksiyonundan gerçek para kullanarak Gucci ürünlerini satın alabilmektedir. Avatarların, fiziksel özelliklere göre kişiselleştirilebildiği bu uygulama dijital pazarlamada metaverse evrenine girişin örneklerinden biridir (Görsel, 4).

Görsel.5. Gucci Garden experience Uygulaması Görselleri.

Bir başka örnekte Türkiye İş Bankası’nın global oyun platformu Roblox’a verdiği reklamdır. Oyunun geçtiği metaverse’teki billboardlarda İş Bankası’nın Maximum Gaming Kartının reklamlarını görülmektedir. Roblox, milyonlarca oyuncunun oyun oynamak, yeni oyunlar oluşturmak ve deneyim kazanmak için bir araya geldiği küresel bir meta evrenin örneğidir ve dünya çapında 200 milyondan fazla kişi tarafından kullanılmaktadır. Ülkemizde 5 milyon kullanıcısı bulunan uygulamada İş Bankası’nın reklam kampanyasının, daha fazla genç izleyiciye bankanın ürün ve hizmetlerini tanıma fırsatı sunacağı düşünülmektedir.

Görsel. 6. İş Bankası'nın Metaverse Evrenlerinden Olan Roblox Evrenindeki Görüntüsü.

İnternet tabanlı sanal dünyaların varlığı da metaverse'ye örnek olarak gösterilebilir. Gerçek dünyaya benzeyen üç boyutlu bu ortamlarda, genellikle kullanıcıların çevrimiçi eğlence ve sosyal ağ sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir tür alternatif dünyadır. Bu dünyada var olmayan markalar oluşturulabileceği gibi gerçek markalar da sanal dünyalarda yer almaktadır (Çepni Şener, 2022: 72). Dünyaca ünlü pek çok kullanıcı tarafından kullanılan Second Life gibi çevrimiçi sanal dünyalar, pazarlamacılar ve reklamcılar için dikkate değer öneme sahip internet tabanlı uygulamalardır. Bu sanal dünyada kullanıcılar, üç boyutlu ortamda özelleştirilmiş avatarlarla gezinerek kıyafet, yiyecek, arsa, ev satın almakta hatta evlenebilmektedir. Oyunda kazanılan paralar gerçek hayatta da paraya çevrilip kullanılabilir. Bu sebeple bu tür avatar tabanlı 3Boyutlu sanal ortamlar, markalara etkileşimli reklamcılık için kurumsal bir iletişim ortamı sağlamaktadır (Jin ve Bolebruch, 2009'dan akt. Atlı ve Can, 2005: 110). Coca-cola, Nike, Apple, McDonald's, Sony gibi birçok global şirket sanal dünyalarda yer alarak, ürün yerleştirme ya da kendi topraklarında tanıtım faaliyetleri ve reklamcılık yapmaktadır (Atlı ve Can, 2005: 111). Bazı araştırmacılar, kendine özgü ekonomisi (para birimi), kültürel yapısı, iletişim yapısı bulunan Second Life'in çevrimiçi iletişimin geleceğini yansıttığına inanmaktadır (Uzun ve Aydın, 2012: 263).

Görsel. 7. Second Life'da yer alan McDonalds Mağazası. **Görsel. 8.** There.com Village Sanal Dünyada Coca-Cola Ürün Yerleştirme.

SONUÇ

Teknolojinin gelişimiyle birlikte insanların ihtiyaç ve beklentileri de farklı yönlere doğru değişim göstermiş ve bu durum şirketler ve müşterileri arasındaki ilişki ve iletişimindeki değişimi de beraberinde getirerek farklı pazarlama stratejilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda pazarlama dünyası, geleneksel pazarlama

tekniklerinin yanında yeni dijital pazarlama tekniklerini de kullanarak tüketicilere ulaşma imkânı bulmuştur. İnternetin; çoklu ortam, etkileşim, eşzamanlılık ve hiper metin özellikleriyle diğer iletişim türlerinden ayrılması ve insanların büyük bir çoğunluğunun bu ortamda “yaşam”ını sürdürmesi, şirketlerin ve yeni çıkan teknolojilerin bu alana kolay entegre olmasını da beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, tasarım dili ile görsel iletişim çözümleri sunmayı amaçlayan ve yaratıcı bir süreç olan görsel iletişim tasarımı, hedef kitleye iletilmesi planlanan mesajın yenilikçi bir tasarım ve doğru bir strateji ile aktarılması noktasında devreye girmektedir. Özellikle sanal gerçeklik (VR), artırılmış gerçeklik (AR), 3B simülasyonlar, yapay zekâ ve blok zinciri gibi teknolojilerin gelişmesiyle görsel iletişim tasarımı da yeni yeterlilikler çerçevesinde yeni boyutlar kazanmıştır. Yenilenen dijital teknolojiler, tasarımcılara yeni pazarlama platformlarının dinamikleri çerçevesinde yeni misyonlar yükleyerek tasarımların dinamik bir yapı içerisinde kurgulanmasını gerekli kılmıştır. Whang vd., (2021), akıllı cihazlar aracılığıyla artırılmış gerçeklik deneyimlerinin tüketicilere bilişsel ve davranışsal uyarım sağladığını, dolayısıyla satın alma niyetlerini etkilediğini belirtmiştir. Dijital nüfusun gittikçe arttığı dijital dünyada, teknolojik imkânlardan sonuna kadar yararlanma eğiliminde olan dijital kullanıcılar ya da dijital hedef kitlelerin bu yeniliklerin peşinden gideceği öngörülebilmektedir. Dijitalleşen markalar, bu yeni trendleri kullanarak daha etkileşimli, sıra dışı, iş birlikçi olma ve akılda kalma çabasına bir yöneliş içerisine girmiştir ve girmeye devam edecektir. Bu yeni teknolojilerle markalara çok daha geniş bir özgürlük alanı sunulacağı aşikardır. Önümüzdeki süreçte, doğrudan teknolojiye bağlı olarak pazarlama sektöründe gelişecek yeni uygulama biçimleri ve yeni formatlarla şirketlerin var olma çabası vereceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Allam, Z., Sharifi, A., Bibri, S. E., Jones, D. S., & Krogstie, J. (2022). The Metaverse as a Virtual Form of Smart Cities: Opportunities and Challenges for Environmental, Economic and Social Sustainability in Urban Futures. *Smart Cities*. 5(3), 771-801.

Bedir Erişti, S. (2022). *Yeni Medya ve Görsel İletişim Tasarımı*. Ankara: Pagem Yayıncılık.

Bernard, M. (1998). *Art, Design and Visual Culture: An Introduction*. Palgrave Macmillian.

Çepni Şener, B. (2022). “Sosyal Medya Reklamcılığı”. *Dijital Reklamcılıkta Güncel Yaklaşımlar*. Ed. Emrah Başer, Engin Coşkun. Konya: Eğitim Yayınevi, 59-78.

Demir, T. (2019). Prosumer Kavramının Gücü ve Reklamda İnteraktif Dönüşüm: Eti Popkek Üzerine Bir İnceleme. *Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*. 2 (1), 133-156.

Desai, V. (2019). Digital Marketing: A Review. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD)*, ISSN: 2456 (Special Issue), 196–200.

Ergin, S. (2019). Milenyumları Hedefleyen Dijital Pazarlama Stratejileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fan, X., Chai, Z., Deng, N., & Dong, X. (2020). Adoption of Augmented Reality in Online Retailing and Consumers’ Product Attitude: A Cognitive Perspective. *Journal Of Retailing And Consumer Services*, 53, 101986.

Kadry, A. (2022). The Metaverse Revolution and Its Impact on the Future of Advertising Industry. *Journal of Design Sciences and Applied Arts*. 3(2), 131-139.

Kocabaş, F. (2005). *Pazarlamada Yeni Yaklaşımlar ve Reklam*. İstanbul: Dönence Basım.

Kocabaş, F., Elden, M. ve Yurdakul, N. (2000): *Halkla İlişkilerde Hedef Kitle*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Peddie, J. (2017). *Augmented Reality: Where We Will All Live*. Springer International Publishing.

Söğütlüer, T. ve Başer, E. (2022). “Metaverse Evreninde Sinema ve Reklam”. Dijital Reklamcılıkta Güncel Yaklaşımlar. Ed. Emrah Başer, Engin Coşkun. Konya: Eğitim Yayınevi, 79-98.

Tuğrul, D., & Akengin, G. (2020). Yeni Ürün Gruplarının Oluşturulmasında Grafik Tasarımın Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*. 26(44), 269-286.

Uzun, K. ve C., H. Aydın, (2012). Kullanıcı Profilinin ve Bireylerarası İlişkilerin Gerçek Yaşamla Karşılaştırılması: Second Life Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İibf Dergisi*. 7(2),263-290

Whang, J. B., Song, J. H., Choi, B., & Lee, J. H. (2021). The Effect Augmented Reality on Purchase Intention of Beauty Products: The Roles of Consumers' Control. *Journal of Business Research*. 133, 275-284.

Yaoyuneyoung, G., Foster, J. Johnson, E. & Johnson, D. (2016). Augmented Reality Marketing Consumer Preferences and Attitudes toward Hypermedia Print Ads. *Journal of Interactive Advertising*. 16(1), 16-30.

Yüksel, D. (2023). *Pazarlamada Görsel İletişim Tasarımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

<https://www.dijidijital.com/we-are-social-turkiye-dijital-raporu-2023/> E.T: 16.03.2024

Rodriguez, F. (2024). What is motion graphics? <https://mightyfinevideo.com/what-is-motion-graphics/> E.T: 18.03.2024

ÖRGÜTSEL DUYGU YÖNETİMİNDE LİDERLİK UYGULAMALARININ ROLÜ: HAVACILIK SEKTÖRÜNDE NİTELİKLİ BİR ARAŞTIRMA

Asst. Prof. Dr. ABDULLAH TÜRK

İstanbul Bilgi Üniversitesi, - ORCID ID

ÖZET

Liderlik, bir gruptaki insanları etkileme ve insanları belirli bir hedefe yönlendirme gücü olarak tanımlanmaktadır. Organizasyonlar için liderlik; Rekabet ortamındaki değişimlere ayak uydurmak, avantaj sağlamak ve sürdürülebilirliğe katkıda bulunmak için mentorluk rolü üstlenmek anlamına gelir. Özellikle çalışanlarına rehberlik eden liderler, onları çalışma hayatlarında destekleyerek, sorumluluk ve özgüven inşasını destekleyerek örgütsel duyguları bir orkestra şefi gibi yönetebilme becerisiyle özdeşleştirilmektedir. Bu bakımdan sektör ve kurum ne olursa olsun bir liderin farklılıkları yönetebilme becerisine sahip olması bekleniyor. Bazı sektörler yoğun uzmanlık gerektirdiğinden dikey kontrole ihtiyaç duyarken, bazıları daha esnektir. Ancak burada anahtar olarak hayata geçirmeyi seçtiğimiz havacılık sektörünün her iki özelliğe de ihtiyacı var. Ancak sektör ne olursa olsun, her koşula uygun liderlik özelliklerinden bahsetmek mümkün değildir çünkü farklı değişkenlik, farklı liderlik özelliklerini gerektirir. Özellikle liderliğin pratikte bu çeşitliliğe ihtiyaç duyması belli düzeyde bir esneklik kapasitesi gerektirmektedir. Bunun amacı örgütsel düzeydeki ilişki ağını doğru yönlendirmektir. Buradan hareketle bu araştırma, lider-takipçi ilişkisine odaklanmakta ve takipçileri aracılığıyla liderlerin duygu yönetimindeki rolünü belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu genişleme, operasyonel iş süreçleri ve dinamikleri diğer hizmet sektörlerine göre nispeten farklı olan havacılık sektöründe gerçekleşmektedir. Araştırmada nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Odak grup görüşmesi gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini havacılık sektöründe çalışan 22 profesyonel oluşturmaktadır. Araştırmada yapılan görüşmeler maxqda 22 programı ile analiz edilerek kavramsal kodlamalar yapılmış ve ilişki yoğunluğu açısından bulgular belirlenerek sonuçlar sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Havacılık Yönetimi, Örgütsel Davranış

ÜNİVERSİTE KENT ETKİLEŞİMİ MUĞLA ÜNİVERSİTESİNİN KENTE KATKILARI

Doç. Dr. AHMET SALİH İKİZ

Muğla SK Üniversitesi, - 0000-0002-0233-8051

²Üniversitesi ADI, Fakülte veya Enstitü, Mail Adresi- ORCID ID

ÖZET

Sosyo-ekonomik gelişmede toplumsal değişimde üniversiteler, sahip oldukları işlevsel unsurlarla önemli bir rol oynamaktadırlar. Devletin kalkınma planlarında bölgesel gelişme politikalarının oluşturulmasında her ilde üniversite kurulmasının sağlanacağı ve teşvik edileceği belirtilmektedir. Çağımızda üniversiteler araştırma-geliştirme, bilimi yayma, akademik faaliyetlerde bulunma ve danışmanlık alanlarıyla da ilgili işlevler üstlenmişleridir. Bir toplumun üretim düzeyi ve ekonomik gönenci üzerinde, özellikle yükseköğretimin çok büyük katkısı vardır. Muğla Üniversitesi 3.7.1992 yılında kurulmuştur. Hızlı bir gelişim süreci geçirmiştir. Bu çalışmada ilk olarak Muğla Üniversitesi'nin kurumsal yapısı ve gelişimi incelendikten sonra sosyo-ekonomik gelişmeye olan etkileri ortaya konmuştur. Bu süreçte yerel yönetimin kişisel hırs ve kaptisi ile gelişmesi engellenmeye çalışılmıştır. Bu konu belgeleri ile çalışmada sunulmuştur. Ardından Muğla Üniversitesi'nin Muğla'nın gelişmesine muhtemel katkıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde üniversitenin rolünü ve önemini vurgulayabilmek için uygulama anket çalışması ve analizi yapılarak sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Yerel yönetimler, TBMM, Üniversite; Muğla, Muğla Üniversitesi.

TÜRKİYE’DE ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARI: ÇOCUK EVLERİNİN ROLÜ CHILD PROTECTION POLICIES IN TÜRKİYE: THE ROLE OF CHILDREN'S HOMES

Sahra Melisa AKPINAR

Kırklareli Üniversitesi, - ORCID ID: 0009-0007-3032-5024

Mehtap DEMİR

Kırklareli Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-7009-0385

ÖZET

Ülkelerin güvencesi ve geleceğin mimarları olan çocukların korunması konusunda; yasal, sosyal ve etik bir zorunluluk olarak devletin kurumlarıyla birlikte üzerine düşen sorumlulukları bulunmaktadır. Çeşitli nedenlerden dolayı ailelerin, çocuklarının bakım, barınma ve koruma sorumluluklarını yerine getiremediği durumlarda devletin çocuk koruma politikaları bu görevi üstlenmektedir. Türkiye’de çocukların korunması ile ilgili olarak yapılan ilk düzenlemeler 1926 tarihli Medeni Kanun’da yer almaktadır. 1930 yılında kabul edilen 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nda da çocuğun korunması ile ilgili çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Çocukların korunmasına yönelik bakım hizmetleri, 2000’li yıllara kadar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü tarafından daha çok kurum merkezli olarak verilmiştir. Ancak son dönemlerde, sayıca kalabalık ortamlarda çocuklara koruma hizmetlerinin verildiği kurum bakımı yerine daha az sayıda çocuğun bulunduğu çocuk evleri modeli tercih edilmeye başlanmıştır. 2017 yılından itibaren ise kışla tipi kurum bakımı modeline son verilerek çocukların korunması bağlamında ev tipi bakım hizmetleri modellerine geçiş yapılmıştır. Bu çerçevede kendi ailelerinden ayrı olarak yaşamak durumunda kalan çocukların bakılıp korunduğu kuruluşlardan biri olan çocuk evleri, 0-18 yaş aralığındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldıkları ev tipi kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Bu şekildeki kuruluşların iller bazında planlanması ve işleyişi ile ilgili tüm işlemler, denetim ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonlar Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlükleri tarafından sağlanmaktadır. Çocukların gelişimlerine daha uygun mimari ve fiziki koşulları taşıyan, daha az sayıda çocuğun (5 ile 8 arası) bulunduğu ve daha nitelikli personelin istihdam edildiği çocuk evleri ile klasik kurum bakım evleri anlayışı da doğal olarak değişmiştir. Bu çalışmada; Türkiye’deki çocuk koruma politikaları tarihsel perspektifte ele alınarak çocuk evleri modeline geçiş süreci ve çocuk evleri politikaları incelenmektedir. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren çocuk evleri ile değişen klasik kurum bakım evi anlayışının farklılıkları ortaya konularak, çocuk evlerinin yasal düzenlemeler ve uygulamalar ekseninde bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Çocuk koruma politikaları, çocuk evleri, çocuk bakım hizmeti

ABSTRACT

It is the state institutions' legal, social, and ethical responsibility to protect children who are the future architects and the guarantee of countries. When families cannot fulfill their responsibilities for the care, shelter, and protection of their children for various reasons, the state's child protection policies take on this task. The first regulations regarding child protection in Türkiye are included in the Civil Code of 1926, and various regulations related to the protection of the child are also included in the Public Health Law No. 1593, which was adopted in 1930. Until the 2000s, the General Directorate of Social Services and Child Protection provided care services for child protection more institutionally. However, in recent times, the model of children's homes, where protection services are provided to children in less crowded environments with fewer children, has been preferred over institutional care. Since 2017, Türkiye has transitioned from the dormitory-type institutional care model to home-type care services models in the context of child protection. Children's homes, which are institutions where children who have to live apart from their families are taken care of and protected, are defined as home-type institutions where children between the ages of 0-18 who require protection stay. All transactions related to the planning and operation of such institutions on a provincial basis, inspections, and coordination between children's homes are provided by the Child Homes Coordination Center Directorates. The understanding of traditional institutional care homes has naturally changed with the emergence of children's homes that provide more suitable architectural and physical conditions for children's development, accommodate fewer children (between 5 and 8), and employ more qualified personnel. This study examines the transition process to the children's homes model and the children's homes policies in Türkiye by taking a historical perspective on child protection policies. In this context, the differences between children's homes operating under the Ministry of Family and Social Services and the changing classical institutional care home understanding will be revealed and an evaluation of children's homes will be made on the basis of legal regulations and practices.

Keywords: Child protection policies, children's homes, child care services

1. GİRİŞ

Zaman içerisinde değişen toplum yapısı, korunmaya muhtaç olan çocuk kavramını ortaya çıkarmıştır. Literatürde genel olarak; bedensel, ruhsal ve ahlaki gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan çocuk olarak tanımlanan bu kavram, toplumun siyasal ve sosyo-ekonomik politikaları çerçevesinde bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynlerden birinin veya her ikisinin de ölümü, parçalanan aileler, ihmal, istismar başta olmak üzere çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı çocuklar korunmasız hale gelmektedir. (Şimsek & Erol, 2008)

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile başlayan yeni dönemde ülkelerin, klasik devlet fonksiyonlarıyla birlikte yüklendiği en önemli görevlerden birisini de bakıma ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik çalışmalar oluşturmaktır. İdeal bir toplum kurmak isteyen devletlerin, geleceğin mimarları ve güvencesi olarak nitelenen çocukların korunması konusunda; yasal, sosyal ve etik bir zorunluluk olarak kurumlarıyla birlikte üzerine düşen sorumlulukları bulunmaktadır. Çeşitli nedenlerden dolayı ailelerin, çocuklarının bakım,

barınma ve koruma sorumluluklarını yerine getiremediği durumlarda devletin çocuk koruma politikaları bu görevi üstlenmektedir.

Türkiye’de çeşitli nedenlerle korunmaya muhtaç çocuk sayısında yıllar içerisinde önemli bir artış olmakla birlikte aile ortamında yaşama imkanı olmayan bu çocukların, geleneksel kurum merkezli kışla tipi bakım modelinde aile ortamından yoksun ve kalabalık bir ortamda bulunmaları, fizyolojik ve psikolojik olarak çeşitli sorunlara maruz kalmalarına sebep olmaktadır. Bu olumsuzlukların giderilmesi amacıyla, çocukların gelişimlerine daha uygun mimari ve fiziki koşulları taşıyan, daha az sayıda çocuğun (5 ile 8 arası) bulunduğu ve daha nitelikli personelin istihdam edildiği çocuk evleri modeline geçilmesi ile klasik kurum bakım evleri anlayışı da doğal olarak değişmiştir.

Ülkede çocuk evleri ile ilgili olarak literatürler taratıldığında; yapılan çalışmaların sosyal hizmetler, psikoloji, eğitim, mimarlık ve sosyoloji alanlarında ancak sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Gelişim konularının diğer konulara oranla daha çok çalışıldığı tespit edilmiş, çalışmalarda çoğunlukla nicel yöntemler tercih edilmiştir. Söz konusu çalışmalarda örneklem grubu olarak en çok çocukların kullanıldığı, gelişim ve çocuk evleri personeline yönelik sonuçların vurgulandığı ve en çok eğitim konusunda önerilerin getirildiği görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’deki çocuk koruma politikalarının tarihsel perspektifte ele alınarak çocuk evleri modeline geçiş süreci ve çocuk evleri politikalarının incelenmesidir. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren çocuk evleri ile değişen klasik kurum bakım evi anlayışının farklılıkları ortaya konularak, çocuk evlerinin yasal düzenlemeler ve uygulamalar ekseninde bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

2. TÜRKİYE’DE ÇOCUK KORUMAYA YÖNELİK YASAL DÜZENLEMELERDEN BAZILARI

Ülkedeki çocuk koruma politikaları tarihsel süreç içerisinde önemli olaylar ve dönemler değerlendirilerek incelendiğinde; çocukların korunması noktasında başta Anayasa olmak üzere yasa ve yönetmelikler aracılığıyla çeşitli düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. 1982 Anayasası’nın 2. maddesi ile “ihtiyaç içerisindeki bireylerin sosyal hizmetlerden yararlanabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması” noktasında birtakım sorumluluklar yüklenmiş, gerçekleştirilen değişikliklerle “Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.” hükmü eklenmiştir. (mevzuat.gov.tr, 2024) 2010 yılında yapılan değişiklikler ile korumanın boyutu geliştirilmiş ve “Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.” ve “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” hükümleri getirilmiştir. Yine Anayasa’nın 61. maddesinde, “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.” şeklindeki düzenlemesi ile devlete, korunmaya muhtaç çocuklar konusunda gerekli tedbirleri alma görevi verilmiştir. (mevzuat.gov.tr, 2024)

2001 tarihli “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu” nda çocukların korunmasına yönelik birçok önemli hükümler mevcuttur. Kanun’da çocuğun korunmasının öncelikle anne ve babaya ait olduğu görülmektedir. 324. madde ile, “aile içinde yaşanması muhtemel olumsuz durumlardan kaynaklı çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi ve çocukla ilgilenilmemesi halinde, anne ve babanın çocuk ile kişisel ilişki kurma haklarının reddedilebileceği veya çocuğun kendilerinden alınacağı” da ayrıca bildirilmektedir. Bunun yanı sıra aynı kanunun 347. maddesi ise, “Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hakim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir” şeklindeki düzenlemesi ile korunmaya muhtaç çocukların durumlarına göre ailesinden alınarak başka bir ailenin yanına veya bir kuruma yerleştirilmesini öngörmektedir. (mevzuat.gov.tr, 2024)

Diğer kanunlarla birlikte hem Türk Ceza Kanunu’nda hem de Türk İş Kanunu’nda, çocukları korumaya yönelik düzenlemeler olduğu görülmektedir. Ceza Kanunu’nun 31. maddesinde, “fail olarak on iki yaşını doldurmamış olan çocukların cezai sorumluluklarının bulunmadığı, ancak çocuklara özgü güvenlik önlemlerinin uygulanabileceği” belirtilmiştir. Yine Kanunun 233. maddesi, “anne ve babaların aile hukukundan meydana gelen yükümlülüklerini ihlal etmelerinin de açık bir şekilde suç olduğu” hükmünü getirmiştir. İş Kanunu’nun 71., 72. ve 73. maddeleri, çocukların çalışma hayatındaki çeşitli risklerden korunması amacıyla düzenlenmiştir. (4857 Sayılı İş Kanunu)

2828 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”, çocukların korunmasına yönelik önemli düzenlemeler içermektedir. Bu kanun ile sosyal hizmetlerin, toplumda dezavantajlı kesimler olarak nitelenen kişiler için tek elden yürütülmesi noktasında önemli adımlar atılmıştır. “Korunmaya muhtaç olan çocuklar ile suça sürüklenmiş olan çocukların korunması” ile hükümlerin tek bir kanun altında toplanması amacıyla “5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu” 2005 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. (5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu) Bu kanun ile aynı zamanda, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için çıkarılan kanunlarda suça sürüklenen çocuklar özelinde Türk Medeni Kanunu ile belirtilen boşluklar doldurulmaya çalışılmıştır. Kanunun amacı 1. maddesinde; “ Bu kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” olarak belirtilmiştir. (4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu) İfade edilen bu amaç, söz konusu kanunun hem Türk Medeni Kanunu hem de Türk Ceza Kanunu ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır. (Akyüz, 2021)

3. TÜRKİYE’DE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMET MODELLERİ

Korunmaya muhtaç çocukların kendi biyolojik ailesinin veya akrabasının yanında korunması öncelikli bakım modelidir. Bu modelde, çocukların aile içinde ihmal veya istismar edilmesi gibi sorunların ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle ailenin çocuğunun bakımını sağlayamayacak olması durumlarında, aileye Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından çeşitli kalemler başlığında ekonomik destekte bulunmaktadır. Bu amaç

ile verilen, doğum yardımı, öksüz ve yetim yardımı, eğitim yardımları, muhtaç asker çocuğu yardımı vb. yardımlar söz konusu desteklere örnek teşkil etmektedir. (aile.gov.tr, 2024)

Çocuğa geçici bir zaman değil de sürekli bakım sağlayan evlat edindirme modeli, bu bakımdan koruyucu aileden farklı olarak değerlendirilmektedir. Evlat edindirme; Türk Medeni Kanunu'nun 305-320. maddelerinde “evlat edinme ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde, anne ve babası hukuken veya fiilen belli olmayan veya anne ve babası bulunmakla birlikte asıl ailesinde sağlıklı yetişme imkanı olmayan çocukların, güvenli başka bir aile ortamına yerleştirilerek ailenin devamlı ve asli üyesi durumuna gelmesini sağlayan” bir koruma modelidir. (4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu) (aile.gov.tr, 2024)

Koruyucu aile hizmeti ise “genel olarak çeşitli nedenlerle biyolojik aileleri yanında bakımları sağlanamayan çocukların devletin gözetimi altında kısa veya uzun süreli olarak gönüllü ya da ücretli aileler yanında geçici olarak yetiştirilmeleri” olarak tanımlanmakta (aile.gov.tr, 2024) ve bu hizmeti veren aile veya kişilere ise koruyucu aile denilmektedir.

Kurum bakımı, yapılan çeşitli yasal düzenlemeler ve geliştirilen uygulamalara rağmen çocukların aile yanında bakımı ve korunması sağlanamadığında devreye konulan bir hizmet modelidir. (Yazıcı, 2012) Aile odaklı hizmetlerden yararlanamayan çocuklara en son olarak kurum bakımı hizmetleri verilmektedir. Kurum bakımı temel olarak muhtaçlık, muhtaçlığın tespiti veya bildirilmesi ve mahkeme kararı ile koruma kararının alınması olmak üzere üç aşamadan meydana gelmektedir. Bu bakım hizmetinin verildiği kurumların birkaç çeşidi bulunmaktadır. Kurum çeşitlerini, açık ve kapalı, kışla tipi, okul tipi ve ev gibi kurumlar olarak ayırma tabi tutmak mümkündür. (Yazıcı, 2012)

4. GELENEKSEL KURUM MERKEZLİ ÇOCUK BAKIMI MODELİNDEN ÇOCUK EVLERİ MODELİNE GEÇİŞ

Kurum bakım hizmetlerinden yararlanan çocukların ailelerinin yanında yaşamamaları nedeniyle gelişim hızlarının yavaş olduğu, dolayısıyla sorumluluklarını yerine getirmekte zorlandıkları, aile ortamında yetişen çocuklara nazaran haksızlığa uğrama veya ciddiye alınmama durumlarında boyun eğici yaklaşımlarının daha fazla olduğu ve sosyal ilişkilerinde nispeten zayıf kaldıkları yapılan çeşitli çalışmalarda tespit edilmiştir. (Yanardağ, 2019) Bununla birlikte; koruma altındaki çocukların sayısının fazla olması, hizmetlerin yeterince etkin olarak sunulmaması, özel hizmet verilememesi gibi hususlar kurum bakımının olumsuzlukları olarak görülebilmektedir.

Belirtilen nedenlerden dolayı 2005 yılından itibaren çocuklara çok kalabalık ortamlarda bakım ve koruma hizmetlerinin verildiği kurum bakım modeli yerine, az sayıda çocuğun bulunduğu, onların gelişimlerine daha uygun ve yeterli fiziki şartları taşıyan, daha nitelikli personelin istihdam edildiği çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi modelleri tercih edilmeye başlanmıştır. 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması ile bu amaçla başlatılan çalışmalar kapsamında 2017 yılında kışla tipi büyük bakım yurtları kapatılarak korunmaya muhtaç çocukların ev tipi bakım hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmıştır. Yine bakanlık bünyesinde kurulan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile 0-18 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olarak sunulan bütün hizmetler tek bir birim çatısı altında toplanmıştır. 2021 yılından

itibaren ise bu hizmetler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılan bakanlık tarafından yerine getirilmektedir. (aile.gov.tr, 2024)

5. ÇOCUK EVLERİ

Çocuk evlerinde korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara bakım ve korunmanın sağlanabilmesi için öncelikle bu çocukların tespit edilmesi ve durumlarının incelenmesinin yapılması gerekmektedir. Haklarında gerekli incelemelerin yapıp özellikleri hakkında gerekli raporlar hazırlanan, korunma veya tedbir kararı alınan çocuk veya çocuklar, çocuk evlerine yerleştirilmektedir.

İlgili yönetmelik gereğince; “korunmaya muhtaç çocukların tespitinde, bildirilmesinde veya duyurulmasında İl Müdürlükleri sorumluluğu ile birlikte, mahalli mülki amirler, sağlık kurum ve kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri, belediye zabıta memurları” da görevlendirilmiştir. Resmi bir duyuru beklenmeden yazılı ve görsel basın yayın organlarında çıkan haberler de ilgili birimler tarafından ihbar kabul edilerek gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir. (Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik, 1983)

Ölüm, reşit olma, bakım ve koruma altına alınmayı gerekli kılan şartların ortadan kalkması gibi nedenlerin gerçekleşmesi veya koruyucu aile, evlat edinme gibi aile odaklı hizmet modellerinin devreye girmesi sonucunda korunmaya muhtaç çocukların çocuk evlerindeki bakım ve korunma hizmetlerinden yararlanması sona ermektedir. Ancak yasal açıdan bakım ve korunmanın kaldırılabilmesi noktasında, korunma kararının sonlandığına dair mahkeme tarafından gerekçeli kararın verilmesi gerekmektedir.

Çocukların eğitimlerinin tamamlanması suretiyle birer meslek sahibi yapılmaları ve işe yerleştirilmeleri çocuk evleri modelinde sağlanmaktadır. Çocuk evleri, korunmaya muhtaç çocuklar için en büyük olumsuzluklardan biri olarak nitelenen ve maruz kalınan dışlanmışlık algısının önemli bir ölçütte ortadan kalkmasını sağlayan yerlerdir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara yönelik olmak üzere kullanılan ilk bakım hizmetleri olan geleneksel kışla tipi kurum merkezli bakım modeli, olumsuz sonuçlarının ortaya çıkması ve maliyetli olması gibi nedenlerle yerini aile temelli ev tipi modellere bırakmıştır. Kendi ailesiyle birlikte kalması mümkün olmayan çocukların daha sağlıklı bir ortamda yaşamaları amaçlanarak bakım ve koruma, koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetleri ile verilmeye çalışılmıştır. Yeni bir uygulamaya geçilerek az sayıda çocuğun bulunduğu, onların gelişimlerine daha uygun ve yeterli fiziki şartları taşıyan, daha nitelikli personelin istihdam edildiği çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi modelleri tercih edilmeye başlanmıştır. 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması ile bu amaçla başlatılan çalışmalar kapsamında 2017 yılında kışla tipi büyük bakım yurtları kapatılarak korunmaya muhtaç çocukların ev tipi bakım hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmıştır. Yine bakanlık bünyesinde kurulan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile 0-18 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olarak sunulan bütün hizmetler tek bir birim çatısı altında toplanmıştır.

2000 yılında pilot uygulamayla başlayan çocuk evleri uygulaması kamuoyunda pek bilinmese de 2005 yılından itibaren diğer iller nezdinde de yaygınlaşmaya başlanmıştır. Çocuk evleri modelinin uygulanmaya başlamasıyla, bu evlerde bakım ve korunmaya alınan çocukların bağlanma, güven duygusu ve kişisel gelişimi açısından olumlu sonuçlar meydana geldiği, eğitimlerindeki başarılarında ve sosyalleşmelerinde gözle görülür artışlar olduğu yayımlanan faaliyet raporlarında belirtilmektedir. Geçmişte çocukların sosyal hayata uyumlarında karşılaşılan birtakım zorlukların bu hizmet modeli ile büyük ölçüde aşıldığı görülmektedir. Yine yapılan çalışmalarda çocuk evlerinde bakım ve korunma hizmeti alan çocukların büyük kısmının çocuk evlerini çok sevdikleri, evde uygulanan kuralları benimsedikleri ve bu kurallara uydukları, kuralların kendi iyilikleri için konulduğunu bildikleri görülmektedir. Çocuk evlerinin lokasyon olarak genellikle il merkezinde ve yaşanabilir bir sosyal çevrede mimari olarak küçük bir yapıda olması, çocukların arkadaş ilişkilerini doyasıya yaşayabilecekleri bir ortam olması, evlerin dekorasyon olarak normal bir ev şeklinde tasarlanması ve evlerde uygulanan kuralların bir aile yanında uygulanan kurallarla benzerlik göstermesi nedeniyle çocuklar çocuk evlerini sevip sahiplenmekte ve evlerde yaşamaktan mutluluk duymaktadırlar.

Kurum merkezli geleneksel kışla tipi bakım modellerine kıyasla çocuk evleri modeli uygulamasının olumlu yönleri bulunsa da bu bakım modelinin de bazı olumsuzluklarının olması kaçınılmaz bir gerçektir. Uygulayıcılar açısından amaç çocuk evleri modelinin korunmaya muhtaç çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin asgari düzeye indirilmesi olmalıdır. Bu anlamda; çocuk evlerinde çalışan personellerden özellikle bakım elemanlarından kaynaklanan birtakım olumsuzluklarının giderilmesi için elemanların seçim kriterlerinin iyi analiz edilip uygulanması, çocuk evlerinin periyodik aralıklarla sürekli denetlenmesi, sosyal sorumluluk kapsamında sivil toplum kuruluşlarının da sürecin kontrolüne dahil edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak gelinen noktada, korunmaya muhtaç çocuklar için uygulanan bakım ve korunma yöntemlerinden birisi olan çocuk evleri modelinin çok uzun süreli kalıcı bakım ve korunmanın verildiği yerler olarak görülmemesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Korunmaya ihtiyaç duyan çocukların, ilgili kurumların denetim ve gözetimi eşliğinde mümkün olabilecek en kısa sürede aile temelli, koruyucu aile veya evlat edindirme gibi hizmetlerden yararlandırılması ve devlet tarafından, toplumun bu yönde bilinçlendirilmesini sağlayacak politikaların ve düzenlemelerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu. (tarih yok).

<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>

4857 Sayılı İş Kanunu. (tarih yok). <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4857.pdf>

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. (tarih yok).

<https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

aile.gov.tr. (2024). Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

- Akyüz, E. (2021). Çocuk Hukuku- Çocukların Hakları ve Korunması. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Çengelci, E. (1988, Mart). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler ve Mülki Amirler Düşen Başlıca Görevler. Türk İdare Dergisi(378), s. 203-234.
- Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2008). 05.10.2008 tarih ve 27015 sayılı Resmi Gazete.
- Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik. (1983). 28.11.1983 tarih ve 18235 sayılı Resmi Gazete.
- Şimsek, Z., & Erol, N. v. (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örnekleme Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Türk Psikiyatri Dergisi, 19(3), s. 235-246.
- unicef.org. (2024). 03 20, 2024 tarihinde Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, <https://www.unicef.org/turkiye/çocuk-haklarına-dair-sözleşme>
- Yanardağ, U. (2019, 12). Kurum Bakımı Hizmetlerinden Yararlanmış Bireylerin Kurum Bakımı Sonrası Yaşam Deneyleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 3(2), s. 60-77.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(8), s. 499-525.

DAVID HUME'UN FELSEFESİNDE TERCİH VE AHLAK

Dr, Mehmet Nuri DEMİR

orcid: 0000-0002-0254-826X

ÖZET

Bu araştırmada, David Hume'un felsefesinde ahlak ve tercih konusu ele alınarak onun, aynı zamanda deneyimci kökenine vurgu yapılacaktır. David Hume, ahlaki olguların açıklanmasında başlangıç noktası olarak deneyimi esas alır. Ona göre davranışlarımız, düşüncelerimiz, maksadımız ve duygularımızın birer iz düşümüdür. Çevre, konfor, zor ya da kolay mekân şartları bireyin ahlaksal davranışını belirlemede önemli bir rol oynar. Mutluluk ve fayda veren olumlu davranışlar, iyi bir yaşantıyı sağlamak açısından bir ölçütü ifade eder. Ahlakımız (moralimiz) bizim yaklaşma ve kaçınma durumuna göre nesne, olgu ya da olay temelinde kendini daha çok sosyal olarak belirler. Hume, ahlaki tercih noktasında özgür olduğumuzu (indeterminizm) iddia eder. Ancak, sosyal çevre şartları ve bir kısım zorlamalar bizi ahlaki anlamda bazı zorunlu davranışlara mecbur kılabilir. Hume'a göre ahlak, estetik zihnin konusu değil, zevk ve duygunun konusudur. Kendiliğinden değerli ve değersiz hiçbir şey yoktur; her şey insani duygu ve ihtiraslara bağlıdır. İnsan faaliyetlerinin tüm gayesi mutluluktur. Mutluluğa gayret eden, kendini bilgece yöneten doğanın rehberliğine bırakmalıdır. Ahlaki tasviplerin ölçüsünü haz ya da acı duyguları oluşturur. Bireyde, bencil duyguların yanında sempati duygusu da vardır. Bize faydalı olan şeyleri yalnızca duygu belirler; akıl ise bu gayelere uygun vasıtaları ve bundan başka sonuçların göz önüne alınmasını sağlar. Hume, ahlaki karar vermelerde çoğunlukla insanın özgür olduğunu ve tercihlerinin kendi elinde olduğunu ifade eder. Yani, ahlaki tercihlerde determinizmden daha ziyade iradi karar verme mekanizmaları etkilidir. Ahlaki ahlaki karar ya da davranış, istemli, bilinçli ve özgür olmalıdır; bu davranışlar, özgürlüğün, sorumluluğun, vicdanın, aklın ve ahlak yasalarının birlikte uyumlu bir şekilde çalışması veya işleme sonucunda ortaya çıkar. Birey bile isteye karar vermeli, sonra da bu kararın sonuçlarına göre hareket etmelidir. Ancak böyle bir amaç ya da hedefle hareket edildiğinde davranış ahlakilik kazanır.

Anahtar Kelimeler : Ahlak, Tercih, Akıl, Duygu, Duygudaşlık, Özgürlük

CHOICE AND MORALITY IN DAVID HUME'S PHILOSOPHY

ABSTRACT

In this research, the issue of morality and choice in David Hume's philosophy will be discussed and its empiricist origin will be emphasized. David Hume, uses experience as the starting point for explaining moral facts. According to him, our behaviors, thoughts, purposes and emotions are projections. Environment, comfort, difficult or easy location conditions play an important role in determining the moral behavior of the individual. Positive behaviors that bring happiness and benefit represent a criterion for ensuring a good life. Our morale (morale) determines itself

more socially, based on the object, phenomenon or event, according to our approach or avoidance situation. Hume claims that we are free at the point of moral choice (indeterminism). However, social environmental conditions and some pressures may oblige us to behave in a moral sense. According to Hume, morality is a matter of taste and feeling, not a matter of the aesthetic mind. There is nothing inherently valuable or worthless; Everything depends on human feelings and passions. The whole purpose of human activities is happiness. He who strives for happiness should leave himself to the guidance of nature, which governs him wisely. Feelings of pleasure or pain constitute the measure of moral approval. In addition to selfish feelings, the individual also has a feeling of sympathy. Only emotion determines what is useful to us; Reason provides the means appropriate to these ends and further consequences to be taken into consideration. Hume states that people are mostly free in moral decision-making and their choices are in their own hands. In other words, voluntary decision-making mechanisms are more effective in moral choices than determinism. Moral moral decision or behavior must be voluntary, conscious and free; These behaviors arise as a result of the harmonious working or operation of freedom, responsibility, conscience, reason and moral laws. The individual must decide voluntarily and then act according to the consequences of this decision. Only when one acts with such a purpose or goal does the behavior become moral.

Keywords: Morality, Choice, Reason, Emotion, Empathy, Freedom.

TANIŞIKLIĞIN EPİSTEMİK BİR DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr, Mehmet Nuri DEMİR

nuribaba1187@gmail.com orcid: 0000-0002-0254-826X

ÖZET

Tanışıklık yoluyla bilgi kavramını kullanan ve tanışıklık yoluyla bilgi ile önermesel bilgi arasındaki farka dikkat çeken kişi Bertnart Russell olmuştur. Önermesel bilgide bilmek daha çok doğruluğu tasdik etmek manasında kullanılırken, tanışıklık bilgisi, tanımak, tanışıklık içinde olmak anlamına gelir. Önermesel bilgi ve tanışıklık (aşinalık) bilgisi çoğunlukla İngilizce'de "know" kavramı çatısı altında kullanılır. Fransızcada tanışıklık bilgisi için "connaitre" kelimesi kullanılırken, Almancada tanışıklık bilgisi için "kennen" kelimesi kullanılır. Ayrıca, Arapça'da tanışıklık bilgisi, irfan ve marifet kelimeleri ile ifade edilmektedir. Russell'a göre bir şeyi tanışıklık ile bilmem, onun doğrudan farkındalığına sahip olmam anlamına gelir; benim nesneye sunulmam, nesnenin de bana kendini sunması söz konusudur. Bizler, doğrudan farkında olduğumuz düşünceler, duygular, arzular vb. gibi şeylere aşinayız. Tanışıklık bilgisi, bir durum nesne ya da kişi ile tanışma vasıtasıyla elde edilir. Önermesel bilgi bir şeyin doğruluğu ile ilgili iken, tanışıklık bilgisi daha ziyade nesne ya da kişi olsun, doğrudan varlıklarla alakalıdır. Kavram ve cümlelere dökülemeyen, yani, bir anlamda önermesel olmayan bir unsur içermekle tanışıklık yoluyla elde edilen bilgiler önermesel bilgiden farklılaşmış olur. Tanışıklık bilgisinin birçok durumda önermesel bilgiye dönüştürülebildiği durumlar da söz konusudur. Örneğin; birisini tanışıklık bilgisiyle bildiğim halde, x kişisi ile ilgili kullandığım, kısa boylu, yuvarlak yüzlü, siyah saçlıdır gibi ifadeler onunla ilgili önerme bilgilerine de hakim olduğum anlamına gelir. Russel'a göre de birilerinin kim ya da ne olduğunu tanışıklık anlamında tam olarak bilmediğimiz halde, onunla ilgili önermeler sayesinde bilgi sahibi olmamız söz konusudur. Kişi nesne ya da yerlerin dışında, soyut kavramsal ifadeler, formüller, teoriler ya da paradigmlar hakkında da tanışıklık bilgilerine sahip olabiliriz. Tanışıklık yoluyla bilgi, bilgisizliğin, cehaletin, yani, bilgi yoksunluğunun bir karşıtı olarak ifade edilir. Tanışıklık manasında biliyorum dediğimizde, bu konuda bilgisiz değilim, bundan haberim var manasını kast ederiz.

Anahtar Kelimeler : Tanıklık, Tanışıklık, Tanışıklık Bilgisi, Önerme Bilgisi

AN EPISTEMIC EVALUATION OF TESTIMONY

SUMMARY

The person who used the concept of knowledge by acquaintance and drew attention to the difference between knowledge by acquaintance and propositional knowledge was Bertnart Russell. While knowing in propositional knowledge is used in the sense of confirming the truth, acquaintance knowledge means knowing, being acquainted. Propositional knowledge and acquaintance knowledge are mostly used under the concept of "know" in English. While the

word "connaitre" is used for acquaintance information in French, the word "kennen" is used for acquaintance information in German. Additionally, in Arabic, the knowledge of acquaintance is expressed with the words irfan and marifet. According to Russell, knowing something by acquaintance means having direct awareness of it; It is a matter of me presenting myself to the object and the object presenting itself to me. We are the thoughts, feelings, desires, etc. of which we are directly aware. We are familiar with things like this. Acquaintance information is obtained through meeting a situation, object or person. While propositional knowledge is about the truth of something, acquaintance knowledge is more directly related to entities, whether objects or people. Information obtained through acquaintance differs from propositional information by containing an element that cannot be put into concepts and sentences, that is, in a sense, non-propositional. There are also cases where acquaintance knowledge can be transformed into propositional knowledge in many cases. For example; Even though I know someone through acquaintanceship, the expressions I use about person According to Russel, although we do not know exactly who or what someone is in the sense of acquaintance, we can have knowledge through propositions about them. Apart from people, objects or places, we can also have acquaintance information about abstract conceptual expressions, formulas, theories or paradigms. Knowledge through acquaintance is expressed as the opposite of ignorance, i.e., lack of knowledge. When we say I know in the sense of acquaintance, we mean that I am not ignorant about this issue, I am aware of it.

Key Words: Testimony, Acquaintance, Acquaintance Information, Propositional Information

AYLAK SINIFIN TEORİSİ'NDE KADIN, MÜLKİYET VE TÜKETİM

Dr. Öğr. Üyesi Neval KARANFİL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,
0000-0002-9220-0397

ÖZET

Veblen Aylak Sınıfın Teorisi'nde (1899), insan topluluklarının sınıfsal inşasını tüketim ve üretim ekseninde ele aldığı tarihsel analizinde, toplumsal statünün mülkiyet ile bunun göstergesi olarak sergilenen gösteriş tüketimi ve aylaklığa dayandığını savunur. Aylaklık kavramı, alt sınıfların üstlendiği ve bayağı olarak görülen üretken işlerden uzak geçirilen zaman ve uğraşları işaret eder. Özellikle üst sınıfın üyelerinin benimsediği bu davranış ve tüketim alışkanlıkları, sınıflar arası farklılaşmayı mümkün kılarken aynı zamanda Veblen'in analizinde cinsiyetler arası iş bölümü ve statü farklarının da temelini teşkil etmektedir. Çalışmada, Aylak Sınıfın Teorisi'nde kadının toplumsal statüsünün üretim-tüketim süreçleri ve erkeğin statüsü üzerinden inşa edilmesi ve tarihsel süreçte geçirdiği dönüşümle ilgili analizler ele alınacaktır. Bu doğrultuda çalışmada, tüketimin sosyolojik analizini merkeze taşıyan ilk örnek olan Aylak Sınıfın Teorisinde, tüketim davranışının ve üretim-tüketim ilişkisinin toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl yapılandırıldığı tartışılması amaçlanmaktadır. Veblen'in teorisinde kadının toplumsal statüsü kadar üretim ve tüketimle olan ilişkisi de toplumsal kabul ve toplumsal cinsiyet normları çerçevesinde şekillenmiştir. Tarihsel süreçte kadın önce, üstlendiği av, savaş gibi işlerle itibar kazanan erkeğin ilgilenmediği üretken işlerle meşguldür. Mülkün bir statü göstergesi olmasıyla kadın, 'erkeğin ilk mülkü' olarak önce köle, sonra evlilik bağıyla soylulaştırılarak aylak sınıfın bir üyesi olur. Statünün korunması için sergilenen aylaklık ve gösteriş tüketiminde kadın, erkek adına aylaklık yapmak üzere üretken işlerden uzaklaşarak emeğini ve zamanını, çaba isteyen ama değer üretmeyen ev içi işlere yönlendirir. Üretkenlikten kopuşunu simgeleyen rahatsız topuklu ayakkabı, korse gibi 'bedensel aylaklık gösterisi' kalıplarını, nezaket ve güzellik normlarını ve modayı takip etme görevini üstlenir. Ancak modern toplumda değişen kültür, zayıflayan ataerkil sistem ve eğitimle birlikte konumuna itiraz eden özellikle üst sınıf üyesi kadın 'azat' edilmek ister. Bu durum aylak sınıf üyesi kadınların önce üretici, sonra yalnızca tüketici konumundan, bilinçli olarak yeniden üretici işlere

yönelmelerinin ve emeğin yer değiştirmesinin göstergesi olarak tanımlanabilir. Veblen tarafından, modern sanayi toplumuna kadar edilgen tasvir edilen kadın, modern toplumda, özellikle ‘Yeni Kadın Hareketi’yle üretime katılmak isteyen birey olarak anlatılır. Veblen’in analizinde söz konusu toplumsal statünün ve tüketim alışkanlıklarının kadınlar tarafından benimsenmesinin nedenlerinin kadınların tercihlerinden ziyade tarihsel süreçte miras alınıp içselleştirilen toplumsal normlara dayanması ve ataerkil sistemle garanti altına alınması olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler : Aylak Sınıfın Teorisi, Torstein Veblen, gösteriş tüketimi, toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü

BESNİ BEKİRBEY HAMAMI

Yasemin Yaşar

Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Araştırma Gör.

ORCID:0000-0002-6966-4265

Bekirbey Hamamının mimari özellikleri, mevcut durumu ve tarihlendirilmesi, çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Çalışmamıza konu olan Bekirbey Hamamı ile ilgili de ulaşılabilen yazılı ve görsel kaynakların çok kısıtlı olması ve yapının büyük bir bölümünün yıkılmış olması tarihi hamam ile ilgili araştırmalarımızı güçleştirmiştir. Büyük oranda tahrip olan bu tarihi yapıyı çözümlenmeye çalışırken çeşitli, tarihi kaynaklarla beraber, fotoğraflar ve burada yaşayan insanlardan elde edilen bilgi ve bulgularla beraber rölöve projesi hazırlanmıştır. Bütün bu verilerden yola çıkarak Bekirbey hamamının Türk hamam tipolojisi içerisindeki yeri ve konumu Sanat Tarihi açısından incelenmiştir. Bekirbey Hamamının gerek sıcaklık bölümünün işlevselliği gerek halvet hücrelerinin bulunması, ayrıca ılık bölümünün hacim olarak küçük olması gibi özellikleri Osmanlı hamamlarının bir özelliğidir. Bekirbey Hamamı bir külliye hamamıdır. Bütün bu bilgilerin ışığında çalışma konumuz olan Bekirbey hamamı, Eski Besni şehrinin kalbi hükmünde olan çarşı merkezinde ulu cami, kale ve medrese kompleksinde inşa edilmiş olup, Türk hamam tipolojisi içerisinde sıcaklık bölümü “haçvâri dört eyvanlı ve köşe hücreli tip” içinde yer almaktadır. Dört yöne tonozlu eyvanlarla açılan bu planda sıcaklık âdeti bir haç şeklinde olup kollarla dış beden duvarları arasındaki köşelerde dört halvet hücresi yer alır. Bekirbey Hamamı Türkiye’de bulunan az sayıdaki Memluk Dönemi hamam yapılarından biri olması ve mekânsal yapısıyla karakteristik Türk Hamamlarının özelliklerini göstermesi açısından önemli bir eserdir. İnşa edildiği Dönem ve bölge hamam mimarisi hakkında bilgi verecek belge niteliğinde olan hamamın yok olmaması için acil müdahale edilmesi gerekmektedir. Her yapının bağlamı ile birlikte taşıdığı değerler göz önüne alınarak, Bekirbey Hamamının yapıldığı dönemdeki özgün mimarisi şehirselleştirme bağlamı ile birlikte korunarak geleceğe aktarılması önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat tarihi, hamam, mimari

ABSTRACT

The architectural features, current situation and dating of the Bekirbey Bath constitute the main purpose of the study. The limited written and visual access to the Bekirbey Bath, which is the subject of our study, and the fact that a large part of it has been preserved has been demolished, which has strengthened our research on the historical bath. A survey project was prepared with various historical sources that continue to analyze this historical building, which has a large

amount of data, photographs, and the information and findings obtained from the people living here. Based on all these data, the place and position of Bekirbey bath within the Turkish bath typology. Historical perspectives from an artistic perspective. Bekirbey Bath has both a warm section and a private section, and features such as the warm section being small in volume are a feature of Ottoman baths. Bekirbey Bath is a social complex bath. Bekirbey Bath, which is the subject of our study in detail of all this information, was built in the grand mosque, castle and madrasah complex of the bazaar center, which was under the authority of “Old Besni”, and within the Turkish bath typology, the hot section is located in the "cruciform type with four eyvan and corner cells". This planned hothouse, arranged with four-way vaulted eyvan, is almost in the shape of a cross, and there are four private rooms in the corners between the arms and the outer body walls. Bekirbey Bath is an important work because it is one of the few Memluk Period bath structures in Turkey and its spatial structure and features show the characteristics of Turkish Baths. Urgent intervention is required for the absence of the bath, which is a document that will provide information about the period in which it was built and the regional bath structure. Considering the values it carries with each annual maintenance, it will be important to preserve and transfer the original architectural urban context of the period when the Bekirbey Bath was built.

Key words : Art history, bath, architecture

FOSTERING COLLABORATION: EXAMINING TEAMWORK IN COMMUNITY SERVICE PROJECTS THROUGH COOPERATIVE LEARNING

Dr. Jelena Bijeljic

The Academy Of Applied Technical And Preschool Studies Niš , SERBIA

Abstract:

Cooperative groups through much research have been recognized to churn remarkable achievements instead of solitary or individualistic efforts. Based on Johnson and Johnson's model of cooperative learning, the five key components of cooperation are positive interdependence, face-to-face promotive interaction, individual accountability, social skills, and group processing. In 2011, the Malaysian Ministry of Higher Education (MOHE) introduced the Holistic Student Development policy with the aim to develop morally sound individuals equipped with lifelong learning skills. The Community Service project was included in the improvement initiative. The purpose of this study is to assess the relationship of team-based learning in facilitating particularly students' positive interdependence and face-to-face promotive interaction. The research methods involve in-depth interviews with the team leaders and selected team members, and a content analysis of the undergraduate students' reflective journals. A significant positive relationship was found between students' progressive outlook towards teamwork and the highlighted two components. The key findings show that students have gained in their individual learning and work results through teamwork and interaction with other students. The inclusion of Community Service as a MOHE subject resonates with cooperative learning methods that enhances supportive relationships and develops students' social skills together with their professional skills.

Keywords: Community service, cooperative learning, positive interdependence, teamwork.

SOCIAL MEDIA INTEGRATION IN BUSINESS EDUCATION: EXPLORING CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR NIGERIAN UNIVERSITY STUDENTS

Edwin Lim, Wei Bin, Mohd Kamarul , Irwan Abdul Rahim

Universiti Utara Malaysia Malaysia

Abstract:

Global economy today is full of sophistication. All over the world, business and marketing practices are undergoing unprecedented transformation. In realization of this fact, the federal government of Nigeria has put in place a robust transformation agenda in order to put Nigeria in a better position to be a competitive player and in the process transform all sectors of its economy. New technologies, especially the Internet, are the driving force behind this transformation. However, technology has inadvertently affected the way businesses are done thus necessitating the acquisition of new skills. In developing countries like Nigeria, citizens are still battling with effective application of those technologies. Obviously, students of business education need to acquire relevant business knowledge to be able to transit into the world of work on graduation from school and compete favorably in the labor market. Therefore, effective utilization of social media by both teachers and students can help extensively in empowering students with the needed skills. Social media which is a group of Internet-based applications built on the ideological foundations of Web 2.0, that allow the creation and exchange of user generated content, and if incorporated into the classroom experience may be the needed answer to unemployment and poverty in Nigeria as beneficiaries can easily connect with existing and potential enterprises and customers, engage with them and reinforce mutual business benefits. Challenges and benefits of social media use in education in Nigeria universities were revealed in this study.

Keywords: Challenges, opportunities, utilization, social media, business education.

MOBILE COLLABORATION LEARNING IN DEVELOPING NATIONS: IMPACT ON STUDENTS AND OPPORTUNITIES FOR GROWTH

Ikramuddin Junejo, Soonh Mangi

Universiti Malaysia Perlis, Malaysia

Szabist University Pakistan

Abstract:

New and more powerful communications technologies continue to emerge at a rapid pace and their uses in education are widespread and the impact remarkable in the developing societies. This study investigates Mobile Collaboration Learning Technique (MCLT) on learners' outcome among students in tertiary institutions of developing nations (a case of Nigeria students). It examines the significance of retention achievement scores of students taught using mobile collaboration and conventional method. The sample consisted of 120 students using Stratified random sampling method. Five research questions and hypotheses were formulated, and tested at 0.05 level of significance. A student achievement test (SAT) was made of 40 items of multiple-choice objective type, developed and validated for data collection by professionals. The SAT was administered to students as pre-test and post-test. The data were analyzed using t-test statistic to test the hypotheses. The result indicated that students taught using MCLT performed significantly better than their counterparts using the conventional method of instruction. Also, there was no significant difference in the post-test performance scores of male and female students taught using MCLT. Based on the findings, the following submissions was made that: Mobile collaboration system be encouraged in the institutions to boost knowledge sharing among learners, workshop and training should be organized to train teachers on the use of this technique, schools and government should consistently align curriculum standard to trends of technological dictates and formulate policies and procedures towards responsible use of MCLT.

Keywords: Education, communication, learning, mobile collaboration, technology.

NAVIGATING COMPLEXITY: LEADERSHIP STRATEGIES AND KNOWLEDGE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION

Ummi Naiemah, Sarai Muhammad Saad

Universiti Malaysia Perlis ,Malaysia

Daffodil International University, Bangladesh

Abstract:

Complex environments triggered by globalization have necessitated new paradigms of leadership – Complexity Leadership that encompass multiple roles that leaders need to take upon. Success of Higher Education institutions depends on how well leaders can provide adaptive, administrative and enabling leadership. Complexity Leadership seems all the more relevant for institutions that are knowledge-driven and thrive on Knowledge creation, Knowledge storage and retrieval, Knowledge Sharing and Knowledge applications. Discussed in this paper are the elements of Globalization and the opportunities and challenges that are brought forth by globalization. The Complexity leadership paradigm in a knowledge-based economy and the need for such a paradigm shift for higher education institutions is presented. Further, the paper also discusses the support the leader requires in a knowledge-driven economy through knowledge management initiatives.

Keywords: Globalization, Complexity Leadership, Knowledge Management.

STRATEGIC EDUCATIONAL PLANNING: ENSURING THE MAINTENANCE OF ELECTRIC POWER EQUIPMENT

Chennai Yassmine ,Belaidi Salah

LMCE Laboratory, University of Biskra, Algeria

Abstract:

Students of Higher Education Technical School of Professional Studies in Novi Sad follow the subject 'Maintenance of Electric Power Equipment' at the Electrotechnical Department. This paper presents educational plan and program of the subject Maintenance of Electric Power Equipment. The course deals with the problems of preventive and investing maintenance of transformer stations (TS), performing and maintenance of grounding of TS and pillars, as well as tracing and detection the location of the cables failure. There is a special elaborated subject concerning the safe work conditions for the electrician during network maintenance, as well as the basics of making and keeping technical documentation of the equipment.

Keywords: Educational plan and program, electric power equipment, maintenance, technical documentation, safe work.

PRINCIPALS' INTERPERSONAL EMOTIONAL INTELLIGENCE AND JOB SATISFACTION: INSIGHTS FROM TEACHERS' PERSPECTIVES

Imola Katalin NAGY

Sapientia Hungarian University of Transylvania, Hungarian

Abstract:

For schools to be desirable places in which to work, it is necessary for principals to recognise their teachers' emotions, and be sensitive to their needs. This necessitates that principals are capable to correctly identify their emotionally intelligent behaviours (EIBs) they need to use in order to be successful leaders. They also need to have knowledge of their emotional intelligence and be able to identify the factors and situations that evoke emotion at an interpersonal level. If a principal is able to do this, then the control and understanding of emotions and behaviours of oneself and others could improve vastly. This study focuses on the interpersonal EIBS of principals affecting the job satisfaction of teachers. The correlation coefficients in this quantitative study strongly indicate that there is a statistical significance between the respondents' level of job satisfaction, the rating of their principals' EIBs and how they believe their principals' EIBs will affect their sense of job satisfaction. It can be concluded from the data obtained in this study that there is a significant correlation between the sense of job satisfaction of teachers and their principals' interpersonal EIBs. This means that the more satisfied a teacher is at school, the more appropriate and meaningful a principal's EIBs will be. Conversely, the more dissatisfied a teacher is at school the less appropriate and less meaningful a principal's interpersonal EIBs will be. This implies that the leaders' EIBs can be construed as one of the major factors affecting the job satisfaction of employees.

Keywords: Emotional intelligence, teachers' emotions, teachers' job satisfaction, principals' emotionally intelligent behaviours.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT PRACTICES AMONG SECONDARY SCHOOL TEACHERS IN BRUNEI DARUSSALAM

Baiju Thomas

Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute, India

Abstract:

This research paper presents the current practices of teacher professional development, perceived as beneficial by teachers themselves, in a private secondary school in Brunei Darussalam. This is part of the findings of a larger qualitative study on teacher empowerment, using ethnographic methods for data collection, i.e. participant observation, interviews and document analysis. The field work was carried out over a period of six months in 2013. An analysis of the field data revealed multiple pathways of teacher professional development existing in the school. The results indicate that school leaders, the teacher community in the school, students, and the teachers themselves were the agents in a school that facilitated teacher empowerment. Besides contributing to the knowledge base on teacher professional development, the results of this study provide directions for educational policy makers in their efforts to enhance professional development in secondary schools of similar characteristics. For school leaders and the teacher community, these findings offer guidelines for maximizing the opportunities for these professional development practices, by strengthening collegiality and by using the existing structures optimally for the benefit of all concerned.

Keywords: Colleagues and the wider teacher community, school leaders, self-driven professional development, teacher professional development.

FROM TRADITIONAL TO ENTREPRENEURIAL UNIVERSITIES: A SWEDISH PERSPECTIVE ON TRANSFORMATIVE APPROACHES

Ouassaf Mebarka

LMCE Laboratory, University of Biskra, Algeria

Abstract:

Sweden has succeeded to maintain a high level of growth and development and has managed to sustain highly ranked position among the world's developed countries. In this regard, Swedish universities are playing a vital role in supporting innovation and entrepreneurship at all levels and developing Swedish knowledge economy. This paper is aiming to draw on the experiences of two leading Swedish universities, addressing their transformation approach to create entrepreneurial universities and fulfilling their objectives in the era of knowledge economy. The objectives of the paper include: 1) Introducing the Swedish higher education and its characteristics. 2) Examining the infrastructure elements for innovation and Entrepreneurship at two of the Swedish entrepreneurial universities. 3) Addressing the key aspects of support systems in the initiatives of both Chalmers and Gothenburg universities to support innovation and advance entrepreneurial practices. The paper will contribute to two discourses: 1) Examining the relationship between support systems for innovation and entrepreneurship and the Universities' policies and practices. 2) Lessons for University leaders to assist the development and implementation of effective innovation and entrepreneurship policies and practices.

Key words: Traditional, Entrepreneurial Universities, Swedish , Transformative Approaches

EXPLORING GENDER DISPARITIES IN BASIC MATH SKILLS PERFORMANCE: A STUDY IN LEBANESE STATISTICS COURSES

Hiba Naccache

Faculty of Education, Lebanese University, Beirut, Lebanon

Abstract:

The present research investigated whether gender differences affect performance in a simple math quiz in statistics course. Participants of this study comprised a sample of 567 statistics students in two different universities in Lebanon. Data were collected through a simple math quiz. Analysis of quantitative data indicated that there wasn't a significant difference in math performance between males and females. The results suggest that improvements in student performance may depend on improved mastery of basic algebra especially for females. The implications of these findings and further recommendations were discussed.

Keywords: Gender, education, math, statistics.

UNVEILING LEARNERS' PERSPECTIVES ON CODE SWITCHING AMONG TERTIARY LEVEL EDUCATORS IN VIETNAM

BENNANI Fatima Zahra, DINAR Brahim , BENJOUID Zakaria

assan 1st Settat University, Morocco

Abstract:

The literature on language teaching and second language acquisition has been largely driven by monolingual ideology with a common assumption that a second language (L2) is best taught and learned in the L2 only. The current study challenges this assumption by reporting learners' positive perceptions of tertiary level teachers' code switching practices in Vietnam. The findings of this study contribute to our understanding of code switching practices in language classrooms from a learners' perspective. Data were collected from student participants who were working towards a Bachelor degree in English within the English for Business Communication stream through the use of focus group interviews. The literature has documented that this method of interviewing has a number of distinct advantages over individual student interviews. For instance, group interactions generated by focus groups create a more natural environment than that of an individual interview because they include a range of communicative processes in which each individual may influence or be influenced by others - as they are in their real life. The process of interaction provides the opportunity to obtain the meanings and answers to a problem that are "socially constructed rather than individually created" leading to the capture of real-life data. The distinct feature of group interaction offered by this technique makes it a powerful means of obtaining deeper and richer data than those from individual interviews. The data generated through this study were analysed using a constant comparative approach. Overall, the students expressed positive views of this practice indicating that it is a useful teaching strategy. Teacher code switching was seen as a learning resource and a source supporting language output. This practice was perceived to promote student comprehension and to aid the learning of content and target language knowledge. This practice was also believed to scaffold the students' language production in different contexts. However, the students indicated their preference for teacher code switching to be constrained, as extensive use was believed to negatively impact on their L2 learning and trigger cognitive reliance on the L1 for L2 learning. The students also perceived that when the L1 was used to a great extent, their ability to develop as autonomous learners was negatively impacted. This study found that teacher code switching was supported in certain contexts by learners, thus suggesting that there is a need for the widespread assumption about the monolingual teaching approach to be re-considered.

Keywords: Code switching, L1 use, L2 teaching, Learners' perception.

ENHANCING LEARNER-CENTERED APPROACHES IN HIGHER EDUCATION INSTRUCTION

Nataliia Antoniuk

University of Graz, Austria

Abstract:

With the rapid development of information technology and the impact of the epidemic environment, the traditional teaching model can no longer meet the requirements of the development of the times. The development of teaching mechanisms is the inevitable trend of the future development of higher education. We must further promote the informatization of higher education in teaching practice, let modern information technology penetrate and practice in classroom teaching, and provide promising opportunities for the high-quality development of higher education. This article, mainly through the distribution of questionnaires to teachers of colleges and universities, aims to understand the degree of informatization in the teaching of colleges and universities. And on the basis of domestic and foreign scholars' research on higher education informatization, it analyzes the existing problems, and finds the optimal solution based on the needs of education and teaching development. According to the survey results, most college teachers will use information technology in teaching practice, but the information technology teaching tools used by teachers are relatively simple, and most of them use only slides. In addition, backward informatization infrastructure and less informatization training are the main challenges facing the current teaching informatization construction. If colleges and universities can make good use of information technology and multimedia technology and combine it with traditional teaching, it will definitely promote the development of college education and further promote the modernization and informatization of higher education.

Keywords: Higher education, teaching practice, informatization construction, e-education.

BRIDGING HIGHER ORDER THINKING SKILLS WITH GEOGEBRA IN PRE-SERVICE TEACHER TRAINING

Dr. Deepali Rawat, Ms. Sapna Tomar

Al-Qasemi Academic College of Education, Israel

Abstract:

High Order Thinking Skills (HOTS) are suggested today as essential for the cognitive development of students and as preparing them for real life skills. Teachers are encouraged to use HOTS activities in the classroom to help their students develop higher order skills and deep thinking. So it is essential to prepare preservice teachers to write and use HOTS activities for their students. This paper describes a model for integrating HOTS activities with GeoGebra in pre-service teachers' preparation. This model describes four aspects of HOTS activities and working with them: activity components, preparation procedure, strategies and processes used in writing a HOTS activity and types of the HOTS activities. In addition, the paper describes the pre-service teachers' difficulties in preparing and working with HOTS activities, as well as their perceptions regarding the use of these activities and GeoGebra in the mathematics classroom. The paper also describes the contribution of a HOTS activity to pupils' learning of mathematics, where this HOTS activity was prepared and taught by one pre-service teacher.

Keywords: Higher order thinking, HOTS activities, pre-service teachers, teachers' preparation.

FLIPPED CLASSROOM METHODOLOGY FOR LIBERAL ARTS STUDENTS

Okorafor Uneke Josephine

Yaba College of Technology, Nigeria

Abstract:

To ensure student success in a non-majors biology course, a flipped classroom pedagogical approach was developed and implemented. All students were assigned online lectures to listen to before they come to class. A three hour lecture was split into one hour of online component, one hour of in class lecture and one hour of worksheets done by students in the classroom. This deviation from a traditional 3 hour in class lecture has resulted in increased student interest in science as well as better understanding of difficult scientific concepts. A pre and post survey was given to measure the interest in the subject and grades were used to measure the success rates. While the overall grade average did not change dramatically, students reported a much better appreciation of biology. Also, students overwhelmingly like the use of worksheets in class to help them understand the concepts. They liked the fact that they could listen to lectures at their own pace on line and even repeat if needed. The flipped classroom approach turned out to work really well our non-science majors and the author is ready to implement this in other classrooms.

Keywords: Flipped classroom, non-science majors, pedagogy, technological pedagogical model.

NAVIGATING THE DIGITAL PEDAGOGICAL LANDSCAPE: CRAFTING A WRITING TOOL FOR EDUCATION

DEEPALI TOMAR

Himalayiya University, India

Abstract:

In educational technology, the idea of innovation is usually tethered to contemporary technological inventions and emerging technologies. Yet, using long-known technologies in ways that are pedagogically or experimentally new can reposition them as emerging educational technologies. In this study we explore how a subtle pivot in pedagogical thinking led to an innovative education technology. We describe the design and implementation of an online writing tool that scaffolds students in the evaluation of their own informational texts. We think about how pathways to innovation can emerge from pivots, namely a leveraging of longstanding practices in novel ways has the potential to cultivate new opportunities for learning. We first unpack Infowriter in terms of its design, then we describe some results of a study in which we implemented an intervention which included our designed application.

Keywords: Design, innovation, learning, technology, writing.

EVALUATING THE FEASIBILITY OF ONLINE ASSESSMENT IN FOSTERING CRITICAL THINKING

Jelena Lutovac

Department of Mathematics, Foundation Programme, Qatar

Abstract:

The purpose of this study is to determine whether paper assessment especially in the subject mathematics will ever be completely replaced by online assessment using Learning Management System and Content Management System such as blackboard. Testing students has moved from the traditional scribbling and sketching on paper towards working online on a screen and keyboard. It is found that online assessment by using selective types of questions like multiple choices, true or false and final answer questions don't reflect the actual understanding of students in solving the problems and teachers can't determine the weakness points of students. In addition, it is showed that OBMCQs are a very good tool for self-assessment and when teachers are testing for knowledge and facts. But when it comes to the skills, OBMCQs are poor tools for measuring the ability to apply knowledge to complex math problem.

Keywords: Paper assessment, online assessment, learning management system, content management system.

UNDERSTANDING FACTORS AFFECTING ENGLISH LANGUAGE LEARNING AT BISHA COLLEGE OF TECHNOLOGY

Jelena Lutovac

Department of Mathematics, Foundation Programme, Qatar

Abstract:

This paper participates in giving new vision and explains the learning and acquisition processes of English language by analyzing a certain context. Five important factors in English language acquisition and learning are discussed and suitable solutions are provided. The factors are compared with the learners' linguistic background at Bisha College of Technology BCT attempting to link the issues faced by students and the research done on similar situations. These factors are phonology, age of acquisition, motivation, psychology and courses of English. These factors are very important; because they interfere and affect specific learning processes at BCT context and general English learning situations.

Keywords: Acquisition, age, factors, language, learning.

ENHANCING MATHEMATICS LEARNING ONLINE THROUGH OPEN EDUCATIONAL RESOURCES

Haohao Wang

Mathematics Department of Southeast Missouri State University, Cape Girardeau, MO
63701 USA

Abstract:

Technology, multimedia in Open Educational Resources, can contribute positively to student performance in an online instructional environment. Student performance data of past four years were obtained from an online course entitled Applied Calculus (MA139). This paper examined the data to determine whether multimedia (independent variable) had any impact on student performance (dependent variable) in online math learning, and how students felt about the value of the technology. Two groups of student data were analyzed, group 1 (control) from the online applied calculus course that did not use multimedia instructional materials, and group 2 (treatment) of the same online applied calculus course that used multimedia instructional materials. For the MA139 class, results indicate a statistically significant difference ($p = .001$) between the two groups, where group 1 had a final score mean of 56.36 (out of 100), group 2 of 70.68. Additionally, student testimonials were discussed in which students shared their experience in learning applied calculus online with multimedia instructional materials.

Keywords: Online learning, Open Educational Resources, Multimedia, Technology.

TOWARDS A MEANINGFUL REFORM IN GENERAL EDUCATION: INTEGRATING CORE CURRICULA WITH INSTITUTIONAL VALUES

Mahran Al-Ghayeb, Nayef Jomaa Jomaa

University of Technology and Applied Sciences Salalah, Oman

Abstract:

A central element of higher education today is the “core” or “general education” curriculum: that configuration of courses that often encompasses the essence of liberal arts education. Ensuring that such offerings reflect the mission and values of the institution is a challenge faced by most college and universities, often more than once. This paper presents an action model of program planning designed to structure the processes of developing, implementing and revising core curricula in a manner consistent with key institutional goals and objectives. Through presentation of a case study from a university in the United States, the elements of needs assessment, stakeholder investment and collaborative compromise are shown as key components of a planning strategy that can produce a general education program that is comprehensive, academically rigorous, assessable, and mission consistent. The paper concludes with recommendations for both the implementation and evaluation of such programs in practice.

Keywords: Academic assessment, academic program planning, curriculum development, general education reform.

HARNESSING THE POWER OF BIG DATA IN EDUCATION: PRACTICAL APPLICATIONS AND IMPLICATIONS

Francis, A. JERO, Edirin IKENGA

Delta State University, Nigeria

Abstract:

Big Data and analytics have gained a huge momentum in recent years. Big Data feeds into the field of Learning Analytics (LA) that may allow academic institutions to better understand the learners' needs and proactively address them. Hence, it is important to have an understanding of Big Data and its applications. The purpose of this descriptive paper is to provide an overview of Big Data, the technologies used in Big Data, and some of the applications of Big Data in education. Additionally, it discusses some of the concerns related to Big Data and current research trends. While Big Data can provide big benefits, it is important that institutions understand their own needs, infrastructure, resources, and limitation before jumping on the Big Data bandwagon.

Keywords: Analytics, Big Data in Education, Hadoop, Learning Analytics.

EXPLORING FACEBOOK AS AN ALTERNATIVE LEARNING TOOL IN MALAYSIAN HIGHER EDUCATION: A STRUCTURAL

Imola Katalin Kovács

University of Transylvania, Hungarian

Abstract:

Networking is important among students to achieve better understanding. Social networking plays an important role in the education. Realizing its huge potential, various organizations, including institutions of higher learning have moved to the area of social networks to interact with their students especially through Facebook. Therefore, measuring the effectiveness of Facebook as a learning tool has become an area of interest to academicians and researchers. Therefore, this study tried to integrate and propose new theoretical and empirical evidences by linking the western idea of adopting Facebook as an alternative learning platform from a Malaysian perspective. This study, thus, aimed to fill a gap by being among the pioneering research that tries to study the effectiveness of adopting Facebook as a learning platform across other cultural settings, namely Malaysia. Structural equation modeling was employed for data analysis and hypothesis testing. This study finding has provided some insights that would likely affect students' awareness towards using Facebook as an alternative learning platform in the Malaysian higher learning institutions. At the end, future direction is proposed.

Keywords: Learning Management Tool, Social Networking, Education, Malaysia.

LEVERAGING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY TO ENHANCE CHILDREN'S POTENTIAL IN SCIENCE: ADDRESSING CHALLENGES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN NIGERIA

Dr. Gabriella NAGY

Principal Lecturer with the Department of Primary Education Studies, College of
Education, Agbor, Delta state, Nigeria

Abstract:

After the internet explosion in the 90's, technology was immediately integrated into the school system. Technology which symbolizes advancement in human knowledge was seen as a setback by many educators. Efforts have been made to help stem this erroneous beliefs and help educators realize the benefits of technology and ways of implementing it in the classrooms especially in the sciences. This advancement created a constantly expanding gap between the pupil's perception on the use of technology within the learning atmosphere and the teacher's perception and limitations hence, the focus of this paper is on the need to refocus on the use of Science and Technology in enhancing children's potentials in learning at school especially in Science for sustainable development in Nigeria. The paper recommended measures for facilitating the sustenance of science and technology in Nigerian schools so as to enhance the potentials of our children in Science and Technology for a better tomorrow.

Keywords: Children's potential, Educational system, ICT, Sustainable development.

DEVELOPING A TRANSNATIONAL STUDENT SUCCESS FRAMEWORK FOR PRE-CLINICAL MEDICAL EDUCATION: AN ACTION RESEARCH INITIATIVE IN TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION

Ayesha Batool

Head of Student Development & Wellbeing at the Royal College of Surgeons in
Ireland, Medical University of Bahrain

Abstract:

This paper describes an Action Research project which was undertaken to inform professional practice in order to develop a newly created Centre for Student Success in the specific context of transnational medical and nursing education in the Middle East. The objectives were to enhance the academic performance, persistence, integration and personal and professional development of a multinational study body, in particular in relation to pre-clinical medical students, and to establish a comfortable, friendly and student-driven environment within an Irish medical university recently established in Bahrain. The outcomes of the project resulted in the development of a specific student success ‘signature’ for this particular transnational higher education context.

Keywords: Global-Local, pre-clinical medical students, student success, transnational higher education, Middle East.

CASE STUDY: FACILITATING COLLABORATIVE TEAMWORK IN HIGHER EDUCATION

Dr. Farkhanda Iqbal

University of Agriculture, Pakistan

Abstract:

If teamwork is the key to organizational learning, productivity and growth, then, why do some teams succeed in achieving these, while others falter at different stages? Building teams in higher education institutions has been a challenge and an open-ended constructivist approach was considered on an experimental basis for this study to address this challenge. For this research, teams of students from the MBA program were chosen to study the effect of teamwork in learning, the motivation levels among student team members, and the effect of collaboration in achieving team goals. The teams were built on shared vision and goals, cohesion was ensured, positive induction in the form of faculty mentoring was provided for each participating team and the results have been presented with conclusions and suggestions.

Keywords: Collaboration, Leadership, Motivation, Reinforcement Teamwork.

EXAMINING TEACHER DISCOURSE IN LEARNER-CENTERED TEACHING PRACTICES

Assoc. Prof. Asif Anjum

Alhamd Islamic University, Pakistan

Abstract:

Being main teaching media and major source of comprehensive target language input, teacher talk plays an important role in learners' second-language acquisition. Under the trend of "learner-centered" teaching mode, some researchers think that the best teacher talk means less. But the author holds that, in Chinese second language classroom, it is not advisable to lay too much stress on the formal students' participation, which requires the teacher to say as little as possible and the student to say as much as possible. The emphasis should be put on how to raise teacher talk's quality.

Keywords: Comprehensive language input, "learner-centered" teaching mode, teacher talk, teacher talk's quality.

EXPLORING ACCESS TO HIGHER EDUCATION: INSIGHTS FROM THE UNIVERSITY OF CALABAR PRE-DEGREE PROGRAM

Eni I. Eni, James Okon, Ashang J. Ashang

Federal College of Education, Obudu, Cross River State, Nigeria.

Abstract:

The pre-degree program of the University of Calabar was introduced to help increase access to tertiary Education in science related courses. Its main objective was to provide access to candidates from educationally less developed states (ELDS) and states within its catchment area. An impact evaluation of the program was conducted, from where the aspect of providing access to University Education was reported here. Two research questions were formulated; ex-post-facto research design and purposive sampling technique were adopted for the study. Data collected was analyzed using descriptive statistics in terms of frequencies and percentages. The result of data analysis showed that the pre-degree program of the University of Calabar has provided educational access to Nigerians especially those from educationally less developed states in science related courses. It was therefore recommended that the program be sustained and further be improved upon to facilitate its continued provision of access to University Education in Nigeria.

Keywords: Educationally Less Developed States, Higher Education, Pre-Degree program, University of Calabar,

FACILITATING COOPERATIVE LEARNING: PRINCIPLES OF MATHEMATICS INSTRUCTION FOR GRADUATE-LEVEL STUDENTS

Abdulgaffar Muhammad# Sunday Jones ANIEFOR

Faculty of Sciences and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University, 1 U-tong
Nok Road, Dusit ,Bangkok 10300, Thailand

Abstract:

The aim of this research was to create collaborative learning activities in the course of Principles of Mathematics for graduate level by investigating the students' ability in proving the mathematics principles as well as their attitudes towards the activities. The samples composed of 2 main group; lecturers and students. The lecturers consisted of 3 teachers who taught the course of Principles of Mathematics at Rajabhat Suan Sunandha University in the academic year 2012. The students consisted of 32 students joining the cooperative learning activities in the subject of Principles of Mathematics in the academic year 2012. The research tools included activity plan for cooperative learning, testing on mathematics with the reliability of 0.8067 and the attitude questionnaires reported by the students. The results showed that: 1) the efficiency of the developed cooperative learning activities was 69.76/ 68.57 which was lower than the set criteria at 70/70. 2) The students joining the cooperative learning activities were able to prove the principles of mathematics at the average of 70%. 3) The students joining the cooperative learning activities reported moderate attitude towards the activities.

Keywords: Instructional Design, Pedagogical, Teaching/ Learning Strategies.

RELATIONSHIP OF ARM ACUPRESSURE POINTS AND THAI TRADITIONAL MASSAGE

Svitlana Hanaba

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, UKRAINE

Abstract:

The purpose of this research paper was to describe the relationship of acupressure points on the anterior surface of the upper limb in accordance with Applied Thai Traditional Massage (ATTM) and the deep structures located at those acupressure points. There were 2 population groups; normal subjects and cadaver specimens. Eighteen males with age ranging from 20-40 years old and seventeen females with ages ranging from 30-97 years old were studied. This study was able to obtain a fundamental knowledge concerning acupressure point and the deep structures that related to those acupressure points. It might be used as the basic knowledge for clinically applying and planning treatment as well as teaching in ATTM.

Keywords: Acupressure point (AP), Applied Thai Traditional Medicine (ATTM), Paresthesia, Numbness.

DESIGNING EFFECTIVE RUBRICS FOR VOCATIONAL EDUCATION ASSESSMENT

Phan Kim Huong. Bui Hoang Tan

Universiti Tun Hussein Onn Malaysia, 86400 Parit Raja, BatuPahat, Johor, Malaysia

Abstract:

Rubric is a very important tool for teachers and students for a variety of purposes. Teachers use the rubric for evaluating student work while students use rubrics for self-assessment. Therefore, this paper was emphasized scoring rubric as a scoring tool for teachers in an environment of Competency Based Education and Training (CBET) in Malaysia Vocational College. A total of three teachers in the fields of electrical and electronics engineering were interviewed to identify how the use of rubrics practiced since vocational transformation implemented in 2012. Overall holistic rubric used to determine the performance of students in the skills area.

Keywords: Rubric, Vocational Education.

A STUDY ON UNDERSTANDING DRUG USE KNOWLEDGE AND ANTIMICROBIAL BEHAVIOR

Ionela RUS, Prof. Dr. Remus RUNCAN

lecturer at College of Allied Health Science, Suan Sunandha Rajabhat University,
Bangkok, Thailand

Abstract:

The import value of Antimicrobial drugs reached approximately fifteen million Baht in 2010, considered as the highest import value of all modern drugs, and this value is rising every year. Antimicrobials are considered the hazardous drugs by the Ministry of Public Health (No. 10). This research was conducted in order to investigate the past knowledge of drug use and Antimicrobial drug use behavior. A total of 757 students were selected as the samples out of a population of 1,800 students. This selected students had the experience of Antimicrobial drugs use a year ago. A questionnaire was utilized in this research. The findings put on the view that knowledge gained by the students about proper use of Antimicrobials drugs was not brought into practice. This suggests that the education procedure regarding drug use needs adjustment. And therefore the findings of this research are expected to be utilized as guidelines for educating people about the proper use of Antimicrobials drugs. At a broader perspective, correct drug use behavior of the public may potentially reduce drug cost of the Ministry of Public Health of Thailand.

Keywords: Drug Use Knowledge, Antimicrobial Drugs, Drug Use Behavior.

INNOVATIVE ONLINE LESSONS TO ENHANCE MASTER'S DEGREE LEARNING IN CURRICULUM AND INSTRUCTION

Assoc. Prof. Dr. PatriciaRUNCAN

Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, 10300, Thailand

Abstract:

The purposes of the research were to develop online lessons to strengthen the learning process of Master's degree students majoring in Curriculum and Instruction at Suan Sunandha Rajabhat University; to achieve the efficiency criteria of 80/80; and to study the satisfaction of students who use online lessons to strengthen the learning process of Master's degree students majoring in Curriculum and Instruction at Suan Sunandha Rajabhat University. The sample consisted of 40 university students studying in semester 1, academic year 2012. The sample was determined by Purposive Sampling. Selected students were from the class which the researcher was the homeroom tutor. The tutor was responsible for the teaching of learning process. Tools used in the study were online lessons, 60-point performance test, and evaluation test of satisfaction of students on online lessons. Data analysis yielded the following results; 83.66/88.29 efficiency of online lessons measured against the criteria; the comparison of performance before and after taking online lessons using t-test yielded 29.67. The statistical significance was at 0.05; the average satisfaction level of forty students on online lessons was 4.46 with standard deviation of 0.68.

Keywords: Online Lessons, Curriculum and Instruction.

FOSTERING COLLABORATIVE ONLINE LEARNING EXPERIENCES FOR EDUCATORS

Mina Mahbod

Authors are independent education researcher in Sibü, Sarawak, Malaysia

Abstract:

This paper was prepared to see the perceptions of online lectures regarding collaborative learning, in terms of how lecturers view online collaborative learning in the higher learning institution. The purpose of this study was conducted to determine the perceptions of online lectures about collaborative learning, especially how lecturers see online collaborative learning in the university. Adult learning education enhance collaborative learning culture with the target of involving learners in the learning process to make teaching and learning more effective and open at the university. This will finally make students learning that will assist each other. It is also to cut down the pressure of loneliness and isolation might felt among adult learners. Their ways in collaborative online was also determined. In this paper, researchers collect data using questionnaires instruments. The collected data were analyzed and interpreted. By analyzing the data, researchers report the results according the proof taken from the respondents. Results from the study, it is not only dependent on the lecturer but also a student to shape a good collaborative learning practice. Rational concepts and pattern to achieve these targets be clear right from the beginning and may be good seen by a number of proposals submitted and include how the higher learning institution has trained with ongoing lectures online. Advantages of online collaborative learning show that lecturers should be trained effectively. Studies have seen that the lecturer aware of online collaborative learning. This positive attitude will encourage the higher learning institution to continue to give the knowledge and skills required.

Keywords: Collaborative Online Learning, Lecturers' Training.

ÖĞRETMENLER İÇİN BİR YOL HARİTASI: DİSİPLİN MODELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğretmen, Betül KAŞ

Milli Eğitim Bakanlığı, - <https://orcid.org/0000-0003-1610-0957>

ÖZET

Sınıf yönetiminde disiplin kavramı; öğrencilerin motivasyonu, sınıf kuralları ve prosedürlerinin oluşturulması, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma stratejileri gibi konularla ilişkilidir (Aksoy, 2001; Atıcı, 2014, s. 4; Ünsal, 2018). Sınıfta disiplinin sağlanması amacıyla önerilen ve geliştirilen çok sayıda yaklaşım ve modeller vardır. Aksoy'a (2001) göre disiplin anlayışlarının ve modellerinin temellerini bilmenin, öğretmenlerin sınıf yönetimi ile disiplin planlarını oluştururken kendilerine uygun olanını seçmelerine yardımcı olmak ve sınıf yönetimi ile disiplin anlayışlarını geliştirmeleri veya değiştirmelerine yardımcı olmak gibi yararları vardır.

Literatürde disiplin yaklaşım ve modellerinin çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı ve karşılaştırıldığı çalışmalar mevcuttur (Ada ve Ölçüm, 2002; Aksoy, 2001; Baloğlu, 2001, Baron, 1992; Burden, 2006, s. 19-20; Johnson, Whittington & Oswald, 1994; Sadık, 2006; Wolfgang, 1999). Bu çalışmanın amacı, literatürde yaygın olarak kullanılan disiplin modelleri arasındaki farklılık ve benzerliklerden yola çıkan bir çerçeve oluşturarak güncel bir analiz yapmaktır. Modeller arasındaki farklılık ve benzerlikleri betimleyerek bir çerçeve oluşturmayı amaçlayan bu çalışma, alanyazın taraması ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada modellerin farklı şekilde sınıflandırıldığı ve karşılaştırıldığı makaleler, kitaplar, tezler ve literatürde yapılmış diğer araştırmalar incelenmiştir. Veri analizinde rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden modellerden (Burden, 2006) hangilerinin değerlendirileceği araştırılmış ve literatürde en sık karşılaşılan dokuz model (Etkili İletişim Modeli, Öğretmen Etkililiği Modeli, Öğretimsel Yaklaşım, Ussal-Mantıksal Sonuçlar Modeli, Pozitif Sınıf Disiplin Modeli, Gerçeklik Terapisi, Davranış Değiştirme Modeli, Güvenen Disiplin Modeli, Pozitif Disiplin Modeli) belirlenmiştir. Ayrıntılı bir kaynak taraması ve uzman görüşlerinin alınmasından sonra 15 değerlendirme kriteri belirlenerek, üç ana başlıkta gruplandırılmıştır. Buna göre dokuz disiplin modeli; genel özelliklerine, sınıf içi ilişkilere ve uygulama süreçlerine göre değerlendirilmiştir.

Disiplin modelleri genel özelliklerine göre "Geliştirildiği Tarih, Geliştiren Kişiler, Dayandığı Kuramlar, Amacı, Güçlü Yönleri, Zayıf Yönleri, Vurgusu" yönünden; sınıf içi ilişkilere göre "Öğrenci Rolü, Öğretmen Rolü, Öğrenci-Öğretmen Etkileşimi ve Sınıftaki Güç Merkezi" yönünden; uygulama süreçlerine göre "Kuralları Belirleme, Sınıftaki Kullanılan Stratejiler,

İstenmeyen Davranışlarla Başa Çıkma Stratejileri ve Öğretim Etkinliklerinin Rolü” yönünden ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, Disiplin, Disiplin Yaklaşımları, Disiplin Modelleri

1. GİRİŞ

Eğitim-öğretim etkinliklerinin yapıldığı yerler olan sınıflara, ekolojik bir yaklaşımla bakıldığında öğretmen ve öğrencilerin sınıf ekosisteminin birbirini de etkileyen farklı katmanlarının etkisinde olduğu görülmektedir. Sınıf ekosistemini mikro düzeyden makro düzeye doğru etkileyen faktörler arasında öğrenci, öğretmen, sınıf arkadaşları, sınıf iklimi, aile, okul, akran grubu, sosyal ilişkiler, medya, toplumsal inançlar, toplumsal değerler, yönetim, değişme, gelişme, tarih, zaman sayılabilir (Sadık, 2006).

Sınıf ekosistemini oluşturan bu faktörler, sınıf yönetimini de doğal olarak etkilemektedir. Celep’e (2014, s. 1) göre eğitim-öğretimi gerçekleştirmek için ‘sınıfta bulunan öğretim kaynakları ile öğrencileri eşgüdümleyerek eyleme geçirme süreci’ olan sınıf yönetimi; sınıfın fiziksel ortamının düzenlenmesi, zaman, öğretimin planlanması, kural ve prosedürlerin oluşturulması, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma stratejileri, sınıf içi kişilerarası ilişkilerin düzenlenmesi boyutlarını içeren çok yönlü bir kavramdır (Aksoy, 2001; Atıcı, 2014, s. 4). Sınıf yönetimi, sadece sınıf içinde sağlanan disiplin değil; sınıf ekosisteminin bileşenleri olan okulun, toplumsal çevrenin, ailelerin, kültürün, yönetimin, tarihsel gelişimin etkileşimi altındaki bir uygulamadır. Bu bileşenler, bir sınıfta yönetimin nasıl olabileceğine ilişkin ipuçları vermektedir. Bunun yanında öğretmenlerin sorumluluğundaki sınıf yönetimi, öğretmenin eğitim felsefesi, genel yönetim becerileri (program içeriği seçimi, etkinliklerin planlanması, sınıfın fiziki düzenlenmesi, ders materyallerinin hazırlanması, zaman kullanımı, sınıfın genel organizasyonu gibi), sınıf disiplini prosedürleri (bireysel veya daha kapsamlı bir şekilde tüm sınıf ve okul için disiplin teknikleri kullanarak davranış problemlerinin kontrolü) veya öğretim yöntemleri (program materyallerinin öğretimi ve sunum yolları gibi) ile yakından ilişkilidir (Burden, 2006, s. 19; Wilks, 1996).

Sınıf yönetiminin önemli bir boyutu olan disiplin kavramı; öğrencilerin motivasyonu, sınıf kuralları ve prosedürlerinin oluşturulması, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma stratejileri gibi konularla ilişkilidir (Ünsal, 2018). Disiplinin temel amacı; öğrencilerin sorumluluk duygularını ve ahlaki yönlerini geliştirerek öğrenmeyi kolaylaştırmak ve onları *gerçek hayata* hazırlamaktır. Sınıfta birbirini etkileyen çok sayıda faktörün arasında bir yandan eğitimin amaçlarının gerçekleşmesi için öğrencinin dikkatini sağlayan yapılandırılmış etkinlikler düzenlemek, bir yandan da disiplini sağlamak oldukça zorlu bir görevdir. Bu görevi üstlenen öğretmenler, birçok açıdan yeterli olsalar da disiplini sağlayamadıklarında istenmeyen davranışlar ortaya çıkacak ve öğretim faaliyetleri olumsuz etkilenecektir.

Disiplin sorunlarının ortaya çıkmasının önlenmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler için sınıf disiplininin en iyi yoludur (Jones, Jones & Jones, 2007, s. 20). Jones’a göre iyi yapılandırılmış bir sınıf ve öğretim arasında bir denge vardır ve bu denge disiplin sorunlarını engeller (Tauber, 2007, s. 126). Öğretim etkinlikleri doğru bir şekilde planlandığında,

öğrenmeyle meşgul olan öğrencilerin, istenmeyen davranışları gösterme ihtimalleri azalacaktır. Bu nedenle öğretmenler hem disipline, hem de iyi bir öğretime odaklanmalıdır.

Sınıfta disiplinin sağlanması amacıyla önerilen ve geliştirilen çok sayıda yaklaşım ve modeller vardır. Disiplin yaklaşımları ve modelleri; öğrencilerin özellikleri, davranışın nedenleri, davranışın meydana geldiği koşullar ve ortamlar değerlendirilerek benimsenmelidir (Sadık, 2006). Tüm öğretmen, sınıf veya davranışlar için geçerli bir disiplin modeli olmadığından öğretmenler sınıflarının koşullarını göz önünde bulundurarak, sınıfları ve ortaya çıkan durumlar için uygun modelleri seçmeli ve sınıf yönetimini yapılandırmalıdır (Pala, 2005).

Disiplin modellerinin dayandığı disiplin yaklaşımları, felsefi ve psikolojik anlayışların temellerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Alanyazında disiplin yaklaşımlarını, cezalandırıcı (müdahaleci), korku yoluyla engellemeye dayalı, iyileştirici (düzeltici), önleyici (yapıcı) ve koruyucu (etkileşimsel) disiplin anlayışı; düşük düzey öğretmen kontrollü, orta düzey öğretmen kontrollü ve yüksek düzey öğretmen kontrollü yaklaşımlar; yapıcı disiplin, önleyici disiplin ve düzeltici disiplin; geleneksel disiplin anlayışı, pozitif disiplin anlayışı ve onur grupları disiplin anlayışı, geleneksel, ilerlemeci, sosyoeleştirel ve serbest yönelimler gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılarak yapılan çalışmalar görülmektedir (Ada ve Ölçüm, 2002; Baloğlu, 2001, s. 171; Sadık, 2006; Burden, 2006, s. 19-20, Johnson, Whittington & Oswald, 1994). Bu yaklaşımların farklılaşması, öğrencilerin gelişimi ve kuralların, otoritenin veya cezanın bu gelişimi nasıl ilerlettiği veya geciktirdiği hakkındaki varsayımlarının çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır (Newton, 1980).

Öğretmenlerin pratikte sınıfta kullandıkları çeşitli disiplin modellerinin ise, benzerlik gösterdiği yönleri kadar birbirlerinden farklılaştığı yönleri de vardır. Bu farklılıklar, modellerin dayandığı disiplin anlayışlarına göre ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1. Felsefe, Model, Strateji Sıralaması

Kaynak: Tauber, 2007, s. 5.

Aksoy'a (2001) göre disiplin anlayışlarının ve modellerinin temellerini bilmenin, öğretmenlerin sınıf yönetimi ile disiplin planlarını oluştururken kendilerine en uygun olanını seçmelerine yardımcı olmak ve sınıf yönetimi ile disiplin anlayışlarını geliştirmeleri veya değiştirmelerine yardımcı olmak gibi yararları vardır. Çünkü disiplin modelleri, öğretmen ve öğrenci ilişkileri ile etkileşimlerinin nasıl olacağını gösterir.

Literatürde disiplin modellerinin de çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı ve karşılaştırıldığı çalışmalar mevcuttur. Aksoy (2001) ve Burden (2006), Wolfgang (1999) tarafından rehberlik eden (müdahaleci olmayan) yaklaşım, etkileşimsel yaklaşım ve müdahaleci (müdahale eden) yaklaşım olarak üç temel başlık altında kavramsallaştırılan disiplin modellerini çeşitli yönlerden birbiriyle karşılaştırmıştır. Baron (1992) ise disiplin modellerinin literatürde öğrenci ve öğretmen merkezli olarak sınıflandırıldığını ifade etmiştir.

Disiplin modellerine ilişkin yapılan farklı sınıflandırmalar ve karşılaştırmalar hem literatürün yapılandırılmasına, hem sınıf ve okullarda uygun disiplin modellerinin seçilmesine yardımcı olabilir. Her modelin sınırlılıkları ve üstünlükleri olduğu gibi kendisine ait bazı teknikleri ve stratejileri vardır. Hangi disiplin modelinin kullanılacağına karar verecek okul yöneticileri, öğretmenler, öğretmen adayları ile bu alanda çalışan araştırmacılar modelin nasıl ve niçin geliştirildiğini, öğretim amaçlarıyla ne kadar örtüştüğünü, ne tür uygulamalar gerektirdiğini bilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, alanda yaygın olarak kullanılan disiplin modelleriyle ilgili bir analiz yapmaktır. Modeller arasındaki farklılık ve benzerlikleri betimleyerek bir çerçeve oluşturmayı amaçlayan bu çalışmada, Burden'ın (2006) rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden model olarak üç farklı grupta sınıflandırdığı disiplin modellerinden dokuz disiplin modeli belirlenerek, alanyazın taraması sonucunda belirlenen 15 kritere göre değerlendirilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de disiplin modellerinin karşılaştırılarak betimlendiği herhangi bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle alanyazına katkı sunması bakımından bu çalışma önemli görülmektedir. Bunun yanında, çalışmanın özellikle öğretmen adaylarının, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin disiplin modelleriyle ilgili bilgi ve farkındalıklarını arttıracakı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Disiplin modellerinin belirli kriterlere göre değerlendirilerek açıklanması amacıyla yapılan bu çalışma, alanyazın taraması ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada modellerin farklı şekilde sınıflandırıldığı ve karşılaştırıldığı makaleler, kitaplar, tezler ve alanda yapılmış diğer araştırmalar incelenmiştir.

Veri analizi için öncelikle rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden modellerden hangilerinin değerlendirileceği araştırılmış ve alanda en sık karşılaşılan dokuz model belirlenmiştir. Analiz edilen modellere ilişkin bilgiler Çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge 1

Analiz Edilen Disiplin Modelleri

Rehberlik Eden Modeller	Etkileşimsel Modeller	Müdahale Eden Modeller
1. Etkili İletişim Modeli	4. Ussal-Mantıksal Sonuçlar Modeli	7. Davranış Değişirme Modeli
2. Öğretmen Etkililiği Modeli	5. Pozitif Sınıf Disiplin Modeli	8. Güvengen Disiplin Modeli
3. Öğretimsel Yaklaşım	6. Gerçeklik Terapisi	9. Pozitif Disiplin Modeli

Daha sonra belirlenen modellerin hangi özelliklere göre değerlendirileceğine karar vermek için yapılan ayrıntılı bir kaynak taramasından ve uzman görüşleri alınmasından sonra 15 kriter belirlenerek, bu kriterler üç ana başlıkta gruplandırılmıştır. Buna göre modeller; genel

özelliklerine, sınıf içi ilişkilere ve uygulama süreçlerine göre değerlendirilmiştir. Modellerinin değerlendirmesinde kullanılacak olan kriterlere ilişkin bilgiler Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2

Modellerin Değerlendirildiği Kriterler

Modeller	Genel Özellikler	Sınıf İçi İlişkiler ve Süreçler	Uygulama Süreci
Rehberlik Eden Modeller	1. Geliştirildiği tarih	8. Öğrenci Rolü	12. Kuralları Belirleme
	2. Geliştirenler	9. Öğretmen Rolü	13. Sınıf İçi Kullanılan Stratejiler
	3. Dayandığı Kuramları	10. Öğrenci-Öğretmen Etkileşimi	14. İstenmeyen Davranışlarla Başa Çıkma Stratejileri
Etkileşimsel Modeller	4. Amacı	11. Güç Merkezi	15. Öğretim Etkinliklerinin Rolü
	5. Güçlü Yönleri		
Müdahale Eden Modeller	6. Zayıf Yönleri		
	7. Vurgusu		

Çalışmanın inandırıcılığını ve tutarlılığını sağlamak amacıyla, alan uzmanının görüşlerine başvurulmuş ve alan uzmanı çalışmanın belirli aşamalarında çalışmayı inceleyerek dönütler vermiştir. Araştırmanın aktarılabilirliğini artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için ise, veriler farklı kaynaklardan da kontrol ederek doğrulanmaya çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden disiplin modellerinin genel özellikleri, sınıf içi ilişkiler ve uygulama süreçlerine göre detaylı olarak değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular sırasıyla sunulmuştur.

3.1. Disiplin Modellerinin Genel Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden disiplin modellerinden her bir grup içinde üç model olmak üzere toplamda dokuz model; geliştirildikleri tarih, geliştiren kişiler, dayandıkları kuramlar, amaçları, güçlü-zayıf yönleri ve yaptıkları vurguya göre karşılaştırılmıştır. Bu dokuz modelin genel özelliklerine ilişkin bilgiler Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3

Disiplin Modellerinin Genel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Model	Geliştirildiği tarih	Geliştiren Kişiler	Dayandığı Kuramlar	Amacı	Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri	Vurgusu
Etkili İletişim Modeli	1971	Haim Ginott	Hümanist psikoloji	Sınıftaki iletişim ve öğrenmenin önündeki engelleri kaldırma	Olumlu öğretmen-öğrenci iletişimi Öğrenci özerkliğini ve benlik algısını geliştirmesi	Disiplin problemlerini çözmeye belirli ilkelerin olmaması	Güvenli, insancıl ve verimli sınıf iklimini oluşturma
<u>Rehberlik Eden Modeller</u>							
Öğretmen Etkililiği Modeli	1974	Thomas Gordon	Rogers'ın Benlik Kuramı Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Hümanist Psikoloji	İletişim becerileri ve etkili bir iletişim hakkında öğretmen ve öğrencilere yardımcı olmak ve öğretimi etkili hale getirmek	Etkili öğretmen-öğrenci iletişimi Öğrencilerin karar verme sorun çözme becerisini geliştirmesi	Öğretmenler için etkili iletişim kurmanın ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edildiği sınıf yönetiminin zor olması	Öğretmenlerin etkili iletişimle öğrencilerin sorun çözme yeteneklerini geliştirmesi
Öğretimsel Yaklaşım	1970	Jacob Sebatian Kounin	Eğitim Psikolojisi	Öğretimi etkili hale getirerek istenmeyen davranışların engellenmesi	Sınıftaki potansiyel problemlerin belirlenmesi ve ortaya çıkmadan önlenmesine olanak vermesi	Öğretmenlerin gerekli öğretimsel becerilere sahip olmaması Sadece öğretmen davranışlarına odaklanması	Öğretmenlerin çeşitli öğretimsel becerileriyle öğrencilerin sürekli ve aktif olarak meşgul olmaları

Etkilesimsel Modeller	Ussal Sonuçlar Modeli	1971	Rudolf Dreikurs	Bireysel Psikoloji (Alfred Adler)	Sosyal olarak kabul edilmek isteyen öğrencilerin davranışlarının altında yatan sebepleri belirleyerek kabul edilebilir davranışlar göstermelerini sağlama	Öğrencilerin sorumluluk duygusunun gelişimine yardımcı olması	Mantıksal sonuçları her istenmeyen davranışa uygulamanın zorluğu Davranışın altında yatan nedeni anlamının zorluğu	Öğrencilerin içsel amaçlarının farkına varılması ve öğrencilerin davranışlarının sorumluluğunu almaları
	Pozitif Sınıf Disiplini Modeli	1997	Jane Nelsen, Lynn Lott ve Stephen Glenn	Bireysel Psikoloji (Alfred Adler)	Saygı, işbirliği ve sorumluluğu geliştiren öğrenme ortamları yaratma	Öğrencilerin sınıfta eşit hissetmelerini sağlaması Ödül ve cezadan daha iyi problem çözmesi	Ailelerin sınıfa uyumlu olamaması Öğrencilerin toplanması ve organize olmasının zaman alması	Öğrencilerin kendilerini kontrol etmeleri ve olgun bir şekilde davranmaları
	Gerçeklik Terapisi Modeli	1986	William Glasser	Bireysel Psikoloji Davranışçı Psikoloji	Öğrencilerin gerçek hayatta ihtiyaçlarını karşılamaları ve sorumluluk kazanmaları	Öğrencilerin özerklik ve sorumluluk duygusunu geliştirme Öğrencilerin ihtiyaçlarının doyurulmasını sağlaması Öğretmenler için uygulanmasının ve öğrenilmesinin kolay ve kısa olması	Öğrencilerin davranışları ile ilgili plan yapmalarının zor olması Öğretmenlerin öğrencilere sürekli hoşgörülü bir tutum sürdürmesinin zor olması	Davranışların temel gereksinimlere dayalı olarak ortaya çıkması, bu gereksinimlerin okul ve öğretmen tarafından karşılanması ve öğrencinin davranışlarının sorumluluğunu alması gerektiği

Müdahale Eden Modeller

				Uygulamasının hızlı ve basit olması	Elde edilen sonuçların uzun süreli olmaması	
Davranış Değiştirme Modeli	Burrhus Frederic Skinner Michael Axelrod	Davranışçı Psikoloji	Çevresel etkenlerle öğrencinin istenen davranışı göstermesi	Her yaş grubuna uygulanabilir olması Öğrencilerin kendilerini başarılı hissetmelerine olanak vermesi	Öğrencilerin edilgen hale gelmesi Öğrencilerin iç dünyası değil sadece gözlenebilir davranışlarının üzerinde durması	İstenen davranışları geliştirmek için ödül-ceza yöntemlerinin sistematik olarak kullanılması
Güvengen Disiplin Modeli	1976 Lee ve Marlene Canter	Davranışçı Psikoloji	Öğretmen tarafından etkili ve tutarlı bir iletişimle, sınıf kural ve sınırlarını belirleyerek öğrenme ve öğretimin gerçekleşmesi	Uygulamasının kolay olması Öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması Öğretmenlere, öğretime çok ara vermeden uygulama fırsatı vermesi	Öğrencilere davranışlarını kontrol etmeyi değil öğrencilerin istenmeyen davranışlarını baskılamaya odaklanması Övgü ve ödüllerin içsel motivasyon azaltması Disiplin sorunlarının altında yatan nedenlere odaklanmaması	Öğretmenlerin sınıf kurallarını koymasına ve istenen davranışların özendirme ve gerekirse ceza ile gerçekleşmesini sağlama

Pozitif Disiplin	1978	Fred H. Jones	Davranışçı Psikoloji	İyi planlanmış bir sınıf yönetimi ile öğrencilerin istenen davranışları göstermeleri için özdenetim kazanmalarını sağlama	Öğrencilerin kendilerini kontrol etmesine yardımcı olması	Öğretmenin sınıf yönetimi ile ilgili sorumluluğu fazla olması	Öğretmenin etkili beden dili kullanımı ve sınıf kuralları ile öğretim etkinliklerine ayrılan sürenin artırılması ve istenmeyen davranışların böylece ortaya çıkmasının önlenmesi
---------------------	------	------------------	-------------------------	--	--	---	--

Çizelge 3'e göre disiplin modellerinin hepsi 1960'lardan sonra geliştirilmiştir. Genellikle psikoloji alanında yapılan çalışmalara dayanarak ortaya çıkan bu modeller, geliştirilmeye başladıkları tarihten günümüze kadar yapılan çalışmalarla son hallerini almıştır. Örneğin psikoloji ve psikiyatri alanında çalışmalar yapan Glasser, istenmeyen davranışlar için geliştirdiği Gerçeklik Terapisi yaklaşımını okul ortamına uyarlamıştır. Glasser, 'Nitelikli Program'a vurgu yaparak öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacakları bir ortam yaratmayı hedeflerken, 'Sınıfta Kontrol Terapisi' ile disiplin problemlerinde ve çözümünde öğrencinin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir (Atıcı, 2014, s. 99). Böylece Glasser'in farklı dönemlerde geliştirdiği bu çalışmaları giderek genişleyen bir şekilde günümüzdeki halini almıştır. Başka bir örnek olarak Ussal Sonuçlar Modeli ise Adler'in aile ve çocuklarla danışma çalışmalarına dayanmaktadır. Önce Dreikurs, sonrasında ise arkadaşları Linda Albert ve Donald Dinkmeyer bu modeli genişletmiştir (Atıcı, 2014, s. 121). Ayrıca bu çalışmalarda, disiplinle etkileşime giren sosyal, ekonomik ve politik etkiler de rol oynamaktadır (Johnson, Whittington & Oswald, 1994).

Modeller temel yaklaşımlarına göre üç grupta sınıflandırılrsa da her gruptaki modelin, amacı ve vurgusu farklılaşabilmektedir. Rehberlik eden modeller genellikle hümanist psikolojiye dayalıdır ve öğrencinin içsel potansiyeline önem vererek öğretmenin etkili iletişim yolları ile öğrenciye öğrenme sürecinde destek olmasına vurgu yapmaktadır (Aksoy, 2001). Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının altında karşılanmayan temel ihtiyaçlarının olduğunu belirten rehberlik eden modellere göre öğretmen, bu davranışların nedenini bulmaya çalışmalı ve sorunu öğrencilerin fark etmelerine ve çözmelerine rehberlik etmelidir.

Ginott 1970'lerde bazı sınıf yönetimi fikirleri sunmasına rağmen, çalışmalarını bir model haline getirmemiştir (Soheili, Alizadeh, Murphy, Bajestani & Dreikurs Ferguson, 2015). Ginott'un Etkili İletişim Modeli'nde her öğrencinin davranışlarının sonuçlarını seçebileceği ve kararlarını kendisinin alabileceği yeterlikte olduğu kabul edilmektedir. Bunun için öğretmen ne olursa olsun etkili iletişim becerileri kullanarak öğrencinin duygularının farkına varmasını, kabul edilmiş hissetmesini ve sınıf disiplinini sağlamalıdır (Aksoy, 2001). Ginott'un modeli ortaokul ve lise öğretmenleri için uygun olabilir. Bu modele göre davranışlar iyi

tanımlanamayabilir ve öğretmenin bunlarla başa çıkması zorlaşabilir. İyi tanımlanmış bir model olmasa bile, öğretmenler Ginott'un fikirlerini daha yerleşik ve gelişmiş diğer modelleri tamamlamak için kullanabilirler.

Gordon'ın Öğretmen Etkililiği Modeli ise hümanist felsefeyle tutarlı olarak özellikle büyük yaştaki öğrencilerin zorlama veya cezalandırma olmadan, uygun şekilde desteklendiğinde kendi sorunlarını çözebilecekleri ve özdenetimli olabileceklerini vurgulamaktadır (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 27). İyi bir iletişimin istenmeyen davranışı önleyeceği, olumlu ilişkileri ve öğrenmeyi geliştireceği kabul edilmektedir. Bu model etkili öğretmen-öğrenci ilişkisi geliştirir ve çözüm odaklı yöntemler kullanıldığından düzeltici etkileri çok fazladır. Bunun yanı sıra öğrencilerin sorun çözme becerilerini de geliştirir. Ancak etkili öğretmen stratejileri öğrencilere danışmanlık sağlamaya dayandığı için oldukça zaman alıcı olabilir ve sağlam bir arka plan bilgisi ve anlayışı gerektirir (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 27).

1970'lerde başlayan çalışmalarıyla en etkili sınıf yönetimi kuramcılarında biri olarak kabul edilen Kounin'in Öğretimsel Yaklaşım Modeli'nde öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılımını en üst düzeye çıkaran öğretmen davranışlarına vurgu yapılmaktadır (Atıcı, 2014, s. 176). Ayrıca Kounin, özellikle ilkökul öğrencilerinde öğretmenin istenmeyen davranış gösteren öğrenciye verdiği tepkinin etkisinin, 'dalga etkisi' ile diğer öğrencilere de geçeceğini ifade etmektedir. Bu model öğretmenlerin disiplin sorunlarının ortaya çıkmasını veya tırmanmasını önlemeye yardımcı olabilecek belirli davranışları belirlemesi bakımından faydalıdır. Ancak öğretmenlerin bu davranışlara sahip olmaması modelin uygulanmasını güçleştirebilir. Ayrıca model sadece öğretmen davranışlarına odaklanması bakımından da eleştirilebilir.

Genellikle bireysel ve davranışçı psikolojiden etkilenen ve psikoeğitimsel (hem sınıf hem de davranış yönetimi ile ilgili birçok teoriyi tanımlayan bir terim) teoriler arasında yer alan etkileşimsel modeller ise, öğrencilerin içsel potansiyelleri ve dış etkenlerin etkileşimine dikkat çekmektedir (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 6; Sert, 2007). Bu modellerde problem çözerken öğrencilerle anlaşma ve öğrenciye danışmanlık etme önemlidir. Öğrencilerle birlikte ortaklaşa sınırlar belirlenmeli ve bu sınırlar mutlaka uygulanmalıdır (Burden, 2006). Müdahale eden ve rehberlik eden iki uç arasındaki etkileşimsel rehberlik, bireylerin dış dünyayı etkilemek için yaptıklarına ve çevrenin bireyleri şekillendirmek için yaptıklarına odaklanır (Martin & Shoho, 1999).

Etkileşimsel modellerden biri olan Dreikurs'un geliştirdiği Ussal Sonuçlar Modeli, Alfred Adler'in daha önceki çalışmalarına dayanarak öğrencilerin yanlış davranışlarının sosyal tanınma arzusu ve gereksiniminin karşılanmaması sonucu ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Malmgren, Trezek & Paul, 2005). Tüm insanlarda bulunan ait olma ve sosyal tanınma ihtiyacı karşılanmadığında, öğrenciler Dreikurs'un 'yanlış hedefler' olarak adlandırdığı bir yanlış davranışlar hiyerarşisini sergilerler (Dreikurs, Grunwald & Pepper, 1998, s. 13). Bu nedenle öğretmenler, demokratik bir sınıf ortamı oluşturarak öğrencilerin ait olma duygusu kazanmalarını sağlamalıdır. Dreikurs'un modeli ortaokul ve liselerde uygulanmaya daha uygundur çünkü küçük çocuklar yanlış hedeflerinin altındaki güdülerini tanıyamayabilirler/ifade edemeyebilirler. Öğrenciler demokratik bir ortama ayak uydurmaları

zor olabilir. Öte yandan, öğretmenler öğrencilerin karmaşık güdülerini tanıma eğitimine sahip olmayabilirler veya yargıda bulunabilirler. Öğretmenlerin öğrencilere göre daha fazla bakım, sorumluluk ve hesap verebilirlik görevi vardır.

Yine Adler'in kuramına dayanarak Nelsen, Lott ve Glenn tarafından geliştirilen Pozitif Sınıf Disiplini Modeli ise, öğretmenlerin öğrencilere saygılı davrandığı ve ortaklaşa çalışmalar yapmak için gerekli becerileri öğrettiği sınıflar geliştirmelerine yardımcı olur. Bu sınıflar, öğrencilerin başarısız olduklarında asla aşağılanmadan hataları başarıya dönüştürmeyi öğrendikleri, sorunlara ortak çözümler bulmak için öğretmenler ve diğer öğrencilerle nasıl işbirliği yapabileceklerini öğrendikleri ve korku, cesaretsizlik ve yetersizlik duyguları yerine yaşamaya ve öğrenmeye heyecan katan ortamlardır (Nelsen, Lott & Glenn, 2005, s. 112-113). Bu model, öğrencilerin sorumluluk ve problem çözme gibi yaşam becerileri kazanmalarını sağlayabilir. Günlük sınıf uygulamaları için birçok öneri ve önlemi sıralamasına rağmen çok iyi yapılandırılmamış olan modelin, öğretmenlerin kendi ihtiyaç ve gerçeklerine göre uyarlamaları zor olabilir. Öğrencilerin modele uyum sağlamaları ve organize edilmesi çok zaman alabilir ve olumlu etkileri çabuk ortaya çıkmayabilir. Ancak modelin etkileri de kalıcı ve etkilidir.

Etkileşimsel modellerden bir diğeri olan Glasser'in Gerçeklik Terapisi Modeli'nde ise nitelikli program ve öğretim, öğrencinin temel ihtiyaçlarını (ait olma, güç, eğlence ve özgürlük) karşılamalı, öğretmenler öğrencilerin doğru kararlar almasına onları cesaretlendirerek yardım etmelidir. Glasser'e (1986) göre istenmeyen davranışlar öğrencinin temel ihtiyaçları karşılanmadığında ortaya çıkmaktadır. Öğrencinin kendi yaptığı seçim sonucunda istenmeyen davranışı gösterdiğini ve bu davranışının sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini belirten Glasser, bu aşamada öğretmenin öğrenciyi kurallara zorlamak yerine doğru tercihler yaparak ihtiyaçlarını karşılamaya yönlendirmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 8). Modelin okul çapında uygulanması mümkün olmasına rağmen, planlama ve uygulama önemli ölçüde zaman ve çaba gerektirir. Ayrıca uzun vadeli değişime odaklanır ve bu nedenle kısa vadeli ve daha acil konular ele alınmayabilir. Bunun yanında çok zorlayıcı öğrencilerin davranışlarıyla başa çıkmak için çok az seçenek sunar (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 9).

Son olarak müdahale eden disiplin modelleri ise genellikle davranışçı psikolojiye dayanmakta ve öğrencilerin içsel potansiyeli ile değil, dış dünyanın etkisiyle şekillendiklerini varsaymaktadır. Öğrencilerin kendi kararlarını veremeyeceklerine ve bu nedenle öğretmenin genellikle ödül ve ceza yöntemi ile sınıf disiplinini sağlaması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Skinner ve Axelrod, Davranış Değiştirme Modeli'ni Pavlov'un deneyleriyle başlayan Davranışçı Akım'ı eğitim ve psikoloji alanına uyarlayarak geliştirmişlerdir (Yılmaz, 2012). Skinner disiplinle ilgili bir model önermemiş olsa da çalışmalarından Davranış Değiştirme Modeli'nde yararlanılmıştır (Pala, 2005). Skinner'a göre sistematik olarak uygulanan ödül-ceza yöntemi öğrencinin istenen davranışı devam ettirmesini, istenmeyen davranıştan vazgeçmesini sağlamaktadır. Axelrod ise, öğrencinin okul ortamına sosyal ve akademik becerilerden yoksun olarak geldiği için öğretmenin olumlu ve olumsuz pekiştirmeçler kullanarak davranış değişikliği sağlamasına vurgu yapmaktadır (Axelrod, 1987). Bu modelin öğretmenler tarafından

uygulanmasının kolay olması ve kısa zaman almasına rağmen etkileri uzun süreli olmayabilir. Doğru uygulanmadığında öğrencilerde yetersizlik, öfke, düşmanlık gibi olumsuz duygular oluşabilir. Tüm sınıf düzeylerinde uygulanabilecek olan bu modelde, sınıfı kontrol altında tutmak kolaylaşırken öğrencilerin iç dünyaları veya öğrencileri etkileyen diğer etmenler (okul, aile, toplum gibi) göz önünde bulundurulmaz.

Güvengen Disiplin Modeli, Lee Canter'ın 1970'lerde yaptığı ve Marlene Canter'ın 1979'da genişlettiği, davranış problemi olan çocuklarıyla ilgili çalışmalarına dayanmaktadır. Bu model ödül-ceza sistemine odaklanıyor gibi görünse de Canters'lar öğrencilerin önce iyi olmalarını sonra da uygun dönüt ve ödüllerle desteklenmesine önem vermektedir (Malmgren, Trezek & Paul, 2005). Oldukça yapılandırılmış ve öğretmen merkezli olan bu modelde, öğretmen öğretim yılı başında bir disiplin planı oluşturarak kural ve sınırları belirlemeli; bunları uygularken de öfkeli değil, güvengen (kararlı) davranışlar göstermelidir (Baron, 1992). Modelde hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin geniş ölçüde kısıtlanması ve öğrenci davranışlarını kontrol etmesine rağmen, yanlış davranışların ortaya çıkma nedenini değiştirmek için çok az şey yapılması bakımından eleştirilmektedir. Modelin katılığı, öğretmenlerin mesleki takdir yetkisini kullanmalarını ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmasını kısıtlayabilmektedir (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 12-13).

Müdahale eden modellerden davranışçı kuramla uyumlu olan Pozitif Disiplin Modeli'nde ise Jones (1979) öğretmenlerin sözsüz iletişim ile (beden dili, yüz ifadeleri, jestler, göz teması ve fiziksel yakınlık gibi) öğrencilerin istenmeyen davranışlarının önüne geçilebileceğini ve öğretime daha fazla zaman ayrılacağına vurgu yapmaktadır (Jones, Jones & Jones, 2007). Yine öğretmen merkezli olan bu model, öğretmenler için birçok teknik ve strateji; öğrenci davranışları için bir pekiştirme sistemi sunmaktadır. Modelin en güçlü yanı tüm bileşenlerin iyi bir sınıf disiplinine nasıl ulaşılacağına dair bütünsel bir görüş oluşturmak için bir araya gelmesidir. Öğretmenlere kendilerini kontrol edebilmeleri için birçok teknik öneren bu modelin, sınıf düzenlemesinden pekiştirme kadar çok sayıda strateji içermesi öğretmenlerin işini kolaylaştırabilir. Öğretmenlerin sözsüz iletişim teknikleriyle başarılı olacağını varsayan modele göre öğretmenlerin sözlü olarak ne yapmaları gerektiği çok açık değildir. Ailelerin bazı konularda az bilgili olabileceği varsayımıyla disiplin süreçlerine katılmamaları modelin eleştirilen bir diğer yönüdür.

3.2. Disiplin Modellerinin Sınıf İçi İlişkilere Göre Değerlendirilmesi

Rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden disiplin modellerinden her bir grup içinde üç model olmak üzere toplamda dokuz modelin; öğrenci rolü, öğretmen rolü, öğrenci-öğretmen etkileşimi ve güç merkezi kriterleriyle sınıf içi ilişkileri karşılaştırılmıştır. Bu dokuz modelin sınıf içi ilişkilerine ilişkin bilgiler Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4

Disiplin Modellerinin Sınıf İçi İlişkilerle İlgili Bilgileri

Model	Öğrenci Rolü	Öğretmen Rolü	Öğrenci-Öğretmen Etkileşimi	Güç Merkezi
Etkili İletişim Modeli	Yüksek Kendi kararlarını kendisi vermelidir.	Düşük Davranış ve sözleriyle öğrenciye örnek olmalıdır.	Yüksek Öğretmen ve öğrenciler arasında olumlu bir ilişki vardır.	Öğretmenlerin düşük düzey kontrolüne rağmen sorumluluk öğretmendedir.
Öğretmen Etkililiği Modeli	Yüksek Otokontrolünü geliştirmelidir.	Düşük Otoriter değil uzmanlığa dayalı gücünü kullanmalıdır.	Yüksek Öğretmen-öğrenci iletişimine önem verilir ve bu konuda öğretmenlere birtakım stratejiler önerilmektedir.	Sorunlar öğrenci ve öğretmenin birlikte karar vermesiyle çözüldüğünden güç veya otorite gerektirmez.
Öğretimsel Yaklaşım	Orta Öğretim etkinlikleri ile meşgul olmalılardır.	Yüksek Müdahaleci değil önleyici yöntemler kullanılmalıdır. Öğrenci başarısını artıran ve disiplin sorunlarını azaltan öğretmen becerileri vardır.	Orta Öğretmen yayılma etkisi ile uygun davranışları bir öğrenci ile gösterdiğinde tüm sınıf bundan etkilenecektir.	Öğretmen davranışları ve becerileri ön plandadır.
Ussal Sonuçlar Modeli	Orta Davranışlarının sonuçlarını seçebilmeli ve yaşamalıdır. Öğrenciler özerktir.	Orta Öğrencinin davranışlarının altında yatan sebepleri anlamalı ve davranışların sonuçlarını seçebileceği bir sınıf ortamı yaratmalıdır. Öğretmen öğrencilere karşı saygılı, sabırlı ve anlayışlıdır.	Yüksek Öğretmen-öğrenci etkileşimi ön plandadır ve karşılıklı bir saygı ortamı vardır.	Öğretmen ve öğrenci demokratik sınıflarda kararları birlikte almalıdır.

Pozitif Sınıf Disiplini Modeli	Orta Uyum, muhakeme, işbirliği ve otokontrol becerilerine sahip olmalıdır.	Orta Destekleyici, cesaretlendirici ve ilgili dönütleriyle öğrenme ortamını düzenlemelidir.	Yüksek Olumlu iletişim ortamı vardır. Herkes birbirine saygılıdır.	Sınıfta birbirine saygı önemli bir nokta olduğu için baskıcı ya da zorlayıcı bir güç merkezi yoktur.
Gerçeklik Terapisi Modeli	Yüksek Kurallara uyma konusunda sorumluluk öğrencinindir. Davranışlarının sonuçlarını fark edebilmelidir.	Orta Öğrencinin temel ihtiyaçlarının karşılanması görevi öğretmenindir. Öğrencinin davranışlarının sorumluluğunu alması konusunda ona yardım etmelidir.	Yüksek Öğrenci-öğretmen etkileşimini gerektirir. Öğrencilere saygılı ve onurlu bir şekilde davranılmalı ve öğrenciler problem çözüme sürecine dahil edilmelidir.	Öğretmen pasif gibi görünse de disiplinle ilgili planlarda öğrenciyle birlikte rol oynar ve öğrenciye bu planlarda yardım etmektedir.
Davranış Değişirme Modeli	Düşük Öğretmenin gücünü kabul etmeli ve acı veren davranışları tekrarlamamalı, hoş sonuçları olan davranışlarını sürdürmelidir.	Yüksek Sınıfta tek otoritedir. Öğrencinin davranışlarını analiz ederek, uygun yöntemlerle istenen veya istenmeyen davranışları yapılandırma sorumluluğu vardır.	Düşük Sınıf yönetimi öğretmenin kontrolünde olduğu için etkileşim düşüktür.	Gücün merkezi öğretmendir.
Güvengen Disiplin Modeli	Düşük Kendilerinden ne tür davranışlar beklediğini ve bu davranışları nasıl göstereceğini bilme hakkı gibi sınıfta öğrenci hakları vardır.	Yüksek Sınıfta kesintisiz öğretme hakkı, kural oluşturma ve bunları öğrencilere öğretme hakkı ve sorumluluğu, destek alma hakkı ve sorumluluğu vardır.	Orta Öğretmen güvengen, tutarlı ve yapıcı bir tavırla öğrencilere yaklaşmalıdır.	Öğretmen merkezlidir ve disiplin kurallarını oluşturan kişi öğretmendir.
Pozitif Disiplin	Düşük Öğrenciler işbirliği yaparak davranışlarının sorumluluğunu üstlenmelidir.	Yüksek Öğretmen sınıfı yapılandırarak sınıf disiplinini sağlamalıdır.	Yüksek Öğrenci ve öğretmen arasında pozitif bir ilişki olmalıdır ve işbirliği sağlanmalıdır.	Güç merkezi öğretmendir ve sorumluluğu fazladır.

Rehberlik eden modellere göre çocuklar doğası gereği iyidir ve davranışlarını kontrol etmede sorumluluk ve yetenek sahibidir. Öğretmenler tarafından seçim ve kendi amaçlarına

ulaşma özgürlüğü sunulursa, öğrenciler kendini gerçekleştirme kapasitesine sahiplerdir (Johnson, Whittington & Oswald, 1994). Öğretmenler öğrencilerinin içsel uyum ve gerçek özdisiplin kazanmaları için teşvik edici bir öğrenme ortamı sağlamalı, öğrencilerin kişisel ilgilerini dikkate almalı, ifade özgürlüğünü desteklemelidir (Burden, 2006, s. 19). Bu modele göre öğretmen ve öğrenciler arasındaki statü ve güç farklılıkları reddediliyor denebilir.

Ginott, Etkili İletişim Modeli'nde öğrencilerin davranışlarını kendilerinin kontrol edebileceğini, bunu da sağlayacak kişinin öğretmen olduğunu vurgular. Bu modele göre öğretmenin kişisel yaklaşımları, öğrenci davranışlarına katkıda bulunan pozitif bir sınıf iklimi yaratmada en etkileyici eleman olarak görülmektedir (Manning & Bucher, 2001). Öğrenci özerkliğinin ön planda olduğu bu modelde, öğrenciler kendi kendilerini disipline etmeyi öğrenmelidirler. Etkili iletişim ile öğrenciler arası işbirliği ve uygun davranışları sağlayan öğretmenler, otokratik davranışlardan kaçınılmalıdır.

Gordon'ın Öğretmen Etkililiği Modeli, sınıf yönetiminde kontrol gücünün öğretmenden öğrenciye geçişini vurgulamaktadır (Burden, 2006, s. 23). Öğrenciler davranışlarını ve kararlarını düzenlemeyi öğrenmelidir. Bu konuda ödül-ceza yönteminden çok öğretmen öğrencilere karşı anlayışlı olmalı, model olmalı ve açık ve güvenilir bir iletişim oluşturmalıdır (Aksoy, 2001). Öğretmen öğrencinin neyi yanlış yaptığına değil, duygu ve bakış açılarına odaklanmalı (empati kurmalı) ve sorunu ve nedenlerini öğrenciye rehberlik ederek öğrenciyle birlikte bulmalıdır (Malmgren, Trezek & Paul, 2005; Cemaloğlu ve Kayabaşı, 2007).

Kounin'in Öğretim Etkililiği Modeli'ne göre bir öğrenci öğretmenin yönlendirmesiyle uygun davranışı gösterirse bu öğrenci-öğretmen etkileşimi dalga etkisi ile tüm öğrencilere yayılır. Kounin'e göre öğrenciler kendi gereksinimlerinin karşılanmasından sorumludur. Öğretmen de çeşitli öğretimsel beceriler ile istenmeyen davranışları azaltmayı ve öğretimi artırmayı hedeflemelidir (Cemaloğlu ve Kayabaşı, 2007).

Etkileşimsel modellerde ise öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesini sağlayan destekleyici ve teşvik edici bir ortama ihtiyaçları vardır. Öğrenciler işbirliği yapmalı, müzakere ve uzlaşma yoluyla farklılıkları çözmeli, demokratik karar alma süreçlerini kabul etmeli ve kullanmalı, davranışlarının sorumluluğunu kabul etmelidirler (Johnson, Whittington & Oswald, 1994). Öğretmenlerin sorumluluğu ise öğrencilerin sosyal yaşam ve grupça karar alma becerilerini geliştirmelerini sağlayacak öğrenme aktiviteleri düzenlemek ve karar verme süreçlerini, sorumluluk sahibi öğrencilerle aşamalı olarak paylaşmaktır.

Dreikurs'un Ussal Sonuçlar Modeli'ne göre öğrenciler davranışlarının sorumluluğunu almalıdırlar. Öğrencilerin psikososyal olarak kabul edilme ihtiyacı giderilmediğinde dikkat çekme, güç elde etme, öç alma, yetersizlik gösterme amacıyla istenmeyen davranışlar gösterebilirler. Öğretmen davranışların nedenlerini anlamalı ve öğrenciye davranışlarının sonuçlarını kendisinin seçebileceği ortamı sağlamalıdır (Celep, 2014, s. 306-307). Ancak bunu yaparken öğretmen otokratik (özgürlükçü olmayan) ya da serbest bırakıcı (özgürlükçü ama düzenli olmayan) değil demokratik (hem düzeni sağlayan hem özgürlükçü) bir liderlik kullanmalıdır (Soheili, Alizadeh, Murphy, Bajestani & Dreikurs Ferguson, 2015; Pala, 2005). Dreikurs'a göre, öğretmenler öğrencilerle güç mücadelelerinden daima kaçınılmalıdır.

Demokratik bir sınıfta, öğrenciler öğretmenle paylaşılan işbirliği, özgürlüğü ve sorumluluğu deneyimlerler.

Etkileşimsel modellerden Pozitif Sınıf Disiplini Modeli'nde öğrenci hareketlerini kontrol edebilmeli ve problemlerini çözebilmelidir. Öğrenciler, işbirliği içinde çalışarak, sorumluluk alarak ve saygılı bir şekilde gerçek hayat hazırlanmalıdır. Öğretmen-öğrenci arasındaki ilişki pozitif bir sınıf ortamını beraberinde getirir. Öğretmen, öğrencilere karşı değil, onlarla birlikte çalışan, ilgili, destekleyici, cesaretlendirici ve kabullenen kişidir (Nelsen, Lott & Glenn, 2005, s. 111). Bu nedenle öğretmen zorlayıcı bir güç olarak değil, öğrencilerin akademik ve yaşam becerilerine katkı sunan bir görevi olmalıdır (Aksoy, 2001). Öğretmen ve öğrenciler pozitif bir sınıf iklimini beraber oluşturmalarıdır.

Bir etkileşimsel model olan Glasser'in Gerçeklik Terapisi Modeli ise öğrencinin temel gereksinimlerinin karşılanması gerektiğini, aksi halde istenmeyen davranışların ortaya çıkacağını varsaydığından nitelikli öğretmen, öğretimi de nitelikli hale getirerek öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamalıdır (Atıcı, 2003). Öğretmen ve öğrenci ortaklaşa sınıf kurallarını oluşturmalıdır. Öğrenciler ise davranışlarının sonuçlarının sorumluluğunu almalıdır. Öğretmen öğrencinin doğru seçimler yapmasını sağlamalıdır. Bunun için de öğretmenler, bazı kararlar üzerinde kontrol paylaşımı yapan, patron yerine lider bir yönetici rolü benimsemelidir (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 8).

Son olarak müdahale eden yöntemlerde ise; öğrenciden kurallara uyması, otoriteyi ve gücün eşit olmadığını kabul etmesi beklenmektedir. Bu modeller, öğrencilerin dış güçler tarafından kısıtlanmadığı takdirde yanlış davranma eğilimi olduğunu varsaydığından, kuralları merkezi otorite olarak öğretmenler oluşturmalıdır (Johnson, Whittington & Oswald, 1994). Kurallara uyulmadığında ise anında müdahalelerle (ceza, pekiştireç gibi) davranışlar yönetilmelidir.

Davranış Değiştirme Modeli'nde Skinner ve Axelrod'a göre öğrencinin içsel istekleri davranışlarını yönlendirmez. Edilgen durumdaki öğrencinin davranışlarını kontrol etme becerisi yoktur. Çevrenin kontrolüyle kendisine haz veren ve ödüllendirici olan davranışları sürdürürken, hoş olmayan sonuçları olan davranışlardan kaçınır (Celep, 2014, s. 257). Öğretmen davranış değiştirme sürecinde davranışın meydana geldiği ortamı ve şartları iyi analiz etmeli ve buna göre pekiştireç veya ceza ile uygulamalıdır (Axelrod, 1987). Oldukça yüksek düzeyde öğretmen merkezli olan bu modelde, güç öğretmendedir ve öğrenci 'yukarıdan' gelen bu güce itaat etmelidir.

Güvengen Disiplin Modeli'ne göre öğretmen ve öğrenciler bazı haklara sahiptir. Sınıfta öğrencinin nasıl davranması gerektiğini ve bu davranışlarının sonuçlarının ne olacağını bilme hakkı vardır. Çünkü öğrencilerin olumlu pekiştireç ve desteklenmeyle nasıl davranacakları, davranışlarının sonuçlarının ve sınırlarının ne olacağını bilmeye ihtiyaçları vardır (Atıcı, 2014, s. 140). Öğretmen ise mantıksal sonuçları içeren bir disiplin planı hazırlayarak, öğrencilerden ne beklediğini açıkça ifade etmelidir ve bunu yaparken tutarlı ve kararlı olmalıdır (Malmgren, Trezek & Paul, 2005). Modele göre öğretmenlerin sınıfta en yüksek öğrenme iklimini sağlama hakkı ve sorumluluğu, beklenen öğrenci davranışlarını belirleme ve öğretme hakkı ve

sorumluluğu, disiplinle ilgili konularda ailelerden, yönetimden, psikolojik danışmandan yardım alma hakkı vardır. Öğretmen merkezli olan bu modelde, öğretmen tehditkar değil sıcak ve destekleyici bir etkileşimle gücünü kullanmalıdır.

Jones'un Pozitif Disiplin Modeli'ne göre ise öğrenciler kendilerini kontrol etme becerisi kazanmalıdırlar. Bunun için öğretmen özellikle sözsüz iletişimle ve olumlu pekiştireçlerle istenmeyen davranışların önüne geçme ve öğrencilerle işbirliği yapmalarını sağlama sorumluluğuna sahiptir. Öğretmen merkezli bu modelde öğretmen pozitif sınıf iklimi yaratarak sınıf disiplini konusunda öğrencileri işbirliği yapmaya ikna etmelidir (Jones, Jones & Jones, 2007, s. 20).

3.3. Disiplin Modellerinin Uygulama Süreçlerine Göre Değerlendirilmesi

Rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden disiplin modellerinden her bir grup içinde üç model olmak üzere toplamda dokuz modelin; kuralları belirleme, sınıf içi kullanılan stratejiler, istenmeyen davranışlarla başa çıkma stratejileri, öğretim etkinliklerinin rolü kriterleriyle uygulama süreçleri karşılaştırılmıştır. Bu dokuz modelin sınıf içi ilişkilerine ilişkin bilgiler Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5

Disiplin Modellerinin Uygulama Süreçleri ile İlgili Bilgiler

Model	Kuralları Belirleme	Sınıf İçi Kullanılan Stratejiler	İstenmeyen Davranışlarla Başa Çıkma Stratejileri	Öğretim Etkinliklerinin Rolü
Rehberlik Eden Modeller Etkili İletişim Modeli	Belirli stratejileri yoktur.	Öğretmen ne olursa olsun etkili iletişim becerilerini kullanarak pozitif bir sınıf iklimi yaratmalıdır.	Otokratik davranışlardan kaçınma, cezaya alternatif arama, "sen" iletileri yerine "ben" iletileri kullanma, öğrencilere saygınlık kazandırma, öğrencileri ve duygularını kabul etme, öğrencilere mantıklı mesajla gönderme ve takdir edici övgü sağlama stratejileri	Açıkça belirtilmemiştir.

	Öğretmen Etkililiği Modeli	Öğretmen ve öğrenci birlikte oluşturabilir.	Öğretmenin etkili iletişim yöntemleriyle öğrencilerin hatalı davranışı önlenir ve özdenetimleri sağlanır. Öğrenci ile birlikte sorunlar çözülmelidir.	Göz kontağı, soru sorma, aktif dinleme, ben dili, problem çözme (kaybeden yok yöntemi), sınıfın psikolojik ve fiziksel ortamını düzenleme, model olma gibi stratejiler kullanılmaktadır.	İstenmeyen davranışların önüne geçmek için öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi gerekir.
	Öğretimsel Yaklaşım	Açıkça belirtilmemiştir.	Öğretmenlerin öğretimle ilgili davranışları sınıf disiplininde etkilidir.	Farkındalık, hızlı ve pürüzsüz geçişler, grubun dikkatini çekme ve sorumluluk, üst üste binme, doyma, dikkati canlı tutma, farklı öğretim yöntemlerini kullanma gibi öğretimsel stratejiler kullanılmalıdır.	Öğrencilerin dersle meşgul olmalarını sağlayacak öğretim yöntemleri kullanmak, istenmeyen davranışları azaltır ve sınıf disiplinini sağlar.
Etkileşimsel Modeller	Ussal Sonuçlar Modeli	Öğretmen ve öğrenci birlikte belirlemelidir.	Öğrenciye ait olma duygusu kazandıracak demokratik sınıf ortamı oluşturulmalı ve davranışlarının doğal ve mantıksal sonuçlarını kabullenmelidir.	Yanlış amacı belirleme, öğrenciyi yanlış davranışla yüzleştirme, öğrenciyi içsel bir ait olma amacına yöneltme, sınıf toplantıları gibi stratejiler uygulanmalıdır.	Özellikle yetersizlik gösteren öğrenciler için öğretim yöntemlerini değiştirmek ve çeşitlendirmek önemlidir.
	Pozitif Sınıf Disiplini Modeli	Kurallardan çok sorunların çözümlerine odaklanır.	Öğrencilerin yaşam becerileri onlarla konuşarak, ilgi göstererek, cesaretlendirerek ve seçimler sunarak geliştirilmelidir.	Öğretmenler öğrencilerle ilişkilerindeki bariyerleri kaldırmalı ve sınıf toplantıları, problemlerin grupça çözümü, kazan-kazan yöntemi gibi stratejilerle sorunları çözmelidir.	Akademik beceriler disiplinle ilgili süreçleri geliştirmektedir.

Müdahale Eden Modeller	Gerçeklik Terapisi Modeli	Öğretmen ve öğrenci birlikte oluşturmalıdır.	Öğretmen nitelikleri, nitelikli öğretim ve öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmasıyla sınıf disiplini sağlanmaktadır.	Sıcak, samimi ve duygusal açıdan destekleyici sınıf ortamı yaratma, problem ortaya çıktığı anda baş etme, öğrencinin davranışını değerlendirmesine yardım etme, davranışı değiştirmek için plan yapma, planla ilgili öğrenciyle anlaşma yapma, planın işlenişini kontrol etme, olumsuz eleştiriden kaçınma ve uygun olmayan davranışlar için mazeret kabul etmeme stratejileri izlenmelidir.	Nitelikli öğretim merkezdeki kavramlardan birisidir ve disiplinin sağlanması için gereklidir.
	Davranış Değiştirme Modeli	Öğretmen belirler.	İstenen davranışlar ödüllendirmeye devam ettirilir, istenmeyen davranışların ise ceza ile sönmesi sağlanır.	Aralıklı ve oranlı pekiştirme verme, temel davranışı parçalara ayırma, öğrenciyi sınıftan izole etme, öğrenciye, doygunluk verene kadar gösterdiği istenmeyen davranışı yaptırma, model alma, olumlu/ olumsuz ifade kullanma, öğrenci ile anlaşma yapma yöntemleri kullanılmaktadır.	Disiplin yöntemleri öğrenme etkinliklerini de etkilemektedir.
	Güvengen Disiplin Modeli	Öğretmen bir disiplin planı yaparak belirler.	Engelleri fark etme ve ortadan kaldırma, güvengen tepki biçimleri kullanma, disiplin planı yapma, disiplin planını öğrencilere öğretme ve öğrencilere sorumlu davranma stratejileri sınıf disiplinini sağlamada kullanılmaktadır.	Mantıksal sonuçlar kullanılmalı ve bir disiplin hiyerarşisi izlenmelidir.	

Pozitif Disiplin	Öğretmen belirler.	Sınıfı yapılandırma, sınırları belirleme, sorumluluk eğitimi ve destek sistemlerini kullanma sınıf disiplinin sağlanmasında kullanılan stratejilerdir.	Öğretim etkinlikleri ile öğretmenin beden dili istenemeyen davranışların önlenmesinde çok önemlidir.	İyi yapılandırılmış öğretim etkinlikleri istenmeyen davranışların önlenmesini sağlar.
---------------------	-----------------------	---	--	---

Rehberlik eden modeller, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmek ve ifade etmek için içsel güdülerine inanır. Bu modellerde öğretmen, öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine izin verir (Soheili, Alizadeh, Murphy, Bajestani & Dreikurs Ferguson, 2015).

Ginott'un Etkili İletişim Modeli'nde açıkça kuralların belirlenmesine yönelik bir yaklaşım veya strateji yoktur. Öğrenciler kendi davranışlarının sorumluluğu almalı ancak öğretmen de olumlu iletişimle öğrencilerle işbirliğini ve uygun davranışları yaratan bir sınıf ortamı sağlama sorumluluğu almalıdır. Bu modele göre öğrenciden beklenen davranışlar tanımlanmamış olsa da öğretmen istenmeyen davranışların üstesinden etkili iletişim becerileriyle gelebilir (Malmgren, Trezek & Paul, 2005). Öğretmen, beklentilerini öğrencilerin kabul edilmiş hissetmelerini sağlayacak şekilde açıkça iletir. Bunun için otokratik davranışlardan kaçınma, cezaya alternatif aramanın gerekliliğini kabul etme, "sen" iletileri yerine "ben" iletileri kullanma, öğrencilere saygınlık kazandırma, öğrencileri ve duygularını kabul etme, öğrencilere mantıklı mesajlar gönderme ve değerlendirici övgü yerine takdir edici övgü sağlama stratejileri kullanılmalıdır. Ginott'un kesin bir modeli olmasa da pozitif disipline katkıda bulunabilecek ve diğer disiplin modellerini tamamlayabilecek teorilerinden faydalanmak gereklidir.

Gordon'ın Öğretmen Etkililiği Modeli'nde, öncelikle öğretmen kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışları belirlemelidir. İyi bir iletişimle sınıf kuralları birlikte oluşturulabilir. Bu modelde, öğrencinin neyi yapması veya yapmaması gerektiğine odaklanmak yerine, öğretmen öğrencilere kendi davranışlarını düzenlemelerini ve yönetmelerini öğretmelidir (Malmgren, Trezek & Paul, 2005). Sınıf disiplini için öğretmenin geliştirmesi gereken belli başlı stratejiler vardır. Bunların ilki 'sorunun kimin olduğunun belirlenmesidir'. Sorunun kaynağının öğrenci mi öğretmen mi olduğu belirlendikten sonra buna yönelik çeşitli stratejiler uygulanmalıdır. Göz kontağı, soru sorma, aktif dinleme, ben dili, problem çözme (kaybeden yok yöntemi), sınıfın psikolojik ve fiziksel ortamını düzenleme, model olma gibi çeşitli stratejiler öğretmen-öğrenci arasındaki çatışmaları çözmeye etkilidir (Sadık, 2006). Ayrıca iyi yapılandırılmış öğretim etkinlikleri disiplin sorunlarını önleyebilir.

Kounin'in Öğretimsel Yaklaşım Modeli'ne göre müdahaleden çok önleyici tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirler öğretmen davranışları ile ilgilidir. Farkındalık, hızlı ve pürüzsüz geçişler, grubun dikkatini çekme ve sorumluluk, üst üste binme, doyma, dikkati canlı tutma, farklı öğretim yöntemlerini kullanma gibi öğretimsel stratejiler öğrenci davranışlarını

etkilemekte ve istenmeyen davranışları azalmaktadır (Baron, 1992). Sınıfta sürekli öğrenme etkinlikleri ile meşgul olan öğrenciler istenmeyen davranışları göstermeyecektir. Ayrıca Kounin, ilkökul öğrencilerinde gözlemediği öğretmenin bir öğrenciye verdiği tepkinin etkisinin diğer öğrencilere de geçtiği durumları ‘dalga etkisi’ olarak adlandırmıştır. Ancak dalga etkisi, sınıf disiplininde öğretmenin öğretim yönetimi becerilerinden daha az etkilidir (Atıcı, 2014, s. 175). Etkileşimsel modeller, öğrenci ve öğretmen arasındaki karşılıklı etkiye odaklanmakta ve sınıf aktivitelerinde öğretmenler ve öğrenciler ortak bir sorumluluğa sahip olduğunu kabul etmektedir.

Ussal Sonuçlar Modeli’nde Dreikurs’a göre öğretmenler demokratik bir güç kullanmalı ve tüm sınıfı ihtiyaçları belirleme ve kuralları oluşturma konusunda tartışmaya dahil etmelidir (Soheili, Alizadeh, Murphy, Bajestani & Dreikurs Ferguson, 2015). Öğrenciler kurallar, davranışlarının sonuçları ve akademik çalışmalar hakkında seçim yapma hakkına sahiptir. Böylelikle öğrencilerin sorumluluk duygusunun geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin ait olma ihtiyacı karşılanmadığında ortaya çıkan yanlış amaçlarla (istenmeyen davranışlarla) başa çıkmak için öğretmenler yanlış amacı belirleme, öğrenciyi yanlış davranışla yüzleştirme, öğrenciyi içsel bir ait olma amacına yöneltme gibi uygulama stratejileri kullanabilirler. Bu model doğal ve mantıksal sonuçların kullanılmasının, ceza ve pekiştirici kullanımından daha etkili olduğunu varsaymaktadır. Öğretmen istenen davranışlar için sonuca değil sürece yönelik övgü ve cesaretlendirmeler kullanılmalıdır (Atıcı, 2014, s. 135).

Nelsen, Lott ve Glenn’in Pozitif Sınıf Disiplin Modeli’ne göre sorunlar kurallardan ve sonuçlardan çok çözümlerle ilgili olmalıdır ve öğretmen ile öğrenciler sorunlara birlikte çözüm bulabilmelilerdir. Öğrencilerin gerçek yaşam becerilerini geliştirecek bir sınıf ortamı yaratma çok önemli görülmektedir. Disiplin problemleri öğrencilerin başkalarına saygı ve başkalarını kabul, etkili iletişim ve problem çözümüne odaklanma becerilerini geliştirerek azaltılabilir. Bu nedenle öğrencilerin işbirliği, uyum, otokontrol ve muhakeme becerilerini geliştirmek için öğretmen onları gerçekten önemseydiğini göstermelidir. Bunun için öğrencilerle arasındaki engelleri kaldırmalı ve bunun yerine olumlu yapılar geliştirmelidir. Öğretmen pozitif bir sınıf için sınıf toplantıları yapmalı, akademik becerileri kullanmalı, cesaretlendirme ve pozitif dönütler kullanmalı, yönetim, aile ve diğer öğretmenlerle işbirliği yapmalıdır. Bu modele göre akademik performansı güçlendiren eleştirel düşünme, problem çözme, dil becerileri, karar verme gibi akademik beceriler sınıf disiplinine katkı sunmaktadır (Nelsen, Lott & Glenn, 2005, s. 114).

Glasser’in Gerçeklik Terapisi Modeli’ne göre kuralları öğretmen ve öğrenciler oluşturmalıdır (Aksoy, 2001). Ancak model öğretmenlerin öğrencileri kurallara uymaya zorlamak ya da cezalandırmak yerine uygun davranışsal seçimler yoluyla ihtiyaçları karşılamaya yönlendirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 8). Glasser’in (1986) çalışmalarına göre öğretmen nitelikleri, nitelikli öğretim ve öğrenci temel ihtiyaçlarının karşılanması öğrenmeyi artırmakta, istenmeyen davranışları azaltmaktadır. Öğretmen istenmeyen davranışlar ortaya çıktığında ise sıcak, samimi ve duygusal açıdan destekleyici sınıf ortamı yaratma, problem ortaya çıktığı anda baş etme, öğrencinin davranışını değerlendirmesine yardım etme, davranışı değiştirmek için plan yapma, planla ilgili öğrenciyle

anlaşma yapma, planın işlenişini kontrol etme, olumsuz eleştiriden kaçınma ve uygun olmayan davranışlar için mazeret kabul etmeme gibi aşamalı bir strateji izlemelidir (Atıcı, 2003). Müdahale eden modeller ise öğrencilerin insanlar ve nesnelere de dahil olmak üzere çevreden etkilendiklerine ve bu nedenle öğretmenlerin sınıf etkinlikleri üzerinde yüksek derecede kontrol uygulamalarına dayanmaktadır (Soheili, Alizadeh, Murphy, Bajestani & Dreikurs Ferguson, 2015).

Davranış Değişirme Modeli'ne göre öğrenciler otokontrol yetenekleri olmadığından bir öğretmen tarafından yönlendirilmelidir. Bu nedenle kuralları öğretmen oluşturmalıdır. Öğrenci ödüllendirilen davranışları tekrarlamaya, cezalandırılan davranıştan vazgeçmeye eğilimlidir. İstenen davranışları model alma, davranışı parçalara ayırma ve aralıklı ve oranlı pekiştiricilerle kazandırılmaktadır. İstenmeyen davranışlarla baş etmede ise öğrenciyi sınıftan izole etme, doygunluk verene kadar davranışı yaptırma, olumlu/olumsuz ifade kullanma, öğrenciyle anlaşma yapma gibi yöntemlerle davranışın sönmesi beklenmektedir.

Güvengen Disiplin Modeli'nde öğretmen sene başında bir disiplin planı yaparak kuralları belirler. Öğrencilerden ne tür davranışların beklendiği, kurallar, pekiştiriciler ve yaptırımların ne olduğu açıkça ifade edilmelidir. Öğretmenin sınıfta bu disiplin kurallarını uygulama hakkı vardır. Bunun için öğretmene engelleri fark etme ve ortadan kaldırma, güvengen tepki biçimleri kullanma, disiplin planı yapma, disiplin planını öğrencilere öğretme ve öğrencilere sorumlu davranmayı öğretmeyi içeren beş aşamalı bir strateji izlemesi önerilmektedir. İstenmeyen davranışlarda mantıksal sonuçlar kullanılmalı ve bir disiplin hiyerarşisi izlenmelidir. Zor öğrencilerle başa çıkmada ise birebir problem çözme görüşmesi, öğrencinin çevreyle ilişkilerinin geliştirilmesi ve bireysel davranış planı yapma yaklaşımları kullanılmalıdır.

Jones'un Pozitif Disiplin Modeli ise öğretmen becerilerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Jones, çoğu öğretme/öğrenme süresinin istenmeyen davranışlara müdahalelerde kaybolduğunu ifade etmektedir (Charles, 2005, s. 107). Bu nedenle öğretmenlere sınıfı yapılandırma, sınırları belirleme, sorumluluk eğitimi ve destek sistemlerini kullanma ile ilgili birçok strateji/teknik öğretilbilir (Lyons, Ford & Arthur-Kelly, 2011, s. 27).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Sınıf, sadece akademik öğrenmeyi sağlayan bir ortam değil, aynı zamanda kişiliğin, kişinin benlik saygısına ilişkin inançların ve insan ilişkilerine ilişkin değer ve inançların inşa edildiği yerlerdir (Soheili, Alizadeh, Murphy, Bajestani & Dreikurs Ferguson, 2015). Hem fiziksel hem de psikolojik ortamlardan oluşan sınıf ortamının öğrencilerin öğrenmeleri ve başarıları üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bu nedenle sınıflarda, öğretmenlerin etkili, güvenli ve teşvik edici bir öğrenme ortamı oluşturmak için kullandığı tüm eylem, teknik ve stratejilerden oluşan disiplin kavramının ayrı önemi vardır (Baron, 1992).

Öğretmenlerin sınıfta kullandıkları disiplin stratejilerini etkileyen okulun bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel çevre, okulun olanakları, sınıf mevcudu, yaş ve kişilik gibi öğrenci özellikleri, öğretmenlerin kendi kişiliği, öğrencilere, eğitime ve disipline yönelik inançları, eğitimleri, geçmiş yaşantı ve deneyimleri gibi çok sayıda faktör vardır (Aksoy, 2001; Wilks,

1996). Öğretmenlerin bu faktörlerin etkisi altında seçimlerini yapmalarına olanak sağlayacak çok sayıda disiplin modeli geliştirilmiştir. Çok sayıda model bulunmasına rağmen her sınıf, olay veya öğrenci için seçilecek bir disiplin modelinin potansiyel başarısını tahmin etmek oldukça zordur. Bu nedenle öğretmenlerin alternatif disiplin modellerini bilmeleri, kendilerine ve sınıflarına özgü bir disiplin felsefesi geliştirmeleri bakımından önemli görülmektedir. Şahin, (2012) öğretmenlerin uyguladığı disiplin modellerinin, kuramsal temellere sahip olmasının ve doğru bir şekilde uygulanmasının okula güç katacağını ifade etmektedir.

Başta öğretmenlerin disiplin modellerine ilişkin tercihlerini kolaylaştırabilmek amacıyla yapılan bu çalışmada, rehberlik eden, etkileşimsel ve müdahale eden disiplin modellerinden alanda en sık karşılaşılan dokuzu belirlenmiş ve bu modeller 15 kritere göre değerlendirilerek bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve araştırmacılara referans olacağı düşünülmektedir. Alanyazında çok sayıda disiplin modeli bulunmasına karşın sadece en sık karşılaşılan dokuzuna yer verilebilmiştir. Farklı modellerin, farklı kriterlerle değerlendirildiği yeni çalışmaların yapılması mümkündür. Bunun yanında modellerle ilgili çeşitli ayrıntıların gözlemlendiği, hangi aşamada ne tür çalışmaların yapıldığının belirlendiği, farklı sınıf ve okul düzeylerinde uygulamalı çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Ölçüm, M. (2002). Öğretmen adaylarının pozitif disiplin anlayışına göre istenilmeyen davranışları önleme becerileri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 1-10.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 9-20.
- Atıcı, M. (2003). İstenmeyen davranışlarla başa çıkmada Glasser'in problem çözme yaklaşımının uygulanması. *Eğitim ve Bilim*, 28(128), 27-34.
- Axelrod, S. (1987). Functional and structural analyses of behavior: Approaches leading to reduced use of punishment procedures?. *Research in Developmental Disabilities*, 8, 165-178.
- Baloğlu, N. (2001). *Etkili sınıf yönetimi*. Baran Ofset: Ankara.
- Baron, E. B. (1992). *Discipline strategies for teachers*. (Report No. ISBN-0-87367-344-1) Bloomington, In: Phi Delta Kappa Educational Foundation. (ERIC Document Reproduction Service No. ED356201)
- Burden, P. R. (2017). *Classroom management creating a successful K-12 learning community*. (6th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Celep, C. (2014). *Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama* (7. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Cemaloğlu, N. ve Kayabaşı, Y. (2007). Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi ile sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin modelleri arasındaki ilişki. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 123-155.
- Charles, C. M. (2005). *Building classroom discipline*. Boston: Pearson.
- Dreikurs, R., Grunwald, B. B. & Pepper, F. C. (1998). *Maintaining sanity in the classroom: Classroom management techniques* (2nd ed.). Washington, DC: Taylor and Francis.
- Glasser, W. (1986). *Control theory in the classroom*. New York: Harper & Row.
- Johnson, B., Whittington, V. & Oswald, M. (1994) Teachers' views on school discipline: A theoretical framework. *Cambridge Journal of Education*, 24(2), 261-276.
- Jones, F. H., Jones, P., & Jones, J. L. (2007). *Tools for teaching: Discipline, instruction, motivation*. Santa Cruz, CA: Fredric H. Jones & Associate, Inc.
- Kılıç Atıcı, M. (2014). *Sınıfta davranış yönetimi*. Karahan Kitabevi: Adana.
- Lyons, G., Ford, M. & Arthur-Kelly, M. (2011). *Classroom management* (3th ed.). Sydney: Cengage Learning Australia.
- Malmgren, K. W., Trezek, B. J. & Paul, P. V. (2005). Models of classroom management as applied to the secondary classroom. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 79(1), 36-39.
- Manning, L. M. & Bucher, K. T. (2001). Revisiting Ginott's congruent communication after thirty years. *The Clearing House*, 74(4), 215-218.
- Martin, N. K., & Shoho, A. R. (1999). *Beliefs regarding classroom management Style: Differences between traditional and alternative certification teachers*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Montreal, Quebec. (ERIC Document Reproduction Service No. ED356201)
- Martin, N. K., Yin, Z., & Baldwin, B. (1998). *Classroom management training, class size and graduate study: Do these variables impact teachers' beliefs regarding classroom management style?*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Diego, CA. (ERIC Document Reproduction Service No. ED420671)
- Nelsen, J., Lott, L. & Glenn, S. (2005). *Positive discipline in the classroom*. In Charles, C. M. (Ed.), *Building classroom discipline* (pp. 111-127). Boston: Pearson.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 171-179.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvenen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sert, N. (2007). İngilizce eğitim programında sınıf disiplini. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 49, 93-127.
- Soheili, F., Alizadeh, H., Murphy, J. M., Bajestani, H. S. & Dreikurs Ferguson, E. (2015). Teachers as leaders: The impact of Adler-Dreikurs classroom management techniques on students' perceptions of the classroom environment and on academic achievement. *The Journal of Individual Psychology*, 71(4), 440-461.

- Şahin, A. E. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaklaşımları. *CİTO Eğitim: Kuram ve Uygulama Dergisi*, 16, 22-28.
- Tauber, R. T. (2007). *Classroom management: Sound theory and effective practice* (4th ed.). Westport, CT: Praeger.
- Ünsal, H. (2018). Öğretmen adaylarının sınıfta disiplin modellerine ilişkin tercihleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 519-531.
- Yılmaz, Z. N. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin kontrol düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Wilks, R. (1996). Classroom management in primary schools: A review of the literature. *Behavior Change*, 13(1), 20-32.